

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2024. gada 13. jūnijā

Sēdi vada

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš.

A. Ziemele.

Lūdzu visiem piecelties! Tiesa nāk.

A. Laviņš.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Esam ieplānojuši uzklaut nākamās pieaicinātās personas. Bet šajā starplaikā esam saņēmuši arī konstitucionālo sūdzību iesniedzēja pilnvarotā pārstāvja Igora Pimenova lūgumu. Un lūgumam ir trīs daļas: pirmkārt, lūgums ir pievienot lietas materiāliem diagrammas, ar kurām pieteikuma iesniedzējs vēlas vērst tiesas uzmanību par izglītības kvalitātes kritumu tajās skolās, kurās iepriekš bija īstenotas mazākumtautību izglītības programmas. Tas ir viens lūgums. Otrs lūgums – pieaicināt par pieaicināto personu Izglītības kvalitātes valsts dienestu, un trešais lūgums ir pievienot lietas materiāliem informāciju, kas attiecas uz citu valstu pieredzi, kā tiek nodrošinātas mazākumtautību tiesības izglītības procesā, nosaukšu to tā.

Pirms lemt par šo lūgumu, Pimenova kungs, visupirms es aicinātu tomēr ļoti lakoniski paskaidrot, kāpēc jūs vēlaties, lai tiesa pievieno lietas materiāliem diagrammas par izglītības kvalitātes kritumu. Vienalga, kritumu vai kāpumu, bet runa ir par izglītības kvalitāti. Iepriekšējā tiesas sēdē jūs vēl pat ļoti izteikti uzsvērāt tiesai lūgumu nenovērst uzmanību no centrālā jautājuma, kas ir lietā, par to, vai tiek nodrošinātas mazākumtautību tiesības. Vērsāt uzmanību, ka jūs esat kopā ar konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem vērsušies tiesā, lai pārbaudītu apstrīdēto normu atbilstību tieši Satversmes 114. pantam un 1. pantam, bet aspekts par izglītības kvalitāti ir Satversmes 112. panta tvērumā, visupirms un pirmsšķietami es gribu uzsvērt. Varbūt jūs kaut ko... jūs kaut kādā veidā to redzat saistītu? Un tamdēļ, lai saprastu, vai šāds lūgums ir apmierināms vai tomēr ir ārpus šīs lietas tvēruma, labprāt dzirdētu jūsu lakonisku redzējumu par šo materiālu nepieciešamību šīs lietas izskatīšanai. Lūdzu!

I. Pimenovs.

Labrīt, godātā tiesa! Es sapratu jautājumu. Manai rīcībai bija divi iemesli. Pirmais iemesls bija, ka faktiski es šos te grafikus, kuru jūs tagad minējāt un kuru es

pievienoju savam lūgumam, kuru jūs tagad tikko citējis, jau biju iesniedzis iepriekšējā tiesas sēdē, un jūs to pieņēmt, kā jūs teicāt, tiesas rīcībā. Es vienkārši gribēju šo te materiālu nostiprināt, lai tas būtu iekļauts lietas materiālos. Tas ir vienīgais... nevis vienīgais, bet pirmais mans bija mērķis.

Runājot par 112. vai 114. pantu, iepriekšējā sēdē toreiz notika viedokļu apmaiņa. Es paskaidroju, kāpēc es to vienkārši runāju par izglītības kvalitātes kritumu Rīgas skolās, mēģinot to arī ilustrēt ar grafikiem. Vienlaikus uz jūsu jautājumu jau uzdoto atbildēju, ka mana rīcība pamatojas uz to, ka jau Saeimas atbildes rakstā ir nostiprināta iespēja skatīt 114. pantu kopsakarā ar 112. pantu. Un tāpat šis viedoklis bija, ciktāl es saprotu, jūs to uztvērāt kā likumsakarīgo, pareizo, bet kas vienkārši nu, nevis novirza lietas izskatīšanu no galvenā... tāpat no galvenā mērķa, bet to papildina.

Tāpēc es saprotu, ka tāpat šim tematam, šim diskursam durtiņas ir atvērtas, mēs varam runāt arī par mazākumtautību programmu īstenotāju nu tad... iesniegto... saņemto izglītību kvalitāti. Tāpēc es nolēmu vienkārši to nostiprināt ar lūgumu pievienot ne tikai grafikus, bet arī paskaidrojošu tekstu. Tas var būt vienkārši lietderīgs turpmākai lietošanai tiesā.

A. Laviņš.

Paldies.

I. Pimenovs.

Cita iemesla man nav.

A. Laviņš.

Paldies. Saeimas pārstāvim pirmām kārtām. Vai jūsu rīcībā ir šis lūgums?

S. Bērtaitis.

Šāds lūgums? Nav, nē.

I. Pimenovs.

Es to iesniedzu tiesai.

S. Bērtaitis.

Manā rīcībā ir tikai tā diagrammas statistika, kas tika iesniegtas pagājušajā tiesas sēdē. Tās ir manā rīcībā, un par tām es varu izteikt viedokli.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Tiesas sēžu sekretārei lūgums būtu izsniegt šo lūgumu ar pievienotajiem dokumentiem. Tie nav apjomīgi. Un uz 10 minūtēm tiek izsludināts

pārtraukums, lai Saeimas pārstāvis varētu iepazīties ar šo lūgumu un izteikties par to pēc būtības.

10 minūšu pārtraukums. Paldies.

A. Ziemele.

Lūdzu, visiem piecelties!

(Pārtraukums.)

A. Ziemele.

Lūdzu visiem piecelties!

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties! Turpinām tiesas sēdi.

Saeimas pārstāvim lūgums sniegt savu viedokli par šo lūgumu.

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa, Saeimas viedoklis ir, ka pieteiktais lūgums ir nepamatots vairāku iemeslu dēļ.

Vispirms attiecībā uz iesniegtajiem statistikas datiem, kas ir šī lūguma pirmais pielikums un jau bija arī iepriekšējā reizē iesniegti. Vēršu tiesas uzmanību pirmām kārtām, ka nav skaidrs avots, uz kāda ir balstīts šis apkopojums. Otrs, nav arī skaidrs, kāda ir bijusi metodoloģija un kāda pieceja ir izmantota, atlasot šos te eksāmenu rezultātus pa skolām, vai ir izmantoti, piemēram, dati no privātajām skolām vai no publiskajām skolām, vai abi kopā miksēti. Tātad šie dati šobrīd varētu potenciāli maldināt tiesu, un nu katrā ziņā mēs no savas puses nevaram paļauties, ka šie dati ir precīzi un atspoguļo patieso situāciju. Tas būtu attiecībā uz lūguma pirmo daļu.

Attiecībā uz lūguma otro daļu, kas ir saistīts ar... nu nosacīti otro daļu, kas ir saistīts arī ar šo te izglītības kvalitātes jautājumiem. Konstitucionālās sūdzības iesniedzēju pārstāvis lūdz tiesu pieaicināt Izglītības kvalitātes valsts dienestu kā pieaicināto personu, lai dienests sniegtu viedokli par iemesliem, kas izraisījis centralizēto eksāmenu vērtējumu krišanu Rīgas izglītības iestādēs, kurās izglītojamie apguva mazākumtautību izglītības programmu, salīdzinājumā ar tātad pārējām izglītības iestādēm.

Šeit es vēršu tiesas uzmanību uz to, ka Izglītības kvalitātes valsts dienests neanalizē eksāmenu rezultātus un nevarētu sniegt apsvērumus par iemesliem, kas, nu, attiecīgi interesē konstitucionālās sūdzības iesniedzēju pārstāvi. Ar šo jautājumu, proti, ar valsts pārbaudījuma rezultātu analīzi, nodarbojas Valsts izglītības satura centrs, nevis Izglītības kvalitātes valsts dienests. Bet es tiešām neesmu pārliecināts, un, manuprāt,

tas būtu tikai tiesvedības novilcināšana, ņemot vērā, ka jau iepriekšējā reizē mēs runājām, ka pieteikuma, tātad, pārbaudes robežas nav paplašināmas, un izglītības kvalitāte nav apsvērums, uz kura balstīta konstitucionālā sūdzība. Tātad drīzāk jautājums par to, vai personām ir vai nav liegtas tās pamattiesības, kas izriet no Satversmes 114. panta.

Un visbeidzot attiecībā uz iesniegto e-pasta tulkojumu ar Rumānijas, vēstniecības pārstāvi, darbinieku, tad arī šajā gadījumā īsti nav saskatāms iemesls, kādēļ šāds e-pasts būtu jāpievieno lietas materiāliem. Ko tas būtiski mainītu attiecībā uz to, vai Latvijā dzīvojošajiem mazākumtautību bērniem ir nodrošinātas iespējas attīstīt savu valodu un kultūru dzimto. Nav domājams, ka Rumānijas vēstniecības darbinieku e-pasts kaut kādā ziņā dotu atbildi uz šo nozīmīgo jautājumu.

Līdz ar to atbilde būtu noraidoša. Manuprāt, lūgums nepamatots un nebūtu jāapmierina. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Pimenova kungs! Lūdzu, reflektējiet uz argumentu par to, ka nav īsti saprotams, kas ir šo diagrammu autors un uz kāda pamata šādas diagrammas ir izveidotas.

I. Pimenovs.

Tūlīt atbildēšu. Bet, pirms es to darīšu, es gribētu pievērst uzmanību tam, ka šim materiālam indikatīvs raksturs. Šis pats materiāls, bet nu saīsinātā versija, burtiski, nu, mazliet īsāka, jau ir iesniegta tiesā manā viedoklī, kas man... kuru es darīju, sekojot Satversmes tiesas aprakstītajam reglamentam. Tātad šis materiāls jau ir tiesā, un arī godātajam Satversmes pārstāvim jau ir pieeja pie tā materiāla, par kuru es tagad runāju. Tas, ka es tagad vienkārši pievienoju, tas ir komentārs, paplašināts komentārs gan diagrammām, gan tiem avotiem, kas bija tajā iesniegtajā dokumentā uzrādīti.

Kas attiecas uz to, ka jūs nesaredzējāt šeit avotus un, tātad, nu, metodiku vai kā es to teicu, es neatceros precīzi. Redziet, tajā dokumentā, kuru es iesniedzu, es tagad tiešām neredzu, man nav manā rīcībā, bet viedtālrunī es neredzu tiešām atsauces, kas bija lappuses pašās beigās, tur ir tiešām interneta adrese URL materiāliem, kuri atrodas Valsts izglītības satura centra datubāzē. Tas ir pirmkārt.

Otrkārt, arī pašā tekstā paskaidrojošā, kas ir jūsu rīcībā, ir norādīts, kas tās ir par skolām, kuru dati bija izmantoti, un no tā uzskaitījuma, kas bija izanalizēts, nav tālmācības skolas, ir privātās skolas un nav skolas, kas veic speciālas programmas. Es tagad no galvas, jāsaka, neatceros, jo galvenais šīs analīzes mērķis bija tik tiešām izanalizēt centralizēto eksāmenu vērtējumus dienas skolām – gan publiskajām, gan privātajām Rīgas skolām. Tas arī viss.

A. Laviņš.

Paldies.

I. Pimenovs.

Es atvainojos par to vēstuli, nu, Rumānijas vēstniecības vēstule arī bija iesniegta tiesai gan angļu valodā, tas tagad ir tulkots latviešu valodā, un es vienkārši tā nolēmu, ka latviešu valodas sniegtā redakcija būs, nu, ērtāka tiesas turpmākai darbībai, ja būs nepieciešams tik tiešām šo dokumentu izmantot.

A. Laviņš.

Jā. Pimenova kungs, paldies.

Tiesa apspriežoties nolēma, ka visi šie trīs lūgumi ir noraidāmi. Tā ir informācija, kas ir publiski pieejama, Satversmes tiesai ir iespējas ar to iepazīties, ja tas ir nepieciešams. Jums ir visas iespējas vērst tiesas uzmanību uz kādiem publiskiem avotiem, kas ir jūsu interesēs. Attiecībā uz vēl citas pieaicinātās personas pieaicināšanu Satversmes tiesa jau šo jautājumu ir lēmusi vairākkārt un ir noteikusi tās pieaicinātās personas, kuras ir nepieciešams uzklaut šajā lietā.

Paldies, un tagad ķeramies klāt pie pieaicināto personu uzklautšanas.

Kā pirmā pieaicinātā persona šajā lietā šajā tiesas sēdē ir Rēzeknes valsts poļu ģimnāzija, pārstāv izglītības iestādes direktore Olga Burovas kundze, un ir sniegta informācija, ka tiesas sēdē piedalīsies attālināti. Personu apliecinošs dokuments ir iesniegts.

Burovas kundze, jūs esat pieslēgusies tiesas sēdei. Vai tīri tehniski jūs dzirdat, redzat mūs? Tīri tehniski ir iespējams, ja, piedalīties tiesas sēdē?

O. Burova.

Dzirdu, jā. Jā.

A. Laviņš.

Paldies. Burovas kundze, tiesa ir nosūtījusi jūsu izglītības iestādei trīs jautājumus, un man lūgums būtu sniegt visupirms atbildes uz šiem jautājumiem, un tad raudzīsim, vai ir vēl citi precizējoši jautājumi. Lūdzu, vārds jums!

O. Burova.

Jā, labrīt, godātā tiesa! Atbildot uz jautājumiem, varu teikt, ka mēs esam viena no izglītības iestādēm, kas īsteno izglītības programmu atbilstoši starpvalstu līgumiem. Un, pateicoties tam, arī mums bija iespēja pagājušajā mācību gadā – 2022./2023. – izstrādāt savu autorprogrammu un mācību plānā saglabāt poļu valodas stundas gan pamatskolas posmā, gan pirmsskolas grupiņās, ja. Un, ja mēs skatāmies uz starpvalstu

līgumu un Latvijas un Polijas kultūras un izglītības sadarbības programmu, tas mums ļauj arī... rakstīts arī ir, ka puses atbalsta abu valstu izglītības – gan poļu valodas, literatūras, vēstures un ģeogrāfijas un citu priekšmetu, kas mācīti poļu valodā.

Mēs kā izglītības iestāde īstenojam programmu. Mums mācību process notiek latviešu valodā visos izglītības līmeņos gan 1.–3., gan no 4. līdz 6. klasei, gan no 7. līdz 9. klasei, un mūsu izglītības iestādē viss notiek latviešu valodā, izņemot mācību priekšmetus, kuri ir mācīti svešvalodā, un arī, protams, mazākumtautību valodā – poļu valodā. Tās stundas mums ir iekļautas mācību plānā, un to, ko mēs nevaram pilnībā, pieņemsim, nodrošināt, mēs nodrošinām, pateicoties fakultatīvām nodarbībām.

Ja mēs runājam par bērniem ar speciālām vajadzībām, uz šodiendiem mums ir tādi 11 bērni. Un es varu pateikt, ka viņiem ir nodrošināta iespēja saglabāt un attīstīt mazākumtautību valodu, jo viņi arī mācās kopā ar visiem bērniem. Mums ir bērni ar speciālajām vajadzībām, kam ir mācīšanās traucējumi, un arī ir iespēja saglabāt gan etnisko, gan kultūras savdabību, jo viņi arī ir mums iesaistīti un paši labprāt iesaistās interešu izglītībā, kas šajā gadījumā nav poļu valoda, bet ir mākslinieciskās pašdarbības, jo tur arī ir viņiem iespēja gan mācīties valodu, gan kultūru, gan mākslu.

Un runājot par trešo jautājumu, kas šeit bija, par 47. pantu, ja, mazākumtautību valodas kultūrvēstures interešu izglītības programmu, kā es jau teicu, mēs nodrošinām un mācām poļu valodā, kas mums ir mācību plānā, tāpēc, ja būtu tāda iespēja un vajadzība, mēs arī... pašvaldība arī atbalsta, varam rakstīt interešu programmas un arī piedāvāt bērniem no mūsu skolas, arī no citām skolām, ja būtu tāda interese, nodrošināt arī mācības – interešu izglītību – poļu valodā.

A. Laviņš.

Paldies. Tas ir...

O. Burova.

Tas ir varbūt īsumā viss. Varbūt ir kādi jautājumi? Jā.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Un iesākumā precizēsim dažas lietas. Tātad jūs minējāt, ka gan pirmsskolas, gan pamatizglītības pakāpē vispārējās izglītības programmu jūs īstenojiet tādu, kas ir noteikta atbilstoši starpvalstu līgumam. Tas nozīmē... Vai tas nozīmē, ka jūs īstenojat tā saucamo autorprogrammu?

O. Burova.

Jā, mēs izstrādājām 2022./2023. mācību gadā jau vasarā autorprogrammu, kuru arī licencējām IKVD un... kuru mums licencēja, un mums poļu valodā ir mācību plāns.

A. Laviņš.

Un tieši to es tālāk gribēju prasīt. Kā risinājās šīs autorprogrammas apstiprināšana? Jūs kā mācību... kā izglītības iestāde izstrādājat šo programmu un tālāk vērsāties valsts iestādē, lai tā tiktu licencēta?

O. Burova.

Tieši tā. Jā. Mēs sūtījām programmu uz Izglītības kvalitātes valsts dienestu... dienestam, un tā tika izskatīta un licencēta.

A. Laviņš.

Jā, jā. Sakiet, lūdzu, vai šajā autorprogrammā, ietverot poļu valodu kā mācību valodu vispārējās izglītības iegūšanas procesā, bija kādi noteikti kritēriji, kas noteica, kādai vajadzētu būt proporcijai poļu valodas klātbūtnē šajā vispārējās izglītības programmā pirmsskolas un pamatzglītības pakāpē.

O. Burova.

Mums bija svarīgi nodrošināt... mēs apzināmies, ka mūsu bērni kārto visus valsts pārbaudījumus valsts valodā. Un mums arī, izstrādājot mācību plānu, vajadzēja arī ievērot visus ārējos normatīvajos aktus, kur ir konkrēts stundu skaits katram priekšmetam. Un, lai nesamazinātu stundu skaitu pārējiem priekšmetiem, mēs jau skatījāmies, ko mēs varam, kur mēs varam ko piedāvāt. Un 10 procenti mums aizgāja, ka mēs samazinājām, pieņemsim, ja tā ir mūzika, kā vienai klasei, nu, ne divas stundas, viena stunda, bet mēs kompensējam to ar interešu izglītību pēc tam tajā klasē.

A. Laviņš.

Mūzikas nodarbības jūs kompensējat interešu izglītībā, un tās vietā ir poļu valodas nodarbības?

O. Burova.

Poļu valoda. Jā.

A. Laviņš.

Cik tad... Direktores kundze, sakiet, cik tad poļu valodas stundas ir noteiktas nedēļā?

O. Burova.

Ja mēs skatāmies pa klasēm, tad man arī mācību plāns, ja... es skatos tagad, ja, nu, pieņemsim, tā ir 3. klase, tad tas ir četras stundas nedēļā, 5. klasei – trīs stundas nedēļā, 7. klasei – trīs stundas nedēļā. Bet mēs arī cenšamies kompensēt, kur mēs

varam, jo bērniem, arī vecākiem ir interese un ir svarīgi arī saglabāt un... kā mēs jau runājam, gan valodu, gan kultūru, gan tradīcijas. Un mēs piedāvājam vēl fakultatīvas nodarbības.

A. Laviņš.

Jā. Un nākamais jautājums ir tieši saistīts ar to. Vai jūsu skolā abās izglītības pakāpēs, par ko mēs runājam, ir nodrošināta iespēja piedalīties mazākumtautību interešu izglītības programmā? Tas attiecas uz poļu valodas, poļu kultūras un etniskās savdabības saglabāšanu šiem bērniem.

O. Burova.

Jā, šobrīd šajā mācību gadā mums nebija interešu izglītības programmas tieši poļu valodas apguvei, bet bija interešu izglītības programmas, kas ir saistītas ar kultūru un kultūras mantojuma saglabāšanu. Tas, pieņemsim, koris, tautas dejas, ja, kur arī skolotāji māca gan poļu... gan dziedāšana poļu valodā notiek, gan skolotāji, viesskolotāji no Polijas māca arī, pieņemsim, deju kolektīvam arī, un tas viss arī notiek poļu valodā. Jā.

A. Laviņš.

Un pieskarsimies šobrīd aspektam par bērniem ar īpašajām vajadzībām.

O. Burova.

Jā.

A. Laviņš.

Sakiet, kā norisinās atbalsta, individuāla atbalsta sniegšana šiem bērniem? Jūs minējāt, ir 11 bērni jūsu izglītības iestādē. Kas ir šī galvenā pieeja? Kādas metodes tiek lietotas? Un vai kaut kādā mērā arī dzimtā valoda, kas ir, es saprotu, šiem bērniem ir poļu valoda dzimtā valoda, ka tiek... atbalsta sniegšanā tiek lietota arī poļu valoda, un kas ir tās situācijas, kad bērnam ar īpašām vajadzībām šis atbalsts, individualizētais atbalsts varētu tikt sniegts citā valodā jeb poļu valodā?

O. Burova.

Jā, ja mums bērni ar speciālajām vajadzībām ar mācīšanās traucējumiem ir integrēti mācību procesā, mācās kopā ar visiem skolēniem, tad ir viņiem individuālas nodarbības katrā mācību priekšmetā, kur tas ir nepieciešams. To arī skatās atbalsta komanda un speciālais pedagogs un ko mums arī iesaka ped. med. komisija. Un tad, nu pieņemsim, ja tā ir poļu valoda, tad kopā ar visu klasi bērns, ir četras stundas nedēļā, bērns apmeklē ar visu klasi trīs stundas nedēļā un vienu stundu viņš strādā individuāli

ar savu skolotāju, kas viņam sniedz atbalstu un arī strādā un palīdz apgūt, pieņemsim, to, ko viņš nevarēja apgūt kopā ar visu klasi. Tad arī ir individuālās konsultācijas, plus ir atbalsta pasākumi, ir atgādnēs poļu valodā, kas ir nepieciešams, un mēs strādājam, pamatojoties pārsvarā uz atgādnēm, individuālām konsultācijām ar bērniem un tika nodrošinātas tās papildus... ne papildus, tas viss ir mācību plānā. Pieņemsim, es teicu, trīs stundas kopā ar visu klasi, viena –individuāli. Un šeit arī strādā tad pedagogs, kas viņam sniedz atbalstu, sadarbojas ar vecākiem. Bērni arī labprāt piedalās, un ir iekļauts interešu izglītībā, kā es jau minēju, tas pats koris, teātra māksla mums arī viens no priekšmetiem, kuru mēs mācām poļu valodā. Šeit arī bērniem ir iespēja izpausties un parādīt sevi un strādāt arī radoši.

A. Laviņš.

Tātad no jūsu atbildes varējām saprast, ka tomēr šiem bērniem ar speciālām vajadzībām, es domāju, individuālais atbalsts kaut kādā mērā pēc situācijas var tikt sniegts, izmantojot poļu valodu.

O. Burova.

Jā.

A. Laviņš.

Bet sakiet, lūdzu, jūs, risinot šo jautājumu par poļu valodas lietojumu bērniem individuāla atbalsta saņemšanai, jūs esat šo jautājumu skaidrojusi, ka tā ir pareizā pieeja, ar Izglītības un zinātnes ministriju vai ar kontroles dienestu? Es domāju, Izglītības valsts kontroles dienestu.

O. Burova.

Jā, jo mēs runājam arī akreditācijas laikā. Un mums arī... ka mēs strādājam ar bērniem, ja, kuri mums ar speciālajām vajadzībām, ar mācīšanās traucējumiem, un tā viņiem ir visos priekšmetos, tātad ne tikai poļu valodā, arī matemātikā, latviešu valodā, kur ir nepieciešams atbalsts, un tāpat viņam viena stunda nedēļā ir nodrošināta ar citu skolotāju, kas viņam māca un papildus visu vēl skaidro, kas ir nepieciešams, gan sadarbojas ar vecākiem aktīvi, gan ar speciālo pedagogu. Speciālais pedagogs arī strādā ar šiem bērniem, ņem individuālas konsultācijas, ja vajag arī grupu darbu. Tas viss notiek arī saskaņā ar visiem ārējiem un iekšējiem normatīvajiem aktiem.

A. Laviņš.

Katram no šiem bērniem ir nodrošināta vēl papildu stunda, kurā, lūk, tiek sniegts šis individuālais atbalsts papildus vēl konsultācijām?

O. Burova.

Jā, ir konsultācijas, bet varbūt es paskaidroju ne tā, kā... jo mācību plānā ir četras, pieņemsim, stundas nedēļā kādā priekšmetā, tad trīs stundas tas bērns mācās kopā ar visu klasi un vienā stundā viņam ir individuāli citi skolotāji, kas viņam arī nu palīdz, skaidro vai gatavo pārbaudes darbam, vai pat mēs dažreiz, ja vajag pagarināt to laiku pārbaudes darba, tad viņš var rakstīt šo pārbaudes darbu pie cita pedagoga, kur mēs varam nodrošināt un netraucēt arī, pieņemsim, to mācību stundu un pagarināt tam bērnam uz 10 vai uz cik vajag minūtēm to laiku, lai viņš varētu uzrakstīt šo pārbaudes darbu.

A. Laviņš.

Paldies, sapratām. Un tad attiecībā uz aspektu par to, cik daudz mācību stundas ir paredzētas poļu valodas apguvei, un jūs jau minējāt, 3. klasei tās ir četras, 5. – tās ir trīs, 7. – tās ir trīs nedēļas ietvarā. Un sakiet, lūdzu, vai, nu, šis trīs četru stundu apjoms ir tāds, kas bērniem, kuri pieder pie poļu mazākumtautības, sniedz viņiem iespējas saglabāt, attīstīt savu valodu un nacionālo identitāti? Kā jūs kā skolas direktore vērtējat?

O. Burova.

Es pateiktu, nu, kā skolas direktore un kā jebkurš varbūt arī priekšmetu skolotājs – katram būs vienmēr varbūt par maz priekšmetu skolotājam, ka gribas vēl kādu stundu, ja, bet šeit mēs arī cenšamies izdarīt visu maksimāli, un tās nav tikai mācību stundas, protams, tas ir ārpusstundu darbs. Un es pateiktu, ka mūsu skolēni ļoti sekmīgi un veiksmīgi... ir viņiem iespēja apgūt valodu, un arī šī gada 12. klases absolventi, kuri arī startēs tagad, un divi no viņiem, divas absolventes studēs arī Polijā, un jau nokārtoja poļu valodas eksāmenu ļoti veiksmīgi. Un tas ir, nu, ja mēs runājam par pamatizglītības posmu tagad varbūt vairāk, tad es arī uzskatu, ka trīs četras stundas – tas ir optimālais, ko mēs varam piedāvāt, un plus, ja ir fakultatīvā nodarbība, tas ir ļoti labi.

Jo mēs dažreiz arī dzimto valodu, kad skatāmies, ja mēs paskatāmies dzimto valodu, tā arī ir četras vai trīs stundas nedēļā. Vai valsts valodu, uz ko es šeit skatos, ja, 2. klasei mums arī ir četras stundas nedēļā, plus fakultatīvs.

A. Laviņš.

Jā. Un, direktore kundze, ja vien tas ir iespējams, sniegt atbildi uz nākamo jautājumu, tad nu reflektējiet uz to katrā ziņā. Vai jūs novērojat, ka šajā mācību gadā tās klases, kuras ir pārgājušas uz apmācību tikai valsts valodā un papildus, kā jau jūs minējāt, atbilstoši autorprogrammai ir trīs poļu valodas nodarbības, vai jūs esat novērojusi izglītības iestādē izglītības kvalitātes kritumu vai kādas problēmas ar izglītības satura apguvi jūsu iestādē?

O. Burova.

Šajā sakarā es pateiktu, ka nē, jo izglītības kvalitāte, kas mums ir, mēs arī sekojam katru gadu katram posmam un skatāmies arī, pieņemsim, 1.–3., 4. –6., kas ir, un es pateiktu, ka bērniem tas saglabājas tādā līmenī, kāds viņš ir bijis.

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu, par dažādiem atbalsta materiāliem – vai metodiskie materiāli, kas ir nepieciešams jūsu skolas pedagogam, pedagogiem, lai saturu mācītu tikai valsts valodā... vai ir kādas, nu, jāteic tā, grūtības, sarežģījumi, trūkums šo materiālu... metodiskā materiāla trūkums, kas, nu, jūs kā skolas direktori pedagogi informē un tas tā kā ir traucējis nodrošināt izglītības satura pasniegšanu skolēniem šajā mācību gadā?

O. Burova.

Šajā mācību gadā mēs bijām ļoti labi nodrošināti ar visiem mācību līdzekļiem, ar mācību literatūru un arī ar digitālajiem mācību līdzekļiem, tas ir, pieņemsim, „Uzdevumi.lv”, „Soma.lv”, un skolotāji to izmanto, gan skolēni. Un šeit es pateiktu, ka pilnībā un papildus, pat ja mēs runājam arī par valsts valodu, šeit gan daiļliteratūra mums arī tika nodrošināta. Šeit mēs pateicamies arī pašvaldībai. Trūkumu mums nebija nekad, nekas mums netraucēja to, nu, nekādā veidā nodrošināt.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Dodiet, lūdzu, ieskatu attiecībā uz pamat... ne, bet pirmsskolas izglītības pakāpi. Jūsu izglītības iestādē ir pirmsskolas izglītības pakāpe?

O. Burova.

Mums ir divas grupas – piecgadīgo grupā un sešgadīgo grupā. Tieši sagatavošanas skolai jau pirmsskolas grupas – piecgadīgie, sešgadīgie bērni.

A. Laviņš.

Jā, šajās... šiem bērniem, ja tā varētu teikt, obligātajā saturā arī ir poļu valodas...? Kā norisinās poļu valodas apguve tieši pirmsskolas izglītības pakāpē esošajiem bērniem, piecgadīgajiem, sešgadīgajiem?

O. Burova.

Pie mums strādā piecgadīgo, sešgadīgo grupā skolotāja – viesskolotāja no Polijas. Mēs arī nodrošinām skolotāja palīgu, kas, ja nepieciešamības gadījumā var arī tulkot valsts valodā. Bet skolotāja arī ņem katrā grupā divas stundas un plus ļoti aktīvi un radoši strādā caur dziesmām, dejām arī, tā bērniem arī pirmsskolas posmā māca valodu. Tādā ziņā, ka šeit es pateiktu, ka bērni ļoti aktīvi mācās, ļoti aktīvi iesaistās un

vecāki arī atbalsta. Un, kad viņi jau ir mūsu pirmklasnieki, mēs jau arī redzam, kā atšķiras tā klase, kura mācījās pie mums un kādas jau ir zināšanas poļu valodā, no tiem bērniem, kuri atnāk pie mums no citām izglītības iestādēm un arī grib turpināt pamatizglītības procesu pie mums, ja.

A. Laviņš.

Sakiet, šai pirmsskolas izglītības pakāpē bērniem piecu sešu gadu vecumā, kā norisinās šo divu valodu mijiedarbība – valsts valodas klātesamība kā pamatvaloda izglītības satura apguvei un poļu valodas klātesamība? Kāda ir šī mijiedarbība? Vai šī mijiedarbība balstās uz šo autorprogrammu arī bērniem, kas ir pirmsskolas izglītības pakāpē?

O. Burova.

Tas arī jā, uz sadarbības programmu, ja, kas ir, un autorprogramma, un mēs šeit arī, ja runājam par autorprogrammu, tas ir tas pats pirmsskola un pēc... to, ko mēs redzam arī pirmsskolā, piecgadīgo, sešgadīgo grupu bērni, viņi... tā ir mijiedarbība, ja, valodai, jo viņiem ir skolotāja, kura viņiem audzinātāja visu laiku ir ar viņiem un runā tikai latviski, un mēs saprotam un apzināmies, ka galvenais bērnam vide, lai viņš varētu apgūt valodu. Un viesskolotāja no Polijas ar viņiem runā poliski. Un bērni, jau kad redz skolotāju, viņi jau saprot, kurā valodā ar kuru vajag runāt, ja. Tas arī ir liels pluss un... jo arī starpbrīžos gan rotaļnodarbības cenšamies nodrošināt, lai bērniem būtu vairāk iespēju mācīties latviešu valodu, un arī savā starpā, mēs mudinām arī vecākus palīdzēt bērnam apgūt valsts valodu mājās un sūtām arī kaut kādus papildu materiālus vai saites, kur viņi var izmantot kādus materiālus, dziesmas, pasakas, lai apgūtu valsts valodu.

To pašu mēs arī darām poļu valodā, lai bērni arī varētu apgūt savu dzimto valodu. Un šeit es atkārtosos, strādā ar viņiem viesskolotāja no Polijas, kura runā ar viņiem poliski, un viņi arī saprot, ar kuru skolotāju kādā valodā jārunā.

A. Laviņš.

Paldies. Būs vēl citi jautājumi.

Un šobrīd vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labrīt! Paldies par jūsu ieskatu. Es gribēju tā nedaudz plašāk, ja jūs varēsiet atbildēt. Jo, kā jūs pareizi teicāt, viens no svarīgākajiem faktoriem ir tieši vide, kādā bērns atrodas. Un, ja jūs tā varētu raksturot tos bērnus, kas mācās un atnāk arī uz jūsu skolu, es domāju, teiksim tā, kāda ir mājā, teiksim, tā valoda, kādu viņi lieto? Vai ir ļoti dažādi? Vai, teiksim, viņi jau mājā sazinās poliski, vai jūsu izglītības iestāde ir tā, kur viņi iemācās un šo dzimto valodu vairāk apgūst? Vai mājās, teiksim, sarunu valoda ir

cita? Vai arī ir ļoti dažādi gadījumi?

O. Burova.

Gadījumi tiešām ir ļoti dažādi. Es nepateikšu, ka ir ļoti liels procents. Mēs arī ļoti labi to saprotam, jo vecākiem, bērnu vecākiem, tagad jau mūsu pirmklasniekiem, kuri jau mūsu absolventi pēc tam, pieņemsim, bērnu... absolventu bērni nāk uz mūsu skolu. Viņiem jau ir vieglāk, jo vecāki jau ir pabeiguši mūsu skolu un arī jau poļu valodu zina. Bet, pieņemsim, tā kā padomju laikā mums nebija iespējas mācīties arī šo poļu valodu skolās, ir vecāki, kuriem arī ir vajadzīgs atbalsts. Mēs arī organizējam papildus vēl dažreiz kaut kādus projektus, kursus vecākiem, lai viņi arī varētu paralēli mācīties kopā ar bērniem poļu valodu. Ir tādas jauktas ģimenes, kur bērni runā ar vienu vecāku, pieņemsim, poļu valodā, ar otru – latviešu valodā. Ir jauktas ģimenes, kur, pieņemsim, viens vecāks runā latviski, otrs var runāt arī krieviski. Ir ģimenes, kuras pie mums arī sūta uz skolu un grib arī, lai bērns apgūtu poļu valodu, jo vecmamma vai vecvecmamma bija vai vectēvs polis un grib arī, lai bērns zinātu šo valodu. Tāpēc mēs saprotam un tas arī mums, var teikt, tāds izaicinājums dažreiz. Daži bērni nāk, kuri jau zina, dažiem bērniem vajag mācīt arī valodu no nulles.

A. Kučs.

Paldies par šo. Un vēl jūs teicāt arī gan, ka pirmsskolas izglītības iestādē un arī pamatizglītībā jūs cenšaties integrēt arī poļu valodu. Vai, jūsuprāt, tas kaut kādā veidā ir... nu arī... ka bērniem ir grūti vienlaikus apgūt arī valsts valodu? Ka tas ir kaut kādā veidā kavējis valsts valodas apguvi?

O. Burova.

Es pateiktu, ka nē, jo pirmsskolā bērni... viņi... Mēs arī piedāvājam viņiem vēl svešvalodu, arī angļu valodu kā vienu stundu, ja. Un šeit, ja mēs runājam par valodām – jo bērni ļoti ātri mācīs, un jo ātrāk mēs, es domāju, ka sākam, jo vieglāk pēc tam arī bērnam. Mēs arī jau redzam, ka tie bērni, kuri ir bilingvāli, dažreiz viņi jau trijās valodās runā. Un es varbūt šeit atkārtosos, viņi jau redz, ar kuru cilvēku kādā valodā jārunā. Kad atnāk, pieņemsim, mamma, runā tā, atnāk tēvs – runā vēl citā valodā, ar skolotāju vēl citā valodā. Un šeit, jo ātrāk mēs to sākam, es uzskatu, jo labāk arī bērnam, jo viņš arī pēc tam... ir vieglāk un katru nākamo valodu ir pēc tam arī vieglāk apgūt. Jo vairāk valodu mēs zinām, jo arī nu bagātāki mēs esam, protams. Bet šeit, ja mēs uzreiz sākam latviešu valodā, poļu valodā, uzreiz viņi mācās divas valodas un uzreiz aiziet ar tām divām valodām tālāk un viņiem arī ir vieglāk, viņi jau saprot, kurā valodā kas ir.

A. Kučs.

Paldies jums.

A. Laviņš.

Jā. Direktores kundze, es nebiju plānojis šo jautājumu uzdot. Bet jūs, sniedzot atbildi uz kolēģa Kuča kunga jautājumu, norādījāt uz pieredzi padomju laikos, ka nebija iespējams mācīties poļu... poļu valodā. Jums ir... piedošanu, jums ir pieredze šīs pašas skolas vadīšanā jau laikā, nu, vienalga, vadīšana vai kaut kādā citā kapacitātē šajā mācību iestādē arī pirms 1990. gada?

O. Burova.

Nē. Es vēl toreiz arī biju studente, un man arī bija sapnis mācīties poļu valodu. Tāpēc es varbūt teicu, un universitātē man parādījās tā iespēja, ka es varēju fakultatīvi apgūt šo valodu, ja, bet nu, neskatoties uz to, ka es jau mājās runāju, pieņemsim, poliski ar vecākiem, vecvecākiem, man gribējās arī mācīties to valodu, kā mācās bērni skolās un man tādas iespējas (es mācījos skolā padomju laikos) nebija, ja, jo nebija poļu skolu. Tāpēc es arī varbūt šo pieminēju, ja. Un tagad vecākiem ir lieliska iespēja, kuri grib, lai bērns mācītos poļu skolā, gan bērns var apgūt poļu valodu, gan jau, es atkārtošos, ka tie mūsu absolventu bērni jau arī mācās mūsu skolā un var palīdzēt savam bērnam, jo es savā laikā savam bērnam nevarēju varbūt tik kvalitatīvi palīdzēt kā šobrīd mūsu vecāki to dara.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Un joprojām tie paši padomju laiki... Un kādā valodā tad jūs mācījāties tajā laikā skolā?

O. Burova.

Mēs mācījāmies latviešu valodā, mums bija krievu valoda, jā, mums bija divu plūsmu skola, jā. Un, jā, nu no svešvalodām mums toreiz bija vācu valoda.

A. Laviņš.

Jā, un vēl viens tāds... Paldies. Un vēl tāds ļoti vispārīgs jautājums. Kā jūs kā persona, kas pieder pie poļu mazākumtautības šeit, Latvijā, kā jūs novērtētu poļu valodas, poļu kultūras klātbūtni Latvijas sabiedrībā, plašsaziņas līdzekļos? Jāteic tā – ikdienā? Kāds būtu jūsu vērtējums?

O. Burova.

Ikdienā mums, nu, no savas pieredzes, kas mums ir šeit, Rēzeknē, mums aktīvi darbojas poļu biedrība, kur mēs arī varam aktīvi darboties un arī rakstīt n-tos projektus, dziedāt korī, mums ir visādas tikšanās, kur mums arī, pateicoties arī atbalstam no Polijas Republikas vēstniecības Rīgā, arī no nodibinājuma „Palīdzība poļiem austrumos”, ko mēs šeit arī rakstām projektus, varam tikties, varam runāt poliski savā

starpā, mēs šeit ar skolotājiem arī runājam poliski, mums ir visādi kultūras pasākumi, arī festivāli. Mēs arī piedalāmies, pieņemsim, ar mūsu kori Latvijas deju un dziesmu svētkos gan ar poļu, gan ar latviešu dziesmām. Tā kā mēs... jā.

A. Laviņš.

Paldies. Paldies par šo vispārējo ieskatu.

Pieteikumu iesniedzēju pārstāvjiem. Vai jums būs jautājums skolas direktorei?

Lūdzu!

O. Loginova.

Paldies, man būs daži jautājumi. Jā, labdien!

O. Burova.

Labdien!

O. Loginova.

Gribēju precizēt attiecībā uz skolēniem ar mācīšanās traucējumiem. Vai tā viena individuālā stunda nedēļā ir paredzēta katram priekšmetam? Un tad cik stundas nedēļā, tātad, individuālas stundas nedēļā nodrošināta katram tādām skolēnam? Un vai pietiek atbalsta personāla – speciālie pedagogi, logopēdi?

O. Burova.

Jā, ar atbalsta personālu mēs esam pilnībā nodrošināti – gan speciālais pedagogs, sociālais pedagogs, logopēdi gan pamatizglītības posmā, gan pirmsskolas izglītības posmā. Un es pateiktu, ka ar vienu stundu nedēļā, tā nav viena stunda nedēļā, jo, ja bērns strādā visas... ja viņam ir mācību plānā četras stundas, pieņemsim, latviešu valoda, tad trīs stundas viņš strādā ar klasi, kur viņam arī ir atbalsta pasākumi, un vienu stundu viņš strādā individuāli ar savu pedagogu, un tur viņam arī skolotāja sniedz atbalstu.

O. Loginova.

Bet, ja paralēli viņam vajadzīgs atbalsts matemātikā, pieņemsim?

O. Burova.

Jā, tas ir tas pats matemātikā. Jā, tas pats matemātikā, tas pats poļu valodā, tas pats latviešu valodā. Visos priekšmetos, kuros mēs, pieņemsim, redzam pēc ped. med. komisijas, kur ir nepieciešams atbalsts, pilnīgi visos priekšmetos nodrošināts atbalsts.

O. Loginova.

Tad tas varētu būt, ka trīs vai četras stundas nedēļā tāds individuālais darbs? Ja?

O. Burova.

Jā, jā, jā.

O. Loginova.

Paldies par atbildi.

Tā nu, cik es sapratu, ģimnāzijā ir akreditēta tā programma – speciālā pamatizglītības programma skolēniem ar mācīšanās traucējumiem. Jautājums tāds: ja nebūtu akreditētas tādas programmas, vai skolai būtu iespēja nodrošināt atbalsta pasākumus bērniem ar mācīšanās traucējumiem tajā pašā apjomā? Trīs vai četras reizes nedēļā individuālais atbalsts tas.

O. Burova.

Ja nebūtu akreditēta programma, mēs arī nevarētu uzņemt tādus bērnus ar mācīšanās traucējumiem, ja. Un mums speciālais pedagogs arī strādā ne tikai ar tiem bērniem, kuriem ir programma, bet apmeklē arī stundas, novēro arī bērnus un sniedz atbalstu, ja redzam, kam ir nepieciešams tas atbalsts kādiem skolēniem.

Atkārtosos vēlreiz, ja mums nebūtu programmas, nevarētu uzņemt. Tāpēc man tagad grūti jums pateikt, kā mēs rīkotos, ja nebūtu tās programmas.

O. Loginova.

Tāds jautājums: kāpēc jūs nevarat uzņemt tādus bērnus, ja nebūtu tās programmas? Jo likums neaizliedz to darīt.

O. Burova.

Jo mums ir programma – bērni ar 56 kodu un, ja mēs neīstenojam programmu, tad mēs arī neuzņemam bērnus.

O. Loginova.

Nu tā ir vienkārši, nu jūs tā domājat, vai jūs ziniet, ka tas ir aizliegts ar likumu vai kā?

O. Burova.

Nē. Nu tas mums arī bija. Un mēs arī cenšamies, ko mēs piedāvājam, kādu programmu. Ja mēs kvalitatīvi to darām, tad mēs darām to kvalitatīvi. Un, ja piedāvājam, tad īstenojam, ja. Bet, ja nav bērnam programmas, tad mēs skatāmies, kādi var būt atbalsta pasākumi, ko mēs varam noteikt ar rīkojumu, jo rīkojumu mēs arī varam

pēc psihologa atzinuma piešķirt bērnam papildus kaut kādas konsultācijas vai atbalsta pasākumus.

O. Loginova.

Jā, paldies par atbildi.

Un pēdējais jautājums. Tātad, īstenojot individualizētu atbalstu bērniem ar mācīšanās traucējumiem valsts valodas apguvē, vai tiek izmantota kāda speciāla programma un kurš izstrādāja šo programmu? Un vai skolai ir pieejami arī Izglītības ministrijas izstrādātās latviešu valodas apmācības programma un metodiskie materiāli, kas ir paredzēti bērniem ar mācīšanās traucējumiem?

O. Burova.

Mēs strādājam pēc paraugprogrammas. Jā.

O. Loginova.

Speciāli bērniem ar mācīšanās traucējumiem?

O. Burova.

Jā, ar mācīšanās traucējumiem. Jā.

O. Loginova.

Paldies par jūsu atbildēm.

A. Laviņš.

Paldies.

Pimenova kungs, jums būs jautājumi? Lūdzu!

I. Pimenovs.

Paldies par jūsu stāstu. Tas bija tik tiešām ļoti svarīgs tiem, kas vēlētos, lai mazākumtautību kultūra nostiprinātos izglītības procesā Latvijas Republikā. Nu tad, kā jūs teicāt, ja es pareizi sapratu, direktores kundze, ka, un arī es to vēroju jūsu mājaslapas materiālu, jūs īstenojat pamatizglītības mazākumtautību programmu, kas ir licencēta attiecīgi mūsu noteikumiem, izpildvarā pieņemtajiem, un šīs programmas viens no priekšmetiem ir poļu valoda un literatūra. Šis priekšmets ir, es tā saprotu, obligāts, bet šis priekšmets ir mācāms tieši manis nosauktās programmas ietvaros. Vai es pareizi sapratu, ka tagad, kad tiek pieņemti lēmumi par mācību mazākumtautību izglītības programmu pārtraukšanu un to aizstāšanu ar interešu izglītības programmām, arī šis priekšmets būs pārcelts uz izglītības... interešu izglītības programmu?

O. Burova.

Jūs domājat par poļu valodu?

I. Pimenovs.

Poļu valoda un literatūra, te rakstīts. Trīs stundas 10., 11., 12. klasei.

O. Burova.

Jā. Jo mēs strādājam, pamatojoties atbilstoši starpvalstu līgumiem, un mums ir izstrādāta autoprogramma, un tas mums ir arī mācību plānā. Mēs turpinām īstenot un mācīt poļu valodu kā mācību priekšmetu, un tas mums arī ir mācību plānā.

I. Pimenovs.

Vai es pareizi jūs sapratu, ka šis priekšmets paliks nu tad neaizskarams? Viņš turpinās īstenoties atbilstoši, nu, kā autorprogramma? Bet nu tā tad visas tās pārmaiņas un šajā lietā apstrīdāmās... apstrīdētās normas to neskar nemaz?

O. Burova.

Jā, jo tas ir arī aprakstīts starpvalstu līgumā un programmā, sadarbības programmā. Mēs varam mācīt poļu valodu un izstrādāt autorprogrammu.

I. Pimenovs.

Tātad, cik tālu saprotu, jūsu šis... šis priekšmets faktiski ir īstenots atbilstoši Izglītības likuma 9. panta... 2. panta definētiem izņēmumiem no ierastās kārtības, kuras ļauj gadījumā, ja ir noslēgti līgumi starp Latvijas Republiku un citām valstīm, nodrošināt programmas, kas veicina attiecīgās mazākumtautības valodu un kultūru. Laikam tas ir juridiskais pamats. Jūs varat komentēt?

O. Burova.

Jā, jā, tas ir juridiskais pamats.

I. Pimenovs.

Skaidrs. Paldies. Man būtu jautājums laikam... es nezinu, kam... tad juristiem? Jo nu es... bet tagad ir jautājumu sesija, es pārtraukšu. Paldies jums.

A. Laviņš.

Paldies. Saeimas pārstāvim vai būs jautājumi skolas direktorei? Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā, godātā tiesa, būs.

Sakiet, lūdzu, jūs minējāt, ka jūsu skolai ir arī interešu nodarbības, kas, es saprotu, ka, ja pareizi, tātad nav veltītas tieši poļu valodas mācīšanai šīs interešu nodarbības, bet tātad poļu kultūras apguvei, jūs minējāt, es saprotu, laikam dejas un koris, tātad mūzikas apguve, ja?

O. Burova.

Tieši tā.

S. Bērtaitis.

Un sakiet, lūdzu, šajās interešu nodarbībās iesaistās arī bērni ar speciālajām vajadzībām?

O. Burova.

Jā, iesaistās. Jā, un ļoti veiksmīgi iesaistās. Gan dejo, gan folkloras kopā, ja, mums ir, kur viņi piedalās. Tur arī gan dejo, gan savā veidā radoši strādā, šeit arī teātra māksla, kas mums ir poļu valodā. Ļoti aktīvi iesaistās un ar labiem panākumiem un sasniegumiem.

S. Bērtaitis.

Skaidrs, jā. Tad jūs teiktu, ka jūsu skolā bērniem ar īpašajām vajadzībām šī saikne ar šo poļu valodu un kultūru pēc būtības ir nodrošināta?

O. Burova.

Jā.

S. Bērtaitis.

Paldies. Vairāk nebūs jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies, Burovas kundze, par dalību tiesas sēdē un sniegtajām atbildēm un ieskatu, kādā veidā jūsu skolā tiek nodrošināta gan valsts valodas apguve, gan arī jūsu mazākumtautības valoda. Paldies, jums, veiksmes darbā novēlēšu un lai lieliska diena! Varat atslēgties no pieslēguma tiesas sēdei.

O. Burova.

Paldies. Uz redzēšanos!

A. Laviņš.

Paldies.

Turpinām uzklausīt pieaicinātās personas. Un nākamā ir Rīgas 224. pirmsskolas izglītības iestāde, un pārstāve ir šīs iestādes vadītāja Inessa Sapeško kundze. Vai personu apliecinoši dokumenti pārbaudīti?

A. Ziemeļe.

Dokumenti pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies. Sapeško kundze, lūdzu, aicinu sniegt pirmsskolas izglītības iestādes vārdā vai bērnudārza vārdā, kā mēs sadzīves valodā apzīmējam šo iestādi, lai būtu saprotamāk. Un arī jums šajā tiesas lēmumā... Tūlīt es raudzīšos, nē, nebija precīzi, citām izglītības iestādēm, bet katrā ziņā lūgums būtu sniegt to ieskatu, kā jūsu pirmsskolas izglītības iestādē norisinās mijiedarbība starp valsts valodas apguvi un attiecīgās mazākumtautību valodas apguvi. Un arī pievērsieties aspektam, kā tas tiek veikts pašiem mazākajiem, sākot no pusotra gada līdz trīs un tad jau nu arī mazliet vecākiem bērniem. Lūdzu!

I. Sapeško.

Jā, labdien visiem! Tā nu sākot no... iestādē man ir 11 grupas no pusotra gada un līdz septiņu gadu vecuma bērniem, līdz skolai. No 2023. gada 1. septembra nu mēs tā ceļā uz pāreju uz vienotu skolu tikai valsts valodā apgūvām, iestādes programma eksistēja, bet ir... mums ir interešu izglītība. Interešu izglītībā piedalās mums diezgan daudz, ir pierakstījušies bērni, man ir izglītības interešu 11... 10 grupas pa 10 bērniem, 18 stundas nedēļā ir iedota tā slodze, un nāk pedagogi pēc dienas miega. Un nu pa grupai ņem un tad nodarbojas. Nu tās ir mazākumtautību... ir izstrādāta programma, Ministru kabineta noteikumos pēc parauga, kas ir domāts mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas parauga un pēc tām vadlīnijām, bet saturā ir tikai arī mums tikai... mēs runājam par... pedagogs runāja par folkloru, tad tur mēs dziedam, tad tur mēs lasām pasakas, tad tur pasakas atstāsta bērni, bet tas ir viņu dzimtajā valodā. Mūsu gadījumā tas ir krievu valodā. Viss pārējais process visās grupās notiek valsts valodā. Un veiksmīgi notiek. Jā.

A. Laviņš.

Jā. Paldies, paldies. Varbūt detalizētāk par pašiem mazākajiem?

I. Sapeško.

Pašiem mazākajiem...

A. Laviņš.

Kā tas dienas... dienas plāns izskatās? Ja? Tās ir droši vien apmēram 12 stundas, kad bērnudārzs strādā, un no rīta atnāk, tiek atvesti bērni un kā nu tas notiek?

I. Sapeško.

Nu tas notiek, pieņem pedagogs, pieņem, tad no rīta tur viņiem ir tā grupiņā tiem mazākajiem tā vingrošana tāpat iestādē... oi, grupā notiek. Nekur tie mazie neaiziet, bet komunikācija notiek. Nu, noteikti adaptācijas periodā tas ir pats grūtākais, kas varētu būt tad, kad bērni nāk no ģimenēm, ja. Un tad viņi nerunā ne tajā valodā, ne tajā valodā, bet mājās bērni... ar bērniem runā viņu dzimtajā valodā, un tas bērns raud. Vot, tad tajā adaptācijas periodā pedagogiem ir diezgan... nu, citreiz mēs arī atļāvāmies, ne atļāvām, bet darām, lai viņš neraud. Nu tad to bērnu paņem, nu tad pasaka: „Мамочка придёт” (*tulk. – māmiņa atnāks*). Nu tad tajā brīdī, ja. Nu tas ir svarīgi, jo tas pusotrgadīgais bērns, nu tā nedrīkst, ja. Un tā mēs arī nedarām. Nu tā ka viss izglītības process... viņš tālāk, bet, paņemot adaptācijas periodā, tomēr nu pačukstam tam bērniņam, lai viņam ir vieglāk, ja, palikt bez mammas un tēva uzraudzības. Nu tad tajā brīdī, vot, tas ir tie mazie, nu tad tālāk notiek pastaigas, tad ēdināšana, tad visi starp tām nodarbībām arī runājam latviski. Nav tā, ka nav tā – tagad mēs tikai runājam tajā dzimtajā valodā. Nē, bet runājam ar bērniem latviešu valodā. Tāpēc, ka es arī uzskatu, ka mazie bērni ļoti ātri uztver... uztver valodu un, jo ātrāk tas ir sākums, jo viņš ātrāk un vieglāk aizies uz skolu. Nu, pēc mūsu uzskatiem, kas ir grūtāks, piemēram, bērniem pieci-sešgadīgiem bērniem ir grūti, nu, viņiem valsts valodā, tagad ne dzimtajā, bet valsts valodā viņam ir grūtāk izstāstīt, pastāstīt, nu, brīvi komunicēt, ja. Tad viņš savā dzimtajā valodā tomēr atstāsta pasaku vieglāk, valodā, kādu mēs mācām, viņš var nu, kad izglītības process notiek, viņš atbild uz jautājumiem, tad to, ko viņam uzdod, bet tā brīvi stāstīt... Nu, tāpēc, ka bērni, nu, komunicē viens ar otru, kā mēs negribētu, lai viņi komunicētu latviešu valodā, bet viņi viens ar otru, izejot ārā, viņi tik un tā runā viens ar otru tā, kā viņiem ir vieglāk. Tā... tā dzīve ir. Jā.

A. Laviņš.

Paldies. Bet tagad pieskarsimies jautājumam par to, cik daudz dienas laikā ir tad šī interešu izglītība, kur jūs sakāt, ka pasakas krievu valodā...

I. Sapeško.

18 stundas nedēļā. 18 stundas. Paldies pašvaldībai, valsts apmaksā tikai trīs stundas, bet pašvaldība mums iedeva vēl apmaksātās stundas, kur mums... jo daudz bērnu skaits pieteicās... nu, pierakstījās, vecāki iesniedza. Un zini, iesniedza iesniegumu... un no latviešu ģimenēm arī ir iesniegusi, ka viņa grib, lai tā interešu izglītība citā valodā arī notiek. Nu nevarējām atteikt, un tā arī bija. Un mums bija

diezgan daudz tie bērni pieteikušies... un iedeva mums... nu, gribētos jau vairāk, jo atrast pedagogu uz 0,6 slodzi – 18 stundas nedēļā, tas ir trīs stundas dienā, bet tas notiek pēcpusdienā.

A. Laviņš.

Kā jūs... Tieši to es gribēju arī prasīt. Kā jūs šīs 18 stundas nedēļā, kas ir, nu, jā, vismaz trīs stundas, mazliet vairāk nekā trīs stundas. Kā jūs sadalāt to dienu, kur tā interešu izglītība ienāk?

I. Sapeško.

Nu tad viņi nāk katru dienu, bērni pieceļas, nu, 15.00 un tad viņiem tur ir launags, bet tad paņem pa vienai grupai uz 20–25 minūtēm un tad līdz 18.00, 18.30. Nu tur tā sanāk, pa vienai grupai. Nākamo dienu – citas grupas, jo visas vienā reizē nevar paņemt, ja. Nu tad tur pa nedēļu sanāk 18 stundas.

A. Laviņš.

Jā, un šis praktiskais jautājums par dažādiem metodiskajiem materiāliem, par pedagogu pietiekamību, kādā veidā nodrošināt gan saturu, satura pasniegšanu bērniem valsts valodā un šajā mazākumtautību interešu programmā. Vai jūs kā vadītāja saskaraties ar praktiskām problēmām, kur pedagogi sūdzas par to, ka metodiskais atbalsts nav pietiekams? Kāda ir tā ikdiena jūsu vadītajā izglītības iestādē?

I. Sapeško.

Metodiskais materiāls tagad pirmsskolām ir iedots. Uz metodisko materiālu mēs varam iegādāties gan grāmatas, gan dažus citus metodiskos materiālus. Tagad bija nesen iedota atkal mums papildu nauda, lai mēs varētu robotus tur iegādāties, lai bērniem viss būtu interesantāk, izmantojot digitālās visādas prasmes. Nu tad izskatu, ka... nu vienmēr jau gribās vairāk. Bet tā kā...

A. Laviņš.

Jā. Sakiet, ir pirmsskolas izglītības programma un ir arī izstrādāta pirmsskolas mācību programma, kur ir samērā detalizēti norādīts, kurai vecuma grupai kādas prasmes ir nepieciešams apgūt bērniem no pusotra līdz trīs gadiem, no trīs līdz pieciem...

I. Sapeško.

Jā, jā, pa posmiem. Tā ir Skola 2030”.

A. Laviņš.

... no pieciem līdz septiņiem, un septiņās mācību jomās ir norādīts, kuras ir tās prasmes. Cik lielā mērā jūs izmantojat ikdienas darbā šo materiālu, un tas jums ir noderīgs, nav noderīgs?

I. Sapeško.

Nē, mēs katru dienu izmantojam, visu laiku izmantojam tās septiņas... visu to materiālu mēs izmantojam, kas ir programmā. Un tas ir pietiekams. Es... Un to materiālu, kas ir uz to mācību... nu, mums ir daudz materiālu iegādāts pirmsskolas iestādē. Daudz.

A. Laviņš.

Un, sakiet, tās 18 stundas, par ko jūs minējāt, tas ir tāpēc, ka ir bijis vecāku pieprasījums?

I. Sapeško.

Jā, vecāku pieprasījums. Vispirms bija iedots tā kā uz pieci-sešgadīgiem, Bet bija daudz pieprasīts. Nu, vecāki bija iesnieguši, ka viņi vēlas, un tad paldies, pašvaldība iedeva arī papildus tās stundas ne tikai pieci sešgadīgiem bērniem, bet arī mazajiem.

A. Laviņš.

Ko tad pieci-sešgadīgajiem bērniem interešu izglītībā jūs apmācāt?

I. Sapeško.

Nu tik un tā tad tur viņi inscenē pasakas, tad tos inscenējumus parāda mazākiem, tad tur iet tik un tā tikai folklorā, dejošanas un visādi pantiņi. Lasīšana un tā tur neiet. Nu mēs neesam ielikuši tajā satura programmā. Jo pa to laiku...

A. Laviņš.

Un sakiet, un pašiem mazākajiem?

I. Sapeško.

Paši mazākie viņi arī viņi arī dzied... dzied, viņiem lasa grāmatas, tad viņi skatās tur dažādas multfilmās, nu... un arī kopā tā ar mūsu programmu vienkārši, nu, tad tie ir gadskārtas svētki arī, nav jau tā kā 1. septembris, Jaunais gads, viņš arī paliek kā bija, tad tur arī iet.

A. Laviņš.

Paldies. Būs vēl citi jautājumi.

Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Labdien! Paldies par jūsu atbildēm. Jā, man būs interesējoši jautājumi, kas, manuprāt, ir svarīgi.

Nedaudz vairāk par šo interešu programmu runājot, ko jūs īstenojat. Principā pēc savas būtības, ko es saprotu šodien, ka akcents netiek likts uz valodas apguvi, vairāk uz kultūras apguvi. Neatkarīgi no tā, par kādu posmu mēs runājām. Pusotrs, tur pieci un pieci seši. Tātad tā ir vecāku tāds pieprasījums, vecāki bija vēlējušies, lai vairāk apgūst to kultūru, jo visticamāk...

I. Sapeško.

Tāpēc, ka viņi runā mājās...

I. Kucina.

Mājās.

I. Sapeško.

... mājās viņi runā savā dzimtajā valodā, un tāpēc arī bija tāds pieprasījums.

I. Kucina.

Jā, to tieši es arī gribēju noprecizēt. Tātad pieprasījums pēc kultūras, jo principā tā valodas apguve notiek mājās, ģimenē. Paldies.

Sakiet, lūdzu, vai, īstenojot šo pirmsskolas interešu programmu, jūsu pedagogi gatavo īpaši savu programmu un paredz tur kādas vajadzības šajā kultūras, nu, tādā izpratnē bērniņiem vajadzētu katrā vecumposmā sasniegt, vai tas ir vienkārši tas paraugs, kas ir Ministru kabineta noteikumos? Un jums nav kaut kas tāds īpašs, ko jūs...

I. Sapeško.

Nu, īpaši mēs ņemam to Ministru kabineta tā kā paraugu un ieliekam to saturu nu tādu vienkāršu. Mēs no šī gada nu tā kā mēģinām, kā tad mums tālāk tur sanāks. Nebija viegli atrast pedagogu uz to arī, jo katru dienu bija jānāk, tad arī, un arī atalgojums nav liels. Tā ir, kā ir, ja, bet liels paldies, ka tāda iespēja ir.

I. Kucina.

Labi. Paldies. Sakiet, lūdzu, vēl par skolēnu novērtēšanu tieši interešu programmā. Vai ir kāda saite ar vecākiem vai ar pašu skolēnu? Kā bērniem ir veicies

tieši šajā kultūras interešu programmas apgūvē, krievu valodas... krievu kultūras apgūvē? Vai jūs veicat kādu novērtējumu? Vai tas...

I. Sapeško.

Saistībā ar skolu?

I. Kucina.

Saistībā ar šīs te programmas apguvi.

I. Sapeško.

Nu, nē, nu ar prieku jau skrien. Bet bija tāds interesants gadījums arī, ka nu mamma bija atnākusi, viņa teica: „Ziniet, viņa divas reizes bija aizgājusi, un arī mājās viņa sāka dzejoļus lasīt...” No latviešu ģimenēm arī tie, kas pieteicās, arī, ja, nu bija, tad viņi arī sāka tur runāt. Jūs domājat par...?

I. Kucina.

Kā jūs, teiksim, vai ir kaut kāda novērtēšana bērniņam, kas ir apguvis šo interešu programmu? Beigās, pieņemsim, beidzot pēc pieciem gadiem, pēc...

I. Sapeško.

Viņi atstāsta daudz dzejoļu zina, atstāsta pasakas, bija lasījuši un arī zina dažas pasakas.

I. Kucina.

Bet tā saikne ar vecākiem ir par to, kā ir veicies?

I. Sapeško.

Jā, jā, tur ir ierakstām mēs e-žurnālā un viss, tur ir atskaites par visu. Jā.

I. Kucina.

Ir atskaites? Par to, kā ir veicies šajā interešu programmā bērniņiem, ja? Labi, paldies.

Jūsu pirmsskolas izglītības iestāde, nu, man gribētos teikt, ir ļoti liela, un, kad jūs īstenojat mazākumtautību vispārējo pirmsskolas izglītības programmu, tajā mācījās 160 bērni, un savukārt vispārējā pirmsskolas izglītības programmā – 57 audzēkņi. Sakiet, lūdzu, kā ir veicies šajā pārejā uz valsts valodas mācībām?

I. Sapeško.

Nu pārejā uz mācībām valsts valodu tagad tās grupas visas samiksējās kopā, un tagad ir labi.

I. Kucina.

Tagad ir labi, un...

I. Sapeško.

Viņas samiksējās tad, kad no 1. septembra abas rindas, tas, kas stāvēja uz vienu programmu, uz otru programmu, un tagad samiksējās kopā, un tad nāk vecāki, pieteicoties uz iestādi, tad tas tagad grupas samiksējās. Nav tā, kā atsevišķi vairāk.

I. Kucina.

Labi. Un tad nākamais jautājums. Savā pašnovērtējumā ziņojumā jūs rakstāt pie kritērija... rakstījāt pie kritērija „mācīšana un mācīšanās”, ka ir nepieciešams logopēda, speciālā pedagoga un psihologa pastāvīgs atbalsts mācīšanas un mācīšanās procesa nodrošināšanai. Kā jums veicies ar šo?

I. Sapeško.

Nu tagad mums būs no 1. septembra iespēja pašam vadītājam paskatīties, kā tad mums ir, vai es vairāk logopēdam iedošu to slodzi, ja. Nu tad sadalīt man pašai, jo es redzu, ka logopēdi... ir pieprasījums vairāk, un ļoti slikti runā, nu slikti runā bērni, nākot uz iestādi, daudzi nerunā. Un psihologs. Nu jā, psihologs ir... arī ir vajadzīgs un arī ir noteikti vajadzīgs arī speciāls pedagogs, jo tagad nāk ar speciālām vajadzībām, ļoti daudz nāk bērni – autiska spektra bērni, ja, un tas ir... tagad man jau uzņemts uz nākamo mācību gadu tāds viens bērniņš, un tad sanāk tā, ka pēc psihologa rekomendācijas viņiem ir ieteikts runāt tikai viņu dzimtajā valodā. Šajā gadījumā tā ir, kā ir. Viņš nerunā, un viņam ir jārunā ar viņu. Bet paldies, ka ir iedots arī tam... blakus būs asistents tam bērnam, ja. Arī nodrošina asistentu.

I. Kucina.

Labi. Paldies. Tātad atbalsta mehānismi arī bērniņam ar īpašajām vajadzībām būs nodrošināti.

I. Sapeško.

Jā, jā, un tagad jau ir, lai latviešu valodu arī, valsts valodu, latviešu valodu, apgūst labāk, mums ir arī atbalsta personāls, ir pedagogu palīgi, skaitamie pedagogi, kur agrāk bija latviešu valoda, kur mācīja, tie ir pedagogu palīgi, kuri tagad arī palīdz grupās. Viena man strādā... mūsu iestādē ir tā – ar pieci un sešgadīgiem, un otrs

pedagogu palīgs viņš ņem no katras grupas pēc tā, ko iedod pedagogi sarakstā, kam ir tādas vairākas problēmas, grūtības uztvert latviešu valodu, tad viņi ņem individuāli katru dienu.

I. Kucina.

Paldies. Un šodien jūs vēl minējāt par šo mazajiem bērniņiem adaptācijas periodu, kur jūs, es atļaušos teikt, no savas puses, bērnu labākajās interesēs tomēr pieļaujat izņēmuma gadījumus.

I. Sapeško.

Nu, izņēmumos. Ziniet, un ir vēl izņēmuma gadījumi, tie ir kritiskie gadījumi, kritiskā situācija, runājot par drošību.

I. Kucina.

Drošību.

I. Sapeško.

Jā. Tad, kad ir drošības kaut kāds jautājums, kuru vajag – tā kā apstādināt bērnu vai nu pateikt viņam, kā tieši vajag – nu, tad tajā brīdī jā.

I. Kucina.

Paldies. Paldies jums.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies par ieskatu jums. Vēl nedaudz. Es jau iezīmēju, tie bērni, kas ir ar īpašām vajadzībām un šo te situāciju, kad ir psihologa rekomendācija, teiksim, dzimtajā valodā. Vai praksē arī citiem bērniem, kuri ir ar īpašām vajadzībām, atbalsta personāls var nepieciešamības gadījumā lietot arī bērna dzimto valodu? Kā jūs skatāties šīm normām? Vai viņš nevar nepieciešamības gadījumā izmantot dzimto valodu un tikai valsts valodu?

I. Sapeško.

Nepieciešams, ja ir rekomendācijas... Nu, tas ir bērnu veselības un bērnu labā, nu tad noteikti vajadzētu. Nu, ja tas ir domāts, ja viņš nerunā, un tad nu psihologs ir ieteicis, ka savādāk nu nē, nu tad... nu, vai tad, runājot par drošību, nu tiešām tam asistentam jābūt blakus un viņš tomēr var ar bērnu nu runāt. Nu es tā uzskatu, ja tad

bērns vispār...

A. Kučs.

Bet praksē kā jums ir? Vai, teiksim, kā nu tas atbalsta personāls var nu nevis tā simtprocentīgi, bet...

I. Sapeško.

Piemēram, atbalsta personāls, kurš ir domāts pedagogu skolotāju palīgs, pedagogu palīgs, mūsu gadījumā latviešu valodā – tam nē, tas nerunā, ja. Bet tikai kas ir ar īpašām vajadzībām, un ja ir rekomendācijas, psihologa atzinums.

A. Kučs.

Labi, paldies. Un otrs, es gribēju precizēt. Jūs teicāt par šīm 18 stundām nedēļā. Bet, lai saprastu, tās 18 stundas ir tā kā vienam bērnam pieejamas? Vai tā ir, kas jums ir iedotas...?

I. Sapeško.

Nē, tas ir kopumā uz visu, uz visu bērnu skaitu. To, kas ir pieteicies.

A. Kučs.

Un tad vidēji cik sanāk, ka katram bērnam nu ja, teiksim...?

I. Sapeško.

Nu katram tas individuāli nestrādā, tur paņem grupu pa 10 bērni, ne vairāk kā 15 vienā grupā, un to vienu grupu paņem un aiziet.

A. Kučs.

Tad tam bērnam tā ir...

I. Sapeško.

20–25 minūtes tā kā grupa paņem to vienu nodarbību.

A. Kučs.

Bērnam nedēļā vidēji ir kāda stunda? Vairāk, mazāk vai tā grūti pateikt?

I. Sapeško.

Nu tā grūti pateikt. Es vienam bērnam neskaitīju.

A. Laviņš.

Bet, paturpinot šo jautājumu, lai būtu priekšstats, tiešām trīs un 18 ir, bez šaubām, liels kontrasts. Tad jūs sakāt, ka tas ir stundu skaits, kas ir iedots jūsu izglītības iestādei, un pašvaldība to apmaksā. Tad tiek sadalītas grupas. Bet, ja nevarat sniegt atbildi par katru bērnu, tad, piemēram, nu, šī viena grupa, kas ir izdalīta, un nedēļas laikā cik šī viena grupa piedalās šajās interešu izglītības...?

I. Sapeško.

Divas. Divas reizes, divas reizes sanāk pa nedēļu.

A. Laviņš.

Divas reizes un kāds laiks?

I. Sapeško.

Jā, nu tas ir 25–30 minūtes.

A. Laviņš.

Divas reizes pa 20 līdz 30 minūtēm. Nedēļā, ja?

I. Sapeško.

30 minūtēm un divas reizes nedēļā sanāk. Jā.

Nu, tā mums ir salikts.

A. Laviņš.

Sakiet, jā, un kā skolas, piedošanu, kā pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja, kā jūs vērtējat, šāds divas... šāda slodze, divas stundas vai drīzāk šāds apjoms, stundu apjoms ir pietiekams, lai bērni spētu saglabāt, attīstīt savu dzimto valodu?

I. Sapeško.

Nu, dziedāt un tā, un tā, bet lasīt tur mēs un rakstīt tur mums nav iespēju pa to laiku. Tad, kad man zvanīja un uzdeva jautājumu, vai bērni lasa tajā programmā, mums arī viņi... nav tas uzrakstīts, ja? Ne lasīt, ne rakstīt savā dzimtajā valodā – tas nav iespējams tajā laikā. Tikai tas kultūrvēsturiskais saturs, bet pietiekami viņi runā, viņi tur stāsta un inscenē pasakas, bet rakstīšanas un lasīšanas prasmes gan nē.

A. Laviņš.

Lasīšanas un rakstīšanas prasme šajā interešu izglītībā...

I. Sapeško.

Dzimtajā valodā.

A. Laviņš.

... interešu izglītībā nav, jo jūs to uzskatāt, ka šie Ministru kabineta noteikumi, kas paredz šo paraugprogrammu, tajā tāds saturs nav ietverts?

I. Sapeško.

Ja. Tāds bija saturs. Jā, tāds bija paraugs.

A. Laviņš.

Labi. Vai būs jautājumi pieteikumu iesniedzēju pārstāvjiem?

I. Pimenovs.

Nē, paldies, nav.

A. Laviņš.

Nebūs.

Saeimas pārstāvim?

S. Bērtaitis.

Sakiet... Jā, būs jautājums. Jā. Sakiet, lūdzu, par šīm interešu izglītības nodarbībās ar šo krievu kultūras saturu, kā jūs minējāt, tad piedalās arī bērni ar speciālajām vajadzībām?

I. Sapeško.

Ir. Jā, tur, jā, piedalās arī tie bērni.

S. Bērtaitis.

Skaidrs. Jā, labi, jautājumu vairāk nebūs.

A. Laviņš.

Tā. Lūdzu, vārds tiesnesei Irēnai Kucinaī. Lūdzu!

I. Kucina.

Jā, paldies. Es tomēr precizēšu, jo šobrīd man īsti nav skaidrs.

Atbildot uz manu jautājumu, kādēļ apgūst tikai šo kultūru pirmsskolas izglītības šajā interešu programmā, jūs minējāt, ka tāds ir bijis vecāku pieprasījums.

I. Sapeško.

Jā.

I. Kucina.

Un jo... Jo krievu valodu kā tādu nevajag apgūt, jo ar to ir pietiekoša mājās, ģimenē. Tādēļ arī tas pieprasījums nav bijis. Un tādēļ jūs viņu neīstenojat.

Tagad jūs atbildējāt, ka īsti neīstenojat, tādēļ, ka tas nav paraugā. Es tā īsti gribētu saprast, tad kāda ir tā faktiskā situācija, kāpēc, pieņemsim, krievu valoda, kā jūs sakāt, rakstīšana, lasīšana... nu, jūs viņu nepiedāvājat interešu programmā, bet tikai akcents ir uz kultūru.

I. Sapeško.

Nu pieprasījumā arī bija... bija vecākiem izstāstīts, ka ir tāda iespēja, ka ir iedota interešu programma tā kā paraugs, mēs pēc tam ar pedagogu viņu tālāk tur izstrādājām, bet pēc parauga, un paraugā nav ielikts tas saturs, un pa to laiku mēs to nevaram izdarīt. Nu, apgūt lasītprasmes un rakstītprasmes. Tajā nu mēs nevaram pa to laiku to.

I. Kucina.

Un teiksim, jūs... nu mēs arī no šīm tiesas sēdēm dzirdējām, ka pedagogs var pielāgot šo paraugu savas iestādes interesēm, kas balstās uz vecāku interesēm. Un vai no jūsu vecāku puses ir bijis tāds lūgums vai pieprasījums pielāgot vai iekļaut vismaz kādā daļā, kādā mazā, mazākā daļā, tur jau 30 minūtes, 15 minūtes mācīties rakstīt burtus? Vai šāds pieprasījums no vecāku puses ir bijis?

I. Sapeško.

Nu, pēdējā, kas bija man, nu, padomes sēdē, tur bija izteikta tāda vēlēšana. Tad mēs varam pārstrādāt savu programmu uz nākamo gadu un ielikt.

I. Kucina.

Tad pēc savas būtības jūs varat būt elastīgi. Nu, protams, varbūt 15 minūtes ir par maz. To katrs vērtē atsevišķi, kurā grupā, vai no pusotra līdz trīs gadiem tas būtu pietiekoši vai nebūtu pietiekoši, to jau redz katrs, katrs pedagogs skatoties uz savām grupām.

I. Sapeško.

Skatoties kā uz nākamo gadu, man ir ļoti daudz uzņemti šogad mazie, pavisam mazie, nu, rinda ir tāda, ka 2022./2023. gads ir rindā lielie bērni palikuši. Tad uz nākamo gadu noteikt, ka lasīt prasmes nerakstīsim, nu lasīšanu, bet...

I. Kucina.

Bet jūs...

I. Sapeško.

Bet mēs varam pielāgoties, jā.

I. Kucina.

Bet jūs piekrītat, ka pēc savas būtības tas ir paraugs, un jūs varat pielāgot, ja ir pieprasījums, un skatīties, raudzīties, vai ir finansējums, vai ir iespējas atbilstoši jūsu audzēkņu skaitam. Tas ir iespējams. Pareizi?

I. Sapeško.

Nu, prasīt mēs varam, jā. Kā iedos.

I. Kucina.

Labi, paldies.

I. Sapeško.

Bet paldies par to, kas ir iedots.

A. Laviņš.

Jā, vadītājas kundze, es tomēr... šis ir aspekts, kas nupatās man raisījis ir interesi. Jūs minējāt, ka uz šo gadu mazākumtautību interešu programma tikusi jūsu iestādē uztverta tā, ka valodai, valodas apmācībai, lasīšanas prasmes apgūšanai šī paraugprogramma to neparedz. Uz kāda... jāteic tā, uz kā balstās šāds jūsu, kā iestādes vadītājas, uzskats, ka paraugprogramma to neparedz?

I. Sapeško.

Nu, ja domātu par to, ka, nu, pavisam maz tā slodze ir iedota un kur, pa kuru laiku? Nu pa kuru laiku to var izdarīt, ja. Ja, piemēram, pieci-sešgadīgie viņi katru dienu apgūtu, tad šajā brīdī tad sanāk, ka divas reizes tikai tiktu uz to interešu izglītību bērns, nu, tad īsti nevar tur apgūt rakstīt prasmes. Ja būtu, nu, vairāk slodze un vairākas stundas varbūt iedot, nu tad tā.

A. Laviņš.

Jā, jo es šobrīd taisni lūkojos, ko noteica Ministru kabineta noteikumi Nr. 494. Runa ir par mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas paraugu, un gan programmas īstenošanas mērķos ir norādīts – sekmēt mazākumtautību valodas prasmju apguvi –, gan arī mācību saturā jau ir minēts attiecībā uz to, ka ir

jāapgūst valodu darbības prasme, mutvārdu tradīcijas, kultūras savdabības raksturojošos aspektus apgūst. Tāpēc nu šīs iespējas ir. Bet kā jūs šobrīd sniežat atbildi, ka stundu skaits šobrīd, jūsuprāt, nav...

I. Sapeško.

Jā, jā, vispirms bija vispār iedots pavisam maziņš, tas bija 0,4 slodze. Tad nu tad tajā laikā nu nav iespējams to izdarīt.

A. Laviņš.

Labi, esam šo precizējuši.

Un vēl ir jautājums tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu, vārds jums!

A. Kučs.

Jā, es tikai vienu jautājumu par šo pašu, ko jūs nobeidzāt, ka jūs teicāt, ka jums iedeva. Jūs teicāt: nu iedeva tik, cik iedeva. Bet atbilstoši Izglītības likumam pašvaldība nodrošina katram bērnam, ja viņam ir tāda interese, un vecākiem, trīs stundas nedēļā apmaksā. Vai jūs esat pašvaldībai, nu, izteikuši šādu, nu, teiksim, interesi? Tāpēc gribu saprast, kā veidojas šis dialogs, kā šī Izglītības likuma norma tiek praksē pildīta. Ja no jums, es saprotu, katrai grupai ir 25 līdz 30, tad, nu, divreiz nedēļā. Tā ir aptuveni stunda, tās nav trīs stundas. Tad tur nav bijusi interese no vecākiem? No jums nav bijusi interese, vai kā ir?

I. Sapeško.

Daži vecāki bija arī uzrakstījuši, pēc tam arī neveda bērnu. Tad tā bija arī, tāpēc mēs arī tā salikām, ka nebija visi tie, kas pieteikušies.

A. Kučs.

Es gribu saprast, vai pašvaldībā jūs esat teikuši, ka jums ir interese vairāk? Nu, kā tas?

I. Sapeško.

Pēc šī visa saraksta, pēc visa šī saraksta, kas ir, tāda slodze mums ir iedota.

A. Kučs.

Nu, bet no kādiem apsvērumiem pašvaldība vadās? Jo viņiem, nu, pēc likuma būtu jānodrošina šīs trīs stundas, ja ir interese no jūsu, protams, bērnu vecākiem.

I. Sapeško.

0,6 mums ir iedota. Par to tagad nevaru jums tā kā precīzi atbildēt. Jā.

A. Kučs.

Labi, paldies.

A. Laviņš.

Un vēl noslēdzošais jautājums.

Vadītājas kundze, sakiet, lūdzu, šīs interešu izglītības nodarbības tiek nodrošinātas jūsu izglītības iestādē vai pašvaldība ir teikusi, ka šiem bērniem ir jādodas uz kādu citu vietu, kur mazākumtautību interešu izglītības programma tiek apgūta?

I. Sapeško.

Nu tā nebija gluži teikts, ka kaut kur jādodas. Nodrošinām gan te, gan vecākiem ir iespēja aiziet kaut kur citur... Jā, tas ir...

A. Laviņš.

Šīs 18 stundas, kas ir, tās tiek nodrošinātas jūsu izglītības iestādē, bērniem nekur citur nav jādodas, lai šīs stundas apgūtu?

I. Sapeško.

Nē, nē. Šīs stundas apgūst iestādē. Jā.

A. Laviņš.

Paldies, paldies, Sapeško kundze. Paldies, par dalību tiesas sēdī.

I. Sapeško.

Jā, paldies. Visu labu!

A. Laviņš.

Lai jauka diena jums! Paldies.

Kā nākamā pieaicinātā persona ir arī pirmsskolas izglītības iestāde ar nosaukumu „Dzirnaviņas” un... *(Pauze.)* Jā, tāpat pirmsskolas izglītības iestādi ar nosaukumu „Dzirnaviņas” šajā tiesas sēdē pārstāv vadītāja pienākumu izpildītāja Marianna Jodes kundze. Es ceru, ka es pareizi izrunāju jūsu uzvārdu. Lūdzu, Jodes kundze! Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

A. Ziemeļe.

Dokumenti pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies. Jodes kundze, aicinu jūs sniegt viedokli.

Praktiski ir ļoti līdzīgi jautājumi. Mēs vēlējamies gūt ieskatu par to, kā mijiedarbojas valsts valoda un mazākumtautības valoda izglītības iestādē bērniem dažādos vecuma posmos, apgūstot to saturu, kas bērniem ir jāapgūst. Tāpēc ir uzaicinātas vairākas pirmsskolas izglītības iestādes, lai plašāku ieskatu gūtu. Tāpēc līdzīgi... lūdzu, pat nejautājot šos jautājumus, mēģiniet ieskicēt, kāda situācija ir jūsu vadītajā iestādē. Lūdzu!

M. Jode.

Paldies. Mēģināšu pastāstīt par mūsu pieredzi. Mēs arī paņēmām pēc parauga to programmu, ko piedāvāja Ministru kabinets, un vēlos arī piebilst par to saturu. Tur ir noteikts, ka runāšanas un klausīšanās prasmes pirmsskolas posmā tiek attīstītas, un tad jau pamatskolā un vidusskolā ir jau cita, jo pat programma neparedz lasīšanas un rakstīšanas prasmes. To mēs varam darīt pēc savas vēlmes vai iespējas. Mums, ja mēs runājam... mums bija ļoti daudz bērni pieteikušies, bet mēs iekļāvām interešu izglītībā tikai bērnus no trīs līdz septiņiem gadiem, jo pusotru un trīs gadiem nebūtu iespējas nu nodrošināt ne pedagogu, ne to laiku, jo katrā grupā varētu būt ne vairāk kā 15 bērni... interešu izglītības grupā... ne vairāk kā 15 bērni, un nodarbībām jābūt līdz 45 minūtēm. Līdz ar to mēs nolēmām arī ar padomes sēdi, mēs izrunājām to ar vecākiem par to, ka mums būs bērni no trīs līdz septiņu gadu vecumam un pašiem mazākajiem, pirmajam posmam nebūs nodrošināta interešu izglītības programma.

Par mijiedarbību, es domāju, ka mūsu situācijā tas tā kā ļoti plaši ir un sen, jo mēs pārsvarā gadskārtu tradīcijas... mūsu mācību saturs un plāns skar gadskārtu tradīcijas, līdz ar to, kas notiek... nu, mācību saturā pirmajā dienas posmā, teiksim, ar bērniem, jo tas ļoti labi aiziet arī uz to interešu izglītību. Un, runājot par tradīcijām, skolotāji var tajā interešu izglītības sīkāk un dzimtā valodā pastāstīt arī ne tikai par krievu un gadskārtu tradīcijām, jo mums ir krievu pulciņš, bet arī paralēli paskatīties, kas notiek latviešu tradīcijās, un līdz ar to tā mijiedarbība ir ļoti laba un... kas vēl? Nu, nezinu. Jā, paldies.

A. Laviņš.

Jā. Labi. Mēģināsim ar dažiem precizējošiem jautājumiem.

Es sapratu, no trīs gadu vecuma bērniem tiek nodrošināta mazākumtautību interešu izglītība. Tad secinājums ir tāds, ka vecumā no pusotra līdz trīs gadu... līdz trīs gadiem. Tādi bērniņi jūsu izglītības iestādē taču ir?

M. Jode.

Jā, trīs grupas.

A. Laviņš.

Ir. Šīs grupas... Tātad jāsecina, ka izglītības saturs atbilstoši bērna vecumam viss tiek nodrošināts tikai valsts valodā.

M. Jode.

Tikai valsts valodā.

A. Laviņš.

Un interešu izglītība tajā nav.

M. Jode.

Vecuma posmā mēs nevaram. Jā, nav.

A. Laviņš.

Un tas ir jūsu iestādei tāpēc, ka tāds ir vecāku pieprasījums, vecāku lēmums?

M. Jode.

Nē. Nē, mēs pie tā atnācām, tā kā kopīgi runājot. Protams, arī tie vecāki vēlējās, lai bērniem būtu šī interešu izglītība, bet mēs nevarējām atrast skolotāju, jo mums stāvēja ļoti ilgi vakance. Un, godīgi, visi tie skolotāji, kas nodrošina interešu izglītības pulciņu, tie ir mūsu pašu skolotāji, kurus es nu gandrīz pierunāju. Es viņus lūdzu, es stāstīju, ka tas nebūs slikti, un trīs vai divarpus mēneši mums bija vakance, neviens nevēlējās nākt uz tik mazu slodzi, jo tas ir 0,475 uz tik lielu bērnu slodzi, jo tās ir mums interešu izglītības deviņas grupas pilnas.

A. Laviņš.

Jā, un vērtīgi būtu dzirdēt ieskatu tajā – paši mazākie, ja nodarbības norisinās tikai valsts valodā, kā ir ar atbalsta sniegšanu? Vai tāds atbalsts ir nepieciešams bērniem un kā tas atbalsts tiek sniegts, un vai satura apguve tikai valsts valodā nav radījusi kādas nopietnas problēmas tajās trīs grupās, kurās, jūs teicāt, ir bērni...

M. Jode.

Divās.

A. Laviņš.

... ir bērni... divas, divas grupas. Bērni pusotra līdz trīs gadiem un tikai ir valsts valoda.

M. Jode.

Jā.

A. Laviņš.

Vai... Vai tur nav bijis tā, ka bērni raud, nesaprot, kas notiek, un psihoemocionālas problēmas ir? Un jūs kā iestādes vadītāja ar to netiekat galā? Vai kā ir?

M. Jode.

Es varu pateikt, ka tik maziem bērniem biežāk ir, nu, ne tik valoda, bet balss tonis, vārdi... tādās ziņās. Protams, arī kritiskās situācijās ne tikai pašiem mazākajiem, bet arī lieliem mēs atļāvamies runāt dzimtā valodā, bet, lai bērni jau pierod, mēs runājam tikai latviski, viss process notiek latviski. Uz to arī uzsver mūsu Izglītības ministrija un Izglītības satura centrs... Kvalitātes dienests, ka vajag mēģināt, mēs mēģinām. Nu, sanāk.

A. Laviņš.

Sanāk, jūs sakāt, ja?

M. Jode.

Sanāk, bet ir situācijas, kad mēs runājām arī dzimtā valodā.

A. Laviņš.

Jā, un variet ieskicēt ieskatam, kas ir tās situācijas, kad dzimtā valodā būtu jālieto?

M. Jode.

Kad bērns raud un tu nesaproti, kas noticis, tu, piemēram, neredzēji. Tad, ja bērns nerunā latviski pavisam vai nesaprot, varbūt nerunā labi, viņš saprot un var parādīt. Bet, ja viņš nesaprot. Mums ir, piemēram, bērns no Kazahstānas, viņš nerunā ne krieviski, ne latviski, līdz ar to nu tad mēs tur arī ar žestiem tad ar viņu sarunājamies. Jā, ļoti grūti dažās situācijās ir valodas lietošana. Nav dzimtās valodas lietošanas. Piemēram, ar to puisīti no Kazahstānas, viņš runā tikai kazahu valodā. Vecāki ar viņu arī.

A. Laviņš.

Nu jā, un jums nemaz nav tāda pedagoga, kas varētu runāt ar viņu dzimtajā valodā, un tad ir nepieciešamas papildu prasmes, kā krīzes situācijā tomēr to bērnu nomierināt un atgriezt normālā ikdienas mācību satura apgūvē, ja tā var teikt.

M. Jode.

Mācāmies ļoti grūti. Nu, nu kaut ko darīt, vajag kaut kā iet uz priekšu.

A. Laviņš.

Labi. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies. Paldies par jūsu atbildēm. Sakiet, lūdzu, varbūt vēlreiz vairāk – cik bērniņi, cik daudzās grupās, pa kādiem laika posmiem, un cik tad sanāk, kā uz katru bērnu? Nu to, ko mēs arī, jā, ko praktiski runājām.

M. Jode.

Kā jau teicu, pašiem jaunākiem mēs tā kā nenodrošinām, nu, nav iespējas. Bet principā visiem pārējiem bērniņiem divas reizes nedēļā 45 minūtes. Jā, 45, 45. Kopā pusotru stundu nedēļā.

I. Kucina.

Jā, paldies. Sakiet, lūdzu, vēl par programmu. Jūs minējāt par paraugu.

Jā, ja skatāmies 4. punktu, programmā ir „valoddarbības prasmes un pirmsskolas vecumā izglītojamie” – norādīts „runāt, klausīties”. Nav norādīts, piemēram, ka pamatskolas vecuma izglītojamiem „lasīt un rakstīt”. Vai, ja būtu tomēr pieprasījums no vecāku puses un tā iespēja finansiālā, sakiet, lūdzu, jūs tādā gadījumā pielāgotos tām interesēm?

M. Jode.

Ja būtu finansiālais atbalsts un pedagogi, kas to varētu nodrošināt, tad mēs labprāt to darītu.

I. Kucina.

Sakiet, lūdzu, kā jums ir ar finansiālo atbalstu?

M. Jode.

Nu, ja jūs domājat par finansiālo, lai mācību līdzekļiem, es uzskatu, ka pilnīgi pietiek. No pašvaldības un valsts puses pilnīgi pietiekoši par finansiālo atbalstu.

I. Kucina.

Sakiet, lūdzu, un šī te pirmsskolas izglītības programma, to finansē pašvaldība, ja? Interesu programmas.

M. Jode.

Interesu, bet man šķiet, arī ir valsts nedaudz. Es tagad nevaru atcerēties.

I. Kucina.

Nezināsiet.

M. Jode.

Jā, precizēt tikai.

I. Kucina.

Labi, paldies. Bet attiecībā uz to pedagogu trūkumu – vai pēc kādas palīdzības kādā... Izglītības ministrijā, pašvaldībā esat vērsusies, norādījuši uz šo problēmu jūsu?

M. Jode.

Vakance stāv, meklējam... piemēram.

I. Kucina.

Un tā vakance ir ilgstoša.

M. Jode.

Tagad jau vairāk nav vakances, pierunāju mūsu pedagogus visus, lai viņa pastrādā, bet es nedomāju... Bet viņiem tā ir papildu slodze, jo viņi strādā, un arī visiem pedagogiem nevaru to piedāvāt, paprasīt, jo tie pedagogi, kuri strādā uz slodzi, viņi vairāk nevar savā iestādē strādāt. Tad es varu griezties tikai pie pedagogiem, kuri strādā ne uz slodzi, un piedāvāt līdz slodzei papildus veikt, nu, to darbu. Un es nezinu, vai nākamgad viņi tā kā piekritīs turpināt.

I. Kucina.

Labi, paldies. Un es skatos jūsu arī pašnovērtējuma ziņojumu, un kā vienu no problēmjautājumiem jūs jau iepriekšējā mācību gada periodā esat norādījuši, ka mērķis sasniegts tikai daļēji jautājumā par pedagogu sadarbību izglītības programmas īstenošanā, jo ne visi pedagogi apzinās nepieciešamību sadarboties un izprot tieši latviešu valodas un tur arī mūzikas skolotāja lomu kopējā izglītības programmas mērķu sasniegšanā. Sakiet, lūdzu, vai šī situācija ir uzlabojusies?

M. Jode.

Jā, es domāju, ka uzlabojas, jo tagad mēs jau to gadu ļoti labi tieši sanākam kopā, jo skolotājs vienmēr līdz šim gribēja – katrs savu plānu uzraksta un viss, un tad viņi no skolotājiem, piemēram, mūzikas, pieprasīja tikai scenāriju, nepārrunājot. Šobrīd

te notiek viss tā kā sadarbojoties un ne tikai, teiksim, arī ar atbalsta personālu. Ja, piemēram, svētkos, lai bērniņš, kuram ir valodas traucējumi, varētu arī labi pastāstīt kādu dzejoli, ar viņu nu... ar to dzejoli vairāk darbojas, piemēram, logopēde palīdz bērnam un iesaistām arī vecāku iestādes padomes, piemēram, tādos lielos pasākumos. Vai pat plāna izstrādē, pasākumu plāna izstrādē.

I. Kucina.

Labi, paldies. Sakiet, lūdzu, un jūsu iestādē bērni ar īpašajām vajadzībām mācās?

M. Jode.

Pārsvārā tie ir bērni, kuriem ir valodas attīstības traucējumi, bet šogad jau ir bērniņš ar dauna sindromu. Viņai ir asistents, asistents runā ar viņu dzimtā valodā, jo viņam nav... bet viņš ir grupā iekļauts, bet grupas skolotāji runā latviski.

I. Kucina.

Labi, paldies jums.

A. Laviņš.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies, jums arī par ieskatu, kā praktiski notiek. Jūs teicāt, tāad ir šīs interešu izglītības nodarbības divreiz nedēļā 45 reiz 45. Gribētu saprast, kā tas veidojas, jo likumā ir nu, šīs trīs stundas. Tāad tas bija jūsu un vecāku priekšlikums, ko jūs tā kopīgi nolēmāt un tad devāt pašvaldībai, ka jūs gribētu šādi vai pašvaldība jums vienkārši piedāvā, ka viņi var apmaksāt tik... kā tas praksē notiek?

M. Jode.

Cik mums iedeva, tik ar tām stundām mēs, nu, operējam. Ja mēs varētu paņemt vēl pašus mazākos, piemēram, tad vēl divas grupas divreiz nedēļā, tad mums sanāktu citām grupiņām mazāk tās minūtes jau, vēl mazāk. Tad būtu kā iepriekšējās iestādes pieredze – 20 minūtes. 25 minūtes.

A. Kučs.

Tad es pareizi saprotu, nu, arī no jūs un no kolēģes iepriekš, ka Rīgas pašvaldībā tas process notiek tā, ka pašvaldība izlemj, cik viņa jums dos, un viņa arī to jums... Tur nav jautājumu jums, cik jūs vēlētos vai šīs likumā noteiktās? Labi.

M. Jode.

Protams, mēs varētu pieaicināt kādu citu, nu, biedrību vai individuālo, kas varētu par naudu bērniem piedāvāt interešu izglītības, kā mums ir. Mums ir angļu valoda un deju nodarbības, un džudo nodarbības vēl papildus, kur mums nāk, nu, no malas, par to vecāki maksā.

A. Kučs.

Labi. Un šajās 90 minūtēs tad, kā jūs sakāt 45 un 45, tur lasīšana, rakstīšana nav, tas ir vairāk vērsts uz kultūru?

M. Jode.

Vairāk, teiksim tā, viņa notiek lielākiem bērniem, bet nu ne... nu, ja viņi pārstāsta pasaku, viņi var uzzīmēt un uzrakstīt to, piemēram, kas ir par pasaku varoni. Viņi, protams, lasa, nu, nu kaut kādas, jā, bet tas notiek... mijiedarbojas ar citiem mērķiem un uzdevumiem.

A. Kučs.

Bet, ja jums būtu, pieņemsim, šīs nevis 90, bet nu, šīs trīs stundas nedēļā, ko likums paredz, jūsprāt, tas būtu pietiekami? Vai tiem bērniem un viņu vecākiem, kas vēlas mazākumtautību valodu apgūt, vai ar to pietiktu?

M. Jode.

Mēs labprāt to darītu, bet jautājums... Pareizi jūs jautājat, vai tas pietiekoši būtu, lai bērns ļoti labi attīsta savu dzimto valodu. Es nezinu, man atbildes nav. Vai, ja pat katru dienu būtu nodarbības dzimtā valodā, vai tas būtu pietiekoši? Par ko mēs runājam? Kāds kritērijs ir vārdam „pietiekoši”?

A. Kučs.

Saprātu. Labi. Nē, nu tas ir tas, ko valsts ir noteikusi, uzskatot, ka tas ir pietiekoši. Es gribēju jūsu kā izglītības iestādes pārstāvja vērtējumu. Bet...

Labi. Un otrs laikam otrs bija, jā, jautājums par atbalstu. Jūs jau teicāt, ka bērniem ar īpašām vajadzībām tas tiek sniegts arī, es sapratu, arī dzimtā valodā, ja nepieciešams. Atbalsts tieši valsts valodas apguvei. Jūs teicāt, ir arī bērni, kuri atnāk, nezina latviešu valodu, latviešu... valsts valodu nezina. Vai, apgūstot valsts valodu, tas atbalsts var tikt sniegts arī dzimtā valodā? Vai netiek kā...?

M. Jode.

Nē, tikai latviešu.

A. Kučs.

Tikai latviešu valodā.

M. Jode.

Jā.

A. Kučs.

Labi, paldies.

A. Laviņš.

Tā. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Jā, paldies. Es tomēr vēlētos nedaudz vairāk saprast šo sadarbību ar pašvaldību. Dzirdu: cik iedeva, tik iedeva. Sakiet, lūdzu, kā tas notiek? Pašvaldība paņem, piezvana un saka: „Mēs jums dosim tik un tik stundas apmaksātās.” Vai tomēr tas ir jūsu pieprasījums? Tik, cik jūs redzat, pieprasāt, varbūt tas ir vairāk, varbūt tas ir mazāk, un pašvaldība tad izvērtē un, sadarbojoties ar jums atbilstoši izglītības iestādes interesēm, un nodrošina, jo likums paredz minimumu. Un attiecīgi jautājums: nu, ja tas ir mazāk, kāpēc tas ir mazāk? Vai tas pašvaldības uzstādījums – dot mazāk? Vai tā ir jūsu sadarbība, tāpēc ka jums šādas iespējas uz doto brīdi ir, ņemot vērā gan vecāku interesi, gan pedagogu pieejamību? Kāda tā īsti praktiskā sadarbība pašvaldību finanšu jautājumā? Paldies.

M. Jode.

Paldies. Es tagad domāju par tām trīs stundām. Vai tās trīs stundas nedomātas kā tās akadēmiskās stundas varbūt domātas vai viņas ir tā kā trīs stundas? To es, godīgi, nezināju. Par pirmsskolu vajag izlasīt vēlreiz, paskatīties, kas tur ir. Bet mums tā notika sadarbība. Mēs sniedzām ziņas, cik mums vecāki iesniedza iesniegumus. Es jau teicu, ka tie bija vairāki. Man šķiet, ja es nemaldos, uz septembri tie bija kaut kādi 150, man šķiet, uz septembri, ja, jo tie bērni, kuri ir pusotra gada, arī vecāki iesniedza iesniegumus, pat varbūt pāri 150. Un pēc šiem mums bija atsūtīts rīkojums, cik mums iedots ir slodzes interešu izglītības programmā, kur arī bija norādīts, ka ne vairāk kā 15 bērni vienā grupā un līdz 45 minūtēm viena nodarbība.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Man papildu jautājums ir par to, kādā veidā iestādē nodrošināta kontrole pār to, kā interešu izglītība tiek īstenota. Jūs kā iestādes vadītāja droši vien varētu detalizēti izskaidrot, kāda ir sistēma ieviesta un vai pastāv arī šī atgriezeniskā saite ar vecākiem?

M. Jode.

Jā. Ir tā, ka mums ir viena programma, kuru izmanto visi pedagogi, kas nodarbojas ar dažādām grupiņām. Bet pedagogiem ir savs plāns tieši tematiskais, tā kā ko viņi izmanto. Piemēram, ja ziemā mēs runājam par pasakām, tad viena grupa var paņemt vienu pasaku un cita grupa var citu pavisam pasaku paņemt. Un vērtēšana e-klasē mums nenotiek tā, kā būtu vērtēšana tieši to bērnu, kas interešu izglītības pulciņā ir. Bet pēc katra liela tāda temata mums ir kopīgie svētki ar vecākiem. Vecāki piedalās un var redzēt, kādi bērniem ir panākumi tieši interešu izglītībā. Un tie ir pārsvarā gadskārtu svētki, kas notiek otrajā dienas pusē. Mums visas interešu izglītības programmas notiek tikai otrajā dienas pusē.

A. Laviņš.

Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien! Man viens jautājums saistībā ar jūsu sniegtajām atbildēm par iespēju mazākumtautību bērniem šo programmu ietvaros iemācīties rakstīt prasmes un lasīt prasmes. Sakiet, lūdzu, ja mēs salīdzinām tāpat tos bērnus, kas mācās latviešu valodā, vai viņu lasīt, rakstīt prasmes tad tajā līmenī atšķiras no tām prasmēm, ko var apgūt mazākumtautību bērni?

M. Jode.

Es nezinu vai... Paldies, bet es nevaru pateikt, vai būs atšķirīgi. Bet es redzu to atšķirību, piemēram, dzimtā valodā, kādas bija prasmes bērniem līdz šim un kādas tagad prasmes, kad ir tikai valsts valodā. Un, ja teikt par jomām, tad valodas jomā vērtēšana ir krietni zemāka, nekā tā bija līdz šim, kad bērniem bija tā valodas joma attīstīta dzimtā valodā.

G. Kusiņš.

Tā, lai novērtētu, vai, ja bērniem būtu tikai šīs mācības latviešu valodā, tad viņi šo latviešu valodas prasmi... rakstīt prasmi apgūtu labāk, bet mazākumtautības rakstīt prasmi tā kā vairāk...

M. Jode.

Es sapratu tagad jautājumu. Man šķiet, ka interešu izglītības pulciņā arī nu var tikai... nevar no nulles apgūt labi kaut kādas prasmes, var viņas tikai attīstīt. Mums pārsvarā ir mazākumtautību... no krievvalodīgām ģimenēm bērni, un sanāk, ka viņi nāk uz to interešu izglītības pulciņu attīstīt esošās prasmes. Nu, tā, varbūt nepareizi sapratu jūsu jautājumu.

G. Kusiņš.

Jums jau nav tādi, tā kā salīdzinoši, pētījumi, tādus jūs droši vien jūs neveicat, kā bērni prot kaut kādus burtus rakstīt latviešu valodā, valsts valodā, vai arī mazākumtautību?

M. Jode.

Tagad sapratu. Burtu rakstīšana ir, var pateikt, vienāda, bet pat lasīšana. Bērni, piemēram, lasa, bet lasīt prasme nenožīmē nolasīt. Tas nožīmē, vai viņi saprot to, ko viņi nolasīja. Un, protams, latviešu valodai ir zemāka, īpaši tā lasīt prasme, rakstīt prasme, es domāju, ka nē. Jo tik, cik ir nepieciešams un cik ir programmā rakstīt mazus, īsus teikumus, viņi var. Savu vārdu, kaut kādu ļoti, ļoti tādas zināmas lietas viņi var gan dzimtā, gan latviešu, bet tās lasīt prasmes vajag, nu, tā kā vērtēt no saprašanas punkta, vai viņi saprot, ko izlasīja.

G. Kusiņš.

Un vai es pareizi saprotu jūsu tad droši vien novērojums vai tāds vērtējums, ka šiem bērniem latviešu valodas prasmes ir nedaudz, nu, zemākā līmenī un tās dzimtās valodas prasmes nedaudz augstākā līmenī?

M. Jode.

Viszemākais līmenis latviešu valodas prasmēs ir stāstīšana. Bērniem ļoti grūti, jo viņiem nav pietiekošs vārdu krājums, nevar pastāstīt tā, kā viņi varētu to izdarīt dzimtā valodā. Mēs to redzam pulciņā.

G. Kusiņš.

Jā, labi, paldies, nav jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies. Un vēl jautājums par to, kā jūsu vadītajā izglītības iestādē tiek īstenota interešu izglītība un ir norādes par to, ka to var darīt klātienē, attālināti vai arī daļēji attālināti šīs interešu izglītības nodarbības? Kā jūsu iestādē notiek? Tikai klātienē?

M. Jode.

Mūsu – tikai klātienē otrajā dienas pusē no trijiem līdz sešiem.

A. Laviņš.

Bet, ja būtu pieprasījums, jūs varētu arī nodrošināt, izmantojot tās iespējas, ko Ministru kabineta noteikumi Nr. 494. paredz?

M. Jode.

Es domāju, tad mums vajadzētu pieaicināt no malas cilvēkus vai fiziskās vai juridiskās personas no malas, jo paši mēs attālināti vai kur vēl iet, es nedomāju, ka mums ir kapacitāte.

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu, jums, kā jūs minējāt, ir interešu izglītībā krievu valodas grupiņas, kur apgūst gan lasītprasmi, gan kādus ar kultūru saistītus elementus. Taču vai visi šie bērni ir tādi, kas ir piederīgi pie krievu mazākumtautības vai arī ir bērni, kas pieder pie citām mazākumtautībām?

M. Jode.

Visi, kas iet uz pulciņu, ir krievvalodīgie no krievu ģimenēm vai no bilingvālām ģimenēm, latviešu, krievu. Nu, teiksim tā, es jau nezinu, kas viņam pasē vecākiem ierakstīts, bet viņiem visiem dzimtā valoda ir krievu. Jo tas puisītis, piemēram, kas no Kazahstānas, viņš neapmeklē interešu izglītības pulciņus.

A. Laviņš.

Vēl tātad vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies. Atgriežoties pie stundām, akadēmiskās stundas, tātad trīs akadēmiskās stundas mācību nodarbībām. Un, ja mēs raugāties uz jūsu izglītības iestādi pirmsskolas, tātad tā akadēmiskā stunda, ko mēs saprotam, ir kā viena rotaļu nodarbība visas dienas garumā, bet tomēr kaut kā nodarbības tiek sadalītas pa laika posmiem. Tad jums ir tā akadēmiskā stunda – 45 minūtes?

M. Jode.

Nu sanāk mazākumtautību pulciņam – jā, divas reizes nedēļā pa 45 minūtēm.

I. Kucina.

Jā, un, ja viņu sadalītu mazāk, tad varētu veidoties trīs nodarbības, un tā būtu cita akadēmiskā stunda. Tātad viss ir atkarīgs no tā, kā jūs pielāgojaties.

M. Jode.

Ja, piemēram, kolēģe, viņa paņēma mazāku uz laiku, bet nu tā kā mēs...

I. Kucina.

Jā, skaidrs. Paldies jums. Jā.

A. Laviņš.

Paldies. Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem būs jautājumi? Lūdzu!

O. Loginova.

Jā. Īss jautājums. Vai savā starpā bērni runā savā dzimtajā valodā? Nu, es domāju par tiem pieci, seši gadi.

M. Jode.

Jā, protams, bērni savā starpā runā dzimtajā valodā, un, ja viņiem ir sarežģītāki jautājumi, nekā, piemēram, „palīdzēt man aizpogāt pogas”, tad viņi arī ar skolotājiem runā savā dzimtajā valodā. Bet skolotāji viņiem atbild latviski.

O. Loginova.

A kā jūs varat novērtēt? Vai tādu modeli var nosaukt par iegremdēšanos tajā vidē – latviešu valodas vidē?

M. Jode.

Grūti pateikt varbūt. Es uzskatu, ka nu mūsu, es jau teicu, ka mūsu iestādei ir labāka pieredze, jo mēs jau... divtūkstošajos gados veidojam to bilingvālo pieeju, un tā pāreja nu, nu nebija tik sāpīga gan skolotājiem, gan bērniem varbūt, jo viņi jau pierada pie tā, ka divās valodās runā bērnudārzā.

O. Loginova.

Tāds jautājums: kā jūs uzskatāt, ja grupiņa būtu tāda mikse, pieņemsim, krievu bērni, (*nerunā mikrofonā*) bērni, tad tas mācīšanās process būtu ātrāks?

M. Jode.

Visticamāk, jā. Bet te jāskatās, kuri bērni ir pēc temperamenta. Ja bērns latviešu bērns ir aktīvs, tad arī viņš sadarbojas ar citiem bērniem savā dzimtajā valodā, un tad

grupu dzird vairāk latviešu valodu. Bet, ja aktīvāki tie ir bērni, kuri runā krievu valodā, tad nu... tad pārsvarā grupa runā krieviski. Šobrīd es saku, ka mums ir tikai viena meitene no latviešu ģimenes, nu pilnīgi latviešu ģimenes. Daži bērni ir no bilingvālām ģimenēm, viens no Kazahstānas, bet tā meitenīte pēc divām nedēļām sāka runāt, tagad jau lasa, man šķiet.

O. Loginova.

Nu tātad viņa iegremdējās tai krievu valodā?

M. Jode.

Jā.

O. Loginova.

Bet ja būtu otrādi?

M. Jode.

Varbūt. Ja būtu otrādi. Mums nebija pieredzes, lai būtu pat uz pusēm.

O. Loginova.

Jā. Tas jautājums saistīts ar to, tomēr kāds ir optimālais modelis, ja, jo nu kad mācību process notiek valsts valodā, bet bērni savā starpā izmanto dzimto valodu, ja, tas nu neizskatās tik efektīvi, ja būtu tā mikstā grupa, tad mācību procesā...

A. Laviņš.

Loginovas kundze!

O. Loginova.

Jā, es sapratu, vienkārši...

A. Laviņš.

Protams, protams, ka esam pie jautājumiem. Bet te ir jau apgalvojumi.

O. Loginova.

Okay. Jā.

A. Laviņš.

Jums būs iespēja izteikt savus apgalvojumus tiesu debatēs. Lūdzu! Vai būs vēl kādi citi jautājumi?

O. Loginova.

Nē, nē, paldies.

A. Laviņš.

Pimenova kungs, vai jums jautājumi ir?

I. Pimenovs.

Nē, paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim būs jautājums?

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa, būs jautājums. Sakiet, lūdzu, vai kopš 2023. gada 1. septembra jūsu pirmsskolas izglītības iestādē bērniņiem, kas pieder pie mazākumtautībām, būtu kaut kādā ziņā pasliktinājusies šī saikne ar viņu kultūru?

M. Jode.

Ar kultūru, nedomāju, ka pasliktinājās, jo diezgan ātri pievienojās izglītības interešu pulciņam un turpinājām to darbu, ko darījām līdz šim, mācību satura programmas [*Nerunā mikrofonā.*]... Kultūras jomā, visticamāk, nē, tikai valodas.

S. Bērtaitis.

Skaidrs. Un tad vēl jautājums: jūs minējāt, ka jums ir dārziņā arī bērni ar speciālām vajadzībām. Vai šie bērni apmeklē arī interešu nodarbības? Nav.

M. Jode.

Nu tikai tie bērni, kuriem ir valodas attīstības traucējumi. Tie apmeklē.

S. Bērtaitis.

Tie jāapmeklē interešu nodarbības, ja?

M. Jode.

Jā. Bet bērniņš [*Nerunā mikrofonā.*]...

A. Laviņš.

Mikrofons nav ieslēgts.

M. Jode.

Atvainojiet, es neaiztiku, viņš pats laikam.

S. Bērtaitis.

Jā. Respektīvi tad jautājums: jūs minējāt, ka jums ir bērni ar speciālajām vajadzībām un vai šie bērni apmeklē interešu nodarbības mazākumtautībām?

M. Jode.

Apmeklē tikai tie bērni, kuriem ir valodas attīstības traucējumi. Jā, viņi apmeklē interešu izglītības nodarbības. Un viens puisītis, kuram ir dauna sindroms, viņš neapmeklē.

S. Bērtaitis.

Labi, paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Jodes kundze, paldies jums par dalību tiesas sēdē un ieskata sniegšanu par to, kā norisinās darbs jūsu izglītības iestādē attiecībā uz šo divu valodu mijiedarbību izglītības procesā un dažādām programmām. Paldies.

Un lūgums Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvei nākt pie tiesas tribīnes, jo ir daži jautājumi, kā jau mēs dzirdējām, visupirms par šo atbalstu valsts valodas apguvei, un runa ir par pirmsskolas izglītības pakāpi, un runa ir par bērniem, kuriem nav mācīšanās grūtību.

Un otrs jautājums būs par to, kāds ir šis atbalsts bērniem ar individuālām vajadzībām. Mēs dzirdējām no divām pirmsskolas izglītības iestādēm par to, ka šis atbalsts bērniem ar speciālajām vajadzībām tiek sniegts bērna dzimtajā valodā, un tāda ir psihologa rekomendācija. Un kā Izglītības ministrija šo varētu komentēt? Tātad, visupirms pirmsskolas izglītības pakāpē bērni, kuriem nav mācīšanās traucējumi un bērni, kuriem ir.

G. Delijeva.

Godātā tiesa, labdien! Paldies par jautājumu. Bērniem, kuriem nav nepieciešams īpašs atbalsts, nav īpašu speciālu vajadzību, kā viņiem tiek sniegts šis atbalsts, lai apgūtu mācību programmu latviešu valodā. Tātad valsts ir piešķirusi finansējumu logopēda likmei un pedagoga palīga likmei. Tātad pirmsskolas izglītības iestādes sadarbībā ar savu dibinātāju: pašvaldības iestādes – tas ir pašvaldības ir dibinātājs, privātās arī ir privātais cilvēks, kurš ir dibinājis vai biedrība vai SIA. Tātad izvērtē šo te nepieciešamību un, piesaistot cilvēkresursus, tas ir, šos te pedagogus – skolotāju, logopēdu un pedagogu palīgu –, sniedz šo atbalstu, nu, konkrēti, vai nu grupā

kopā ar bērniem šis atbalsts tiek sniegts, vai arī individuāli atsevišķās nodarbībās. Tad arī vēl ir atbalsts, nu, vizuālais atbalsts, kā, piemēram, piktogrammas, kas ļoti plaši pirmsskolā ir izmantotas, un runājošās sienas, kas arī ir viens no metodiskiem materiāliem un ieteikumiem, kur bērni ar dažādu attēlu palīdzību modelē situācijas un risina jautājumus nerakstiskā veidā. Lielie bērni jau rakstiskā veidā.

A. Laviņš.

Šī atbilde ir attiecināma gan uz bērniem, kuriem nav mācīšanās traucējumu, gan uz bērniem ar speciālām vajadzībām?

G. Delijeva.

Jā, gan, gan šo. Jā.

A. Laviņš.

Labi. Jūs minējāt, ka ir izdalīts finansējums pedagogu palīgiem, logopēdiem. Bet vai Izglītības un zinātnes ministrijai ir kāds komentārs par to, kā tad šis atbalsts tiek sniegts? Un mēs dzirdējām, ka praktiski ir tā, ka arī krīzes situācijās, ja tā es drīkstu teikt, tad, kad bērns ir jānomierina, un ir runa par bērnu, kuram nav mācīšanās traucējumi, tad tiek lietota bērna dzimtā valoda. Un, ja runājam par bērniem, kuriem ir īpašas vajadzības, tad atbilstoši psihologu ieteikumam šis viss atbalsts saturiski tiek sniegts bērna dzimtajā valodā. Vai šādā aspektā jūs varētu komentēt, vai ir kaut kādas rekomendācijas, ieteikumi no Izglītības un zinātnes ministrijas bijušas izglītības iestādēm, kā to atbalstu veikt saturiski?

G. Delijeva.

Saturiski, jā. Šo psihologu rekomendāciju, kurš ir šādi rekomendējis sniegt atbalstu, es nevarēju komentēt. Būtu arī jāvērsas Psihologu asociācijā, lai saprastu arī, kāpēc šāds ir ieteikums, un jāizvērtē konkrēti šis ieteikums un arī psihologs, pie kā ir, nu, vecāki vērsušies. Bet tieši no Izglītības un zinātnes ministrijas puses šis metodiskais atbalsts ir sniegts klātienē profesionālajās sarunās, apmeklējot izglītības iestādes. Bet attālināti, kā jau iepriekšējās tiesas sēdēs, mēs esam organizējuši seminārus, kur tieši, nu, tiek dažādas šīs te situācijas pārrunātas. Izglītības iestādes dalās savā praksē, Latviešu valodas aģentūra dalās ar saviem materiāliem, Valsts izglītības satura centra speciālisti dalās arī ar saviem materiāliem un rekomendācijām, kā tieši to darīt. Arī Valsts izglītības satura centrs ir organizējis arī tieši šos seminārus, kā nu sniegt šo atbalstu bērniem, kuriem ir speciālās vajadzības. Tieši ar metodiku.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Tātad jūs ieskicējāt, ka ir daudz dažādi apmācības pasākumi bijuši, kā strādāt ar šādiem bērniem. Bet tad tas mans jautājums būs pavisam tiešs. Mēs dzirdējām, ir konkrēta situācija, ir runa par bērnu ar noteiktu diagnozi un psihologa ieteikums šo atbalstu sniegt viņa dzimtajā valodā. Vai Izglītības un zinātnes ministrija uzskata, ka atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un šai visai reformai, kas ir noticis, vai šāda atbalsta sniegšana ir pretrunā ar normatīvajiem aktiem, vai tā ir saskanīga ar normatīvo aktu jēgu un bērna vislabākajām interesēm?

G. Delijeva.

Nu, ar normatīvo aktu prasībām tas ir pretrunā.

A. Laviņš.

Un kā šajā normatīvo aktu izpratnē jūs saskatāt bērnu vislabāko interešu klātbūtni?

G. Delijeva.

Nu, bērna labākās intereses ir iekļauties sabiedrībā, apgūt izglītību valsts valodā, un, protams, bērna labākajās interesēs arī ir šī emocionālā labizjūta izglītības iestādē. Un, kā jau arī, nu, iepriekšējās tiesas sēdēs un arī profesori Miltuzi klausoties, tas ir tāds komplekss risinājums, kā arī mēs ministrijā uzskatām, ka, nu, pedagogs ir mācīts un arī augstskolu programmas nodrošina ar dažādām metodēm šo bērnu labizjūtu nodrošināt.

A. Laviņš.

Labi. Nākamais aspekts. Abas pirmsskolas izglītības iestādes vadītājas norādīja uz to, ka trīs akadēmiskās stundas interešu izglītības īstenošanai nebūt nav nodrošinātas. Ir 45 minūtes divas reizes nedēļā. Un tas nozīmē, ka divas akadēmiskās stundas tiek nodrošinātas no (tagad es negribu sadalīt – valsts vai pašvaldība)... kopumā, es teiktu, no valsts, lai šī programma tiktu īstenota. Izglītības un zinātnes ministrija ir informēta par situācijām izglītības iestādē, pie jums vēršas ar sūdzībām, ar priekšlikumiem par to, ka noteiktais stundu apjoms tomēr netiek nodrošināts? Vai ir kāds cits komentārs, ko jūs varētu sniegt attiecībā uz to, ko mēs dzirdējām šodien tiesas sēdē par stundu skaitu?

G. Delijeva.

Jā, paldies. Izglītības un zinātnes ministrijā konkrēta satura sūdzības nav saņemtas, ka tas būtu nepietiekami un ka būtu nepieciešams kaut ko risināt vairāk. Šeit būtu saruna par izglītības iestādi, izglītības iestādes vadību un dibinātāju. Kāda tad šī

saruna ir bijusi, kurā laikā šī saruna ir notikusi, jo izglītības iestādes... par cik šis bija, kā saka, jaunievedums šajā mācību gadā, no 2023. gada 1. septembra, tad citas izglītības iestādes nemaz ar 1. septembri nenodrošināja šo interešu izglītību, arī pēc šiem aptaujas datiem, kā mēs esam šajās sēdēs arī pieskārušies, pirmajā semestrī varbūt arī nebija nemaz tik aktīvi apmeklēts. Vairāk, sākot ar otro. Es nevarēšu to komentēt, jo šī ir saruna starp izglītības iestādes vadītāju un dibinātāju par to, nu, cik konkrētajā iestādē ir nepieciešams šīs stundas īstenot. Jā bet valsts piešķir finansējumu, lai tiktu nodrošinātas šīs trīs akadēmiskās stundas interešu izglītībai. Protams, pašvaldībai vienmēr ir iespēja arī nodrošināt vairāk un piešķirt finansējumu vairāk.

A. Laviņš.

Bet savstarpēja sadarbība pašai Izglītības un zinātnes ministrijai, kurai būtu jāpārtrauga, kā reforma tiek īstenota, un saturiski reforma ir saistīta ar to, ka valsts ir izveidojusi sistēmu, kurā pastāv atsevišķa mazākumtautību interešu izglītības programma. Kā šī programma tiek īstenota un vai šai ziņā ir kāda sadarbība starp Izglītības un zinātnes ministriju un pašvaldībām, kur jūs varētu saņemt atgriezenisko saiti? Kā tad šīs programmas tiek īstenotas? Tāda satura sadarbība jums ir? Kāds būtu jūsu komentārs?

G. Delijeva.

Jā, paldies, šī sadarbība mums ir. Un arī ar pašvaldībām notiek regulāras sarunas gan klātienē, gan attālināti, gan semināru veidā, gan individuālas konsultācijas un sarunas. Un ar pašvaldībām, nu... pašvaldības arī tiek monitorētas no Izglītības un zinātnes ministrijas puses, lai saprastu, kā viņas savas funkcijas īsteno un pilda. Un pašreiz ir noslēdzies par visu šo mācību gadu kopumā šis monitorings arī pašvaldībām attiecībā pret pāreju uz vienoto skolu, pret interešu izglītības ieviešanu un šodien tieši notiek konference, kur tiek gan pārvalžu speciālisti, pedagogi, praktiķi un ministrijas pārstāvji.

A. Laviņš.

Sakiet, un šis monitorings nav uzrādījis šos datus par to, ka ne visās pašvaldībās tas pieprasījums... nevis pieprasījums, bet tas minimums, kas ir jānodrošina, tiek īstenots?

G. Delijeva.

Mēs pašreiz vēl šos rezultātus neesam saņēmuši, jo tie ir tikko svaigi. Mēs šajās dienās tieši viņus izskatām un analizējam.

A. Laviņš.

Labi.

Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Sveicināti! Paldies par jūsu atbildēm, bet tomēr precizējoši jautājumi attiecībā uz šīm te izņēmuma situācijām, ko mēs šodien arī dzirdējām no Rīgas 224. pirmsskolas izglītības iestādes, ka drošības apsvērumu dēļ un bērna labākajās interesēs tomēr tiek pieļautas situācijas, kad ar bērnu tiek runāts nevis valodā, bet dzimtajā valodā. Vēlreiz – divi kritēriji: drošības apsvērumi un bērnu labākās intereses. Vai pie šīs situācijas jūs redzat, ka tas tik tiešām nebūtu pieļaujams, tie izņēmuma gadījumi, kad ir iespējams pedagogam sazināties ar bērnu šajās kritiskajās... kur skar drošības apsvērumus, bērna dzimtajā valodā?

G. Delijeva.

Jā, paldies par jautājumu. Un tad ir mazliet tādas pārdomas. Ja pedagogs nezina šo bērnu dzimto valodu, tad pedagogam ir jābūt metodēm, kā kritiskā situācijā piesaistīt to bērnu uzmanību, kā apstādināt. Nu, šīs situācijas var būt ļoti, ļoti individuālas.

I. Kucina.

Un, ja zina?

G. Delijeva.

Un, ja zina, tad arī ir ļoti, ļoti individuālas. Ja bērnam tiek apdraudēta dzīvība, tad, protams, bērna dzīvības vārdā.

I. Kucina.

Paldies. Nākamais jautājums ir par to, ko mēs arī šodien dzirdējām jau no divām pirmsskolas izglītības iestādēm attiecībā uz programmas mācību saturu, kas ir kā paraugs un pielikums Ministru kabineta noteikumiem Nr. 494. Un 4. punktā patiešām attiecībā uz valoddarbības prasmēm tieši pirmsskolas vecuma izglītojamie kā iespējamās prasmes, ko izglītojamie var apgūt, tiek norādīts „runāt” un „klausīties”, tālāk ir pamatskolas posms, kur gan parādās jau „lasīt” un „rakstīt”. Jūs varētu, lūdzu, komentēt, kādēļ netika iekļauta iespēja kā paraugā, ka pirmsskolas izglītības iestādē mazākumtautības interešu programmā šīs te prasmes lasīt un rakstīt arīdzan varēja būt kā piemērs, ko jūs dodat? Kāpēc uzsvars tikai uz runāšanu un klausīšanos? Paldies.

G. Delijeva.

Paldies. Jā, nu, kā jau ir teikts, šis ir paraugs, kuru var katrs pedagogs arī papildināt un pilnveidot šo paraugu, un, ja pedagogs jūt, ka bērni var, ar bērniem var strādāt, jau rakstīt un lasīt, un runāt, un veidot jau pat rakstiskā veidā teikumus, tas ir atļauts.

I. Kucina.

Paldies. Bet redzam... dzirdam šodien arī praktiski, ka tomēr tas paraugs tiek ņemts par pamatu, sava attiecīgi tā programma, interešu programma, netiek izstrādāta, un visticamāk, nu, iestādes pielāgojas tam, ko piedāvā pati valsts vai ministrija attiecīgi, ja. Labi, paldies.

Un pēdējais jautājums par akadēmiskajām stundām, par ko mēs runājam.

Kā, jūsuprāt, vajadzētu noteikt akadēmiskās stundas tieši pirmsskolas izglītības iestādē? Protams, pamatskolas izglītības iestādē viss ir kārtībā, viss ir saprotams, kas ir trīs akadēmiskās stundas. Kas ir trīs akadēmiskās stundas pirmsskolas izglītības iestādē, jo dzirdam vienam... vienā iestādē tās var būt 20 minūtes, otrā iestādē tās var būt 45. Kā tās akadēmiskās stundas tiek praksē nu tad pielāgotas, lai mēs varam pārliecināties par to, ka pašvaldība tomēr īsteno savu iespēju, nodrošina tās trīs akadēmiskās stundas finansiāli? Paldies.

G. Delijeva.

Jā, paldies. Nu tad ir jāskaita kopā, cik tad īsti tie bērni nedēļā apgūst, jo viņas jau arī var šīs stundas sadalīt pa ļoti īsiem posmiem, var arī garākos posmos ar šīm dažādām aktivitātēm. Nu, tas arī ir ļoti individuāli, izglītības iestāde kā organizē darbu.

I. Kucina.

Tātad tas, ko mēs šodien dzirdējām, pēc savas būtības sanāk tā, ka pašvaldība, redzot pieprasījumu no pirmsskolas izglītības iestādes, piedāvā šo finansējumu atbilstoši tam, kā tas tiek principā prasīts, un ne mazāk, visticamāk, uz pirmsskolas interešu izglītību. Vai jūs nevarat šādu secinājumu izdarīt?

G. Delijeva.

Nu, jo pašvaldībai ir jānodrošina pēc vecāku pieprasījuma. Ja vecāki pieprasa šo mazākumtautības kultūras vēstures nodrošinājumu, tad vajag. Tas ir...

I. Kucina.

Labi, paldies.

A. Laviņš.

Bet šis aspekts par to, ko mēs saprotam ar akadēmisko stundu pirmsskolas izglītības iestādē. Viena lieta, ka šī akadēmiskā stunda var tikt sadalīta – 20 minūtes un 25 minūtes, bet taču, vai tiešām akadēmiskās stundas izpratne pirmsskolas izglītības pakāpē kaut kā atšķiras no ierastās akadēmiskās stundas izpratnes, kas ir 45 minūtes?

G. Delijeva.

Nu, bērns jau nekad nevarēs statistiski nosēdēt 45 minūtes. Tā jau tas nav. Un ja 45 minūtes viņš darbojas, tad viņš ar dažādām aktivitātēm, rotaļām, ar dziesmām, un tātad viņš ir šīs 45 minūtes nodarbināts šai interešu izglītībā. Tātad skolotājs, nu, saprot un redz, un pēc bērna vecumposma arī šo te darbu ar bērnu organizē atbilstoši.

Ja šis skolotājs nāk ar bērnu strādāt 10 minūtes, piemēram, tad viņam būs, nu, attiecīgi koncentrēts uz kādu jomu, varbūt viņi tikai šīs 10 minūtes dziedās, tad viņi dramatizācijas rotaļas, nu, nespēlēs tur.

A. Laviņš.

Jā, Delijevas kundze, nav runa par to, ka cik ilgu laika posmu bērns spēj noturēt uzmanību. Jautājums ir par to, vai pirmsskolas izglītības iestādes saņem to minimālo finansiālo atbalstu šai izglītības programmā, kā to paredz Ministru kabineta noteikumi. Un es vēlējos saprast, vai attiecībā uz pirmsskolas izglītības iestādi šīs trīs akadēmiskās stundas nozīmē, ka katram bērnam būtu tiesības uz trīs reiz 45 minūtēm nedēļas ietvarā veltīt laiku mazākumtautību interešu izglītības programmai? Tāds ir jautājums.

G. Delijeva.

Es sapratu... Jā. Paldies. Skaitot kopā – jā.

A. Laviņš.

Skaitot kopā – jā. Paldies.

Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu.

G. Kusiņš.

Jā, man, paturpinot jūsu iepriekšējās atbildes... Ministru kabineta noteikumu anotācija, 494. noteikumu anotācija, runā tieši par šo pašvaldības atbildības apjomu. Un anotācijā arī norādīts, ka būtiska nozīme pieejamības nodrošināšanai un īstenošanā ir pašvaldībai, kura savā administratīvajā teritorijā veic izpēti par pieprasījumu pēc programmas un nodrošina programmas pieejamību savās dibinātās izglītības iestādēs.

Mēs šodien tiesas sēdē dzirdējām atbildes uz jautājumu, kas... Nu, ja tā noreducē – tik daudz mums iedeva. Sakiet, lūdzu, vai, jūsuprāt, šāda pašvaldības rīcība atbilst likumam? Ja, piemēram, ja attiecīgā izglītības iestāde pieprasītu, ka mums

nepieciešamas trīs akadēmiskās stundas, bet pašvaldība piešķir tikai vienu? Vai pašvaldībai ir šāds pilnvarojums samazināt šo apjomu?

G. Delijeva.

Paldies. Nē. Pašvaldībai jāievēro visi augstāk stāvošie normatīvie regulējumi, kas nosaka, kā viņai darboties.

G. Kušņš.

Un tad tas – līdz trīs stundām – Ministru kabineta noteikumos ir saprotams, ka atbilstoši pieprasījumam..

G. Delijeva.

Jā...

G. Kušņš.

Teiksim, ja tiek pieprasīta...

G. Delijeva.

Jā.

G. Kušņš.

... stunda, tad ir stunda, ja tiek pieprasītas trīs, tad ir trīs, un tas ir atkarīgs no attiecīgās izglītības iestādes, kas tad vēršas pie pašvaldības.

G. Delijeva.

Jā.

G. Kušņš.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Jā, man arī būs viens jautājums par šīm trim akadēmiskām stundām. Kā... nu kā mēs līdz viņām nonācām, jo, atbildot iepriekš par pamatizglītību, jūs teicāt, nu, ka tika pārnestas tas, kas iepriekš bija obligātajā programmā, tas tika pārnestas uz interešu izglītību, nu, kā tas ir pamatizglītībā. Bet bērnudārzā, pirmsskolas izglītības iestādēs tur

jau nebija iepriekš šāda sadalījuma, ka tur būtu tikai trīs stundas krievu valodas un literatūras apguvei. Domāju tāpēc, kādā veidā, nu, tur tika izvēlētas šīs trīs stundas, jo es arī prasīju šobrīd pirmsskolas izglītības iestādes vadītājam, vai tas ir pietiekami valodas un kultūras apguvei. Viņai nebija tie jautājumi... Varbūt jums ir kādi... nu, kādi argumenti, kāpēc arī pirmsskolas izglītības iestādei jūs uzskatījāt, ar šīm trim stundām pietiek, trim akadēmiskām?

G. Delijeva.

Jā, paldies. Nu tāpat tās ir šīs te... līdz trīs stundām un varbūt kādā pašvaldībā pat vairāk par trīs stundām. Jā, šīs trīs stundas varētu būt pirmsskolas izglītības vecuma posmā ar iespēju izglītības iestādei, nu, lai viņa izvēlētos, vai izmantot visas šīs te trīs stundas vai tomēr mazāk.

A. Kučs.

Mans jautājums ir vairāk bija tāds: vai jums bija kaut kādi apsvērumi par to, ka ar tām trim stundām pietiek? Jo mēs dzirdējām šodien arī secinājumus par to, ka kultūras apguvei – jā, bet valodas zināšanas viņiem krītas, nu, vismaz atsevišķos bērnudārzos. Tāpēc man ir jautājums: vai, nu, jums bija kaut kādi apsvērumi par tām trim stundām, vai jūs vienkārši ņemāt kā paraugu – tas, ka tas ir pamatizglītībā iepriekš bijis, un attiecinājat to arī automātiski uz pirmsskolas izglītību?

G. Delijeva.

Nu, atbilstoši darba grupai un speciālistiem, kas pie šā jautājuma strādāja, tādējādi tika lemts arī, virzoties arī no pamatizglītības prasībām, un arī pirmsskolā mēs vienojāmies par šīm līdz trīs stundām.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Vēl daži jautājumi par šīs mazākumtautību interešu izglītības pieejamību. Sakiet, lūdzu, vai sadarbībā ar pašvaldību ir izrunāts arī tāds aspekts, kur šī interešu izglītība tiek sniegta – vai pašā izglītības iestādē, vai arī pašvaldība noteic, ka bērniem ir jādodas uz kādu kultūras centru, kas, nu, vienā gadījumā... tas var būt pāri ielai, citā gadījumā tas var būt 10 minūšu brauciena attālumā. Vai šādā aspektā Izglītības un zinātnes ministrija un pašvaldības ir pārrunājušas šos jautājumus par to, kā būtu vislabāk nodrošināt pieeju mazākumtautību interešu izglītības programmai?

G. Delijeva.

Jā, paldies. Un šādā veidā mēs arī esam runājuši un pārrunājuši. Un, proti, nu, tas secinājums – jā, ka vislabāk, un tā arī prakse rāda, ka bērnam nodrošināt tieši tajā izglītības iestādē, kurā viņš mācās. Bet ir gadījumi, ja, piemēram, izglītības iestādē ir tikai viens bērniņš vēlas apgūt šo interešu izglītību un blakus ir izglītības iestāde vai arī grupa pie skolas, kur apgūst jau 10 bērni, tad šis bērns tiek nodrošināts, lai viņam būtu šī iespēja, nu, šai blakus izglītības iestādē. Bet nu tas ir tiešām, ja šī izglītības iestāde ir blakus, ja vecāki tam piekrīt un ir atbalstoši, bet, ja arī vecāki tam nepiekrīt, būtu problemātiski tā šī pāreja uz citu iestādi. Būtu jānodrošina izglītības iestādē.

A. Laviņš.

Paldies. Un tieši mans nākamais jautājums ir saistīts to, ka izglītības iestādes savstarpēji var kooperēties un cik lielā mērā Izglītības un zinātnes ministrija par to ir informēta. Kā mēs dzirdējām no vienas pirmsskolas iestādes vadītājas – bērniem vecumā no pusotra līdz trīs gadiem netiek nodrošināta interešu izglītības programma, mazākumtautību, piedošanu, es uzsvēršu, jo neesot pieejami pedagogi, kas varētu īstenot šo izglītības programmu, bet esošie pedagogi – vai nu viņiem ir jau pilna slodze un viņi vairs nevar ņemt papildu slodzi, vai arī tikai ar grūtībām izdodas viņus pārliecināt iesaistīties šajā programmā.

Pedagogu pieejamības aspekts kā priekšnoteikums tam, šī mazākumtautības interešu izglītības programma varētu sekmīgi funkcionēt realitātē. Kāds ir jūsu komentārs par šo?

G. Delijeva.

Nu, par pedagogu piesaisti, par darbinieku piesaisti izglītības iestādē ir atbildīgs izglītības iestādes vadītājs, un, izglītības iestādes vadītājs, izmantojot visus savus resursus, tātad arī cenšas dažādi piesaistīt šos te pedagoģiskos darbiniekus, protams, vērtējot viņu izglītību, bet arī radot iestādē nu, mikroklīmatu atbilstošu, lai darbiniekiem būtu, nu, ļoti jauka tāda motivācija atrasties tieši šajā kolektīvā un būt kopā ar saviem kolēģiem tieši šajā kolektīvā. Un, protams, izglītības iestādes vadītājam palīgs ir dibinātājs. Ar dibinātāju arī kopā ir iespējams iet diskutēt, domāt, kā labāk darīt, ko plānot, kas ir izmēģināts, cik daudz ir izmēģināts, kas ir strādājis, kas nav strādājis. Nu, arī šī sadarbība ar dibinātāju.

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu, tai... ja jūs varat sniegt tādu informāciju, šādai situācijai, ka izglītības iestādē šajā vecuma posmā, ņemsim par piemēru pusotru gadu līdz trīs gadu veciem bērniem, netiek nodrošināta mazākumtautību interešu izglītības programmas īstenošana, jo ir pedagogu trūkums. Tas ir vairāk vai mazāk vienas vai atsevišķu iestāžu

problemātika, vai tai jau ir tāds sistēmiskuma raksturs, ko Izglītības un zinātnes ministrija ir novērojusi un ka tādas problēmas šobrīd tiek risinātas – pedagogu pieejamība interešu izglītības nodrošināšanā?

G. Delijeva.

Jā, paldies, tomēr šis ir... nu, atsevišķi gadījumi pastāv, protams.

A. Laviņš.

Jūs teiktu, tā nav sistēmiska problēma.

G. Delijeva.

Nu, es atļaušos teikt tomēr, ka nav sistēmiska, jo ir arī dažādi risinājumi, bet te atkal ir jāskatās tād šis pieprasījums, jā.

A. Laviņš.

Labi, un šis apgalvojums... Tikai vēlējos noskaidrot, vai tā tas ir, vai nav citi instrumenti, kā jau esošos pedagogus izglītības iestādē iesaistīt interešu programmas īstenošanai? Bija norādīts, ka, ja pedagogam jau ir pilna slodze, īstenojot pamatprogrammu, varētu teikt, pirmsskolas izglītības iestādē, tad pedagogu nevar iesaistīt mazākumtautību interešu izglītības programmas nodrošināšanā, jo viņam nevar veikt papildu piemaksas. Vai tā tas ir? Vai nav citi instrumenti, kā bez slodzes palielināšanas, kas ir jau simtprocentīgi īstenota, vēl ir citi instrumenti, kā šim pedagogam par darbu, kas ir veikts mazākumtautību programmas īstenošanā, samaksā?

G. Delijeva.

Nu, pedagogs kopumā varētu... nu, šī te slodze viņam ir šīs te 40 darba stundas, kuras viņam ir nodrošinātas, bet, nu, cits pedagogs, kurš šīs 40 darba stundas nestrādā. Ja viņš arī nevēlas šo interešu izglītību, pastāv jau iespējas no malas piesaistīt šos pedagogus arī, kuri vēlētos nodrošināt.

A. Laviņš.

Nē, Delijevas kundze, nē, no malas... šobrīd tas mans jautājums nebija – no malas. Kā mēs dzirdējām, vakance ilgu laiku stāvēja neaizpildīta, bet runa bija par tiem pedagogiem, kas jau iestādē strādā. Tur ir pedagogi, kuriem jau ir pilna slodze, un pedagogiem, kuriem pilna slodze nav. Un iestādes vadītāja norāda, ka ir jāveic pārliecināšanas vai papildu motivēšana, jāsaka, tiem pedagogiem, kuriem šī slodze nav pilna. Bet mans jautājums bija par pedagogiem, kuriem ir pilna slodze – vai citu instrumentu, kādā veidā veikt samaksu par papildu veiktu darbu, nepastāv? Un tas ir jāteic tā, būtu atkal kaut kādā pretrunā tam, kā Izglītības un zinātnes ministrija uz šo

raugās, par slodzi?

G. Delijeva.

Nu, slodze ir programmas nodrošināšanai, bet interešu izglītība jau iet ārpus šīs te... darba stundām izglītības programmas nodrošināšanai, un tad, saskaņā ar darba likumdošanu, ir vēl pieļaujams, nu, cik varbūt tās nulle, komats, slodzītes viņš varētu veikt kā interešu izglītības skolotājs. Viņam tas ir jāveic ārpus sava darba laika, kad viņš īsteno pirmsskolas izglītības programmu kā pirmsskolas izglītības skolotājs.

A. Laviņš.

Jā. Šajā brīdī ņemot vērā, ka vēl ir iespēja precizējošus jautājumus noskaidrot no Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem, arī došu iespēju lietas dalībniekiem uzdot jautājumu. Pimenova kungs, vai jums ir jautājumi?

I. Pimenovs.

Jā. Man ir jautājumi.

A. Laviņš.

Lūdzu!

I. Pimenovs.

Man ir jautājumi gan par interešu izglītību, gan par kvalitāti. Es saprotu, ka šis jautājums mums tā kā ir varbūt ne līdz galam noskaidrots, cik tālu es saprotu. Es saprotu tā, ka, nu, tas bija Saeimas pastāvīgā iniciatīva iekļaut 112. pantu mūsu izskatīšanas apritē, tāpēc es arī atļāvos attiecīgi sagatavot tādu materiālu, kas pēc tam bija iesniegts kā sadaļa pilnvarotās personas viedokļa... un tagad šis materiāls ir lietas materiālos, līdz ar to visiem dalībniekiem ir iespēja ar to iepazīties.

Tātad, es atļaušos uzdot to pašu jautājumu, kuru es gribēju pašā sākumā kaut kā aktualizēt. Par to es runāju iepriekšējā sēdē, un tas ir arī materiālos. Es pieļauju, ka cienījamā ministrijas pārstāve vienkārši to nezina, bet es uzdošu jautājumu visai vispārēji. Pēc tam man būs jautājumi par interešu izglītību, kas ir tuvi tiem iepriekšējiem uzdotajiem jautājumiem.

Tātad, lūk, par ko ir stāsts. Tātad mazākumtautību vispārējās izglītības programmas izglītojamo un vispārējās izglītības programmas izglītojamo vidējo centralizēto eksāmenu rezultātu salīdzinājums laika posmā no 2004. gada līdz 2022. gadam uzskatāmi parāda tendenci pasliktināties rezultātiem mazākumtautību skolās pēc vispārējās izglītības latviskošanas uzsākšanas. Tātad jums ir vispār kaut kā apzināta šī problēma ministrijā, jūsu konkrētajā departamentā, kur jūs strādājat, ir kādi secinājumi izdarīti ministrijā vai nē?

Es gribētu atsaukties uz to, ka šim aprēķinam, kas ir tagad arī tiesas rīcībā lietas materiālos, ir aptvertas 103 skolas no 144 Rīgā esošām skolām, tai skaitā 59 skolas, kas īstenoja mazākumtautības izglītības programmas, un 44 skolas, kas īstenoja vispārējās izglītības programmas jeb latviešu skolas. Netika ietvertas profesionālās skolas, tālmācības skolas un specializētās skolas. Tātad tendence ir visai izteikta, ka... jo rezultāti...

A. Laviņš.

Pimenova kungs!

I. Pimenovs.

... ir sliktāki ar katru gadu.

A. Laviņš.

Pimenova kungs!

I. Pimenovs.

Vai jūs to zināt un kā jūs to vērtējat? Sakiet, lūdzu.

G. Delijeva.

Paldies par jautājumu! Jā, mēs zinām, un es arī lūgšu savu kolēģi Olitu Arkli tuvāk komentēt, jo... *(nerunā mikrofonā)*.

A. Laviņš.

Jā, Arkles kundze, lūdzu!

O. Arkle.

Labdien, godātā tiesa! Labdien, Pimenova kungs! Jā, mēs, protams, ka analizējam, bet to, ko dara valsts, mēs skatāmies pa programmu veidiem, un, kā mēs esam konstatējuši jau iepriekš, un tas nav tikai pēdējo gadu laikā, tad īpaši tālmācības programmās mums ir zemāki rezultāti visos priekšmetos. Bet mēs skatāmies valstī kopā, jo, kā mēs zinām, tad 9. klasē centralizētie eksāmeni ir atsevišķi analizēti kā mazākumtautību programmā, kā tas bija vēl iespējams, bet vidusskolā jau mums vairāk nav atsevišķi mazākumtautību programma, tāpēc arī visi rezultāti un vērtējumi tiek analizēti kopā.

Bet tas, ko mēs darām, tad mēs skatāmies tiešām pa programmu veidiem: tālmācībā, neklātienes programmu, tāpat arī privātās izglītības iestādes, kur arī mēs pievēršam uzmanību un īpaši latviešu valodas apguvē. Un esam konstatējuši pa programmu veidiem, ka nevis mums samazinās rezultāti, kā jūs teicāt, bet dinamika nav

tik izteikta un progress nav tik izteikts pret valsts vidējiem rezultātiem, kā mēs gribētu latviešu valodas apguvē.

I. Pimenovs.

Vai tas notiek visos priekšmetos vai, vai... Vai cik daudz to priekšmetu, kur šī tendence jūsu... tāpat pārziņā esošie procesi un skaitļi... ir novērota visspilgtāk?

O. Arkle.

Visspilgtāk to, ko mēs esam novērojuši par mācību priekšmetu rezultātu gandrīz vai pieaugumu vai tuvošanos valsts vidējam rezultātam, ir iepriekš tās izglītības iestādes arī, ko mēs vērtējam, matemātikā ir paaugstinājies rezultāts vai līdzīgs un vēstures eksāmenā, bet tām izglītības iestādēm, kas bija līdz 2018. gadam, tā robežās, kad mēs analizējam atsevišķi valsts pārbaudes darbu rezultātus.

I. Pimenovs.

Es saprotu jūsu atbildi, vienu piezīmi vienkārši. Mūsu aprēķins rāda pavisam ko citu. Es tagad netaisos ar jums uzsākt debates, jo es tiešām es būšu pārtraukts un es saprotu reglamentu, bet nu es aicinu iedziļināties tajā aprēķinā, kuru mēs sniedzām tiesai.

Jautājums par interešu izglītību. Interešu... Laikam tas jūsu kolēģei, kas šeit... Paldies, jums, Arkles kundze! Es atvainojos, ka es vadu tagad to sēdi, piedodiet, lūdzu.

A. Laviņš.

Lūdzu!

I. Pimenovs.

Interesu izglītības programma ir līdz trīs mācību nodarbībām, kas tiešām sakrīt ar mazākumtautības valodas un literatūras stundu skaitu pamatizglītības programmā, par ko mēs bijām vienojušies iepriekšējā sēdē. Mazākumtautību pamatizglītības programmā mazākumtautības valodas un literatūras stundu skaits visā laikā ir... tāpat gada laikā ir 105, kamēr latviešu valodas un literatūras stundu skaits pamatizglītības programmā vidēji gada laikā ir 198. Ja uzskatīts, ka tas ir, nu, kā pareizā stundu slodze, pamatots stundu skaits latviešu valodas saglabāšanai un attīstībai, kāpēc mazākumtautībām piederīgo valodu šis skaits ir tomēr ievērojami mazāks? Vēl ņemam vērā, ka runa ir par interešu izglītību – 105 stundas gadā, un 198 stundas skolās, kas īsteno vispārējās izglītības programmu latviešu skolās. Bija kādi pētījumi, uz kā balstās vispār šis te, nu, stundu skaits vienā un otrā reizē?

G. Delijeva.

Jā, paldies par jautājumu. Un, kā jau iepriekš ir norādīts, atbildot jautājumos par interešu izglītību, nu, izglītības iestāde arī var pēc... ja ir pieprasījums, piedāvāt lielāku skaitu šos interešu izglītības nodarbību laikus un stundas, stundu garumus, nodarbību garumus un, izvērtējot no tā, ka jebkuram izglītojamam būs jānonāk darba tirgū un jāstrādā, un jābūt pilnvērtīgam sabiedrības loceklim, protams, šī latviešu valoda, valsts valoda, nu, pēc skaita, pēc šīs proporcijas ir lielāka. Jā. Kāpēc šīs līdz trīs stundām? Nu, ņemot vērā šos darba grupas locekļu ieteikumus un analīzi, tika lemts līdz šīm trīs stundām, ko valsts apmaksā.

I. Pimenovs.

Bet vai nav tā, ka valstij ir mērķis nodrošināt katram bērnam, arī interešu izglītības mazākumtautības valodās un kultūrvēstures programmā nodrošināt to nepieciešamo stundu skaitu, lai būtu garantēta, nodrošināta dzimtās valodas apguve. Tik tālu es saprotu, ka tirgum tiek sagatavoti visi skolēni, nu, neatkarīgi no tās... kaut kā, nu... valodas, kurā viņi runā. Galu galā tik tiešām tirgum jābūt...

A. Laviņš.

Jā. Pimenova kungs! Kā jau...

I. Pimenovs.

...es pareizi saprotu?

A. Laviņš.

Pimenova kungs! Atbilstoši, kā jūs minējāt, reglamentam tiešām man ir tiesības pārtraukt runātāju, ja ir tam nepieciešamība, un te es saskatu nepieciešamību, jo, lūdzu, uzdodiet jautājumu! Es saklausīju jūsu vērtējumu par to, ka jūs nepiekrītat tam, ka trīs stundas ir kaut kas, kas ir pietiekams... Uzklusiet mani!... pietiekams tam, lai nodrošinātu mazākumtautības valodas apguvi, bet jūsu viedokli par vērtējumu varēsiet izteikt debatēs.

I. Pimenovs.

Saprotu.

A. Laviņš.

Šobrīd uzdodiet jautājumu, un tā mēs varēsim iet uz priekšu. Lūdzu!

I. Pimenovs.

Paldies par iespēju turpināt! Es vienkārši nesapratu atbildi, tāpēc es sāku komentēt.

Ja es palaidis garām vienu faktu, es ļoti atvainojos. Jautājums: vai IKVD, tātad, Izglītības kvalitātes valsts dienests, kontrolēs interešu izglītības mazākumtautību valodas un kultūrvēstures programmas izpildes kvalitāti? Vai tā ir brīvo lidojumu programma? Tā kā ir palaista skolās. Kā to īsteno? Nu tā kā īsteno. Un neviens... nevienam nerūp, kas tur notiek.

G. Delijeva.

Nu, Izglītības kvalitātes valsts dienests, akreditējot skolas un pirmsskolas izglītības iestādē, veicot vadītāju novērtēšanu, raugās visus izglītības procesus kopumā, un arī viņi pārrauga, nu, kas kopumā notiek izglītības iestādē.

I. Pimenovs.

Es nesaņēmu atbildi. Es konstatēju.

Pēdējais jautājums. Pēc pārejas perioda valsts finansējums interešu izglītības programmām būs pārtraukts, un tātad finansējums gulstas uz pašvaldībām. Un, kā mēs piezīmējam un arī šeit, arī šīs sēdes laikā, bija pasvītrots, ka patlaban Ministru kabineta noteikumos ir norādīts, ka programmu var īstenot līdz trīs mācību nodarbībām, nevis trīs mācību nodarbības, līdz ar to pašvaldība vienmēr, kas pieņem lēmumu par to, kā finansēt un kā sadalīt savu budžetu, būs izvēles priekšā: atvēlēt naudu trīs nodarbībām konkrētajai skolai vai divas, vai pat vienu. Šeit jūs nesaredzat risku, ka tas faktiski... šis vārdiņš „līdz trīs nodarbībām” var vienkārši graut visu sistēmu, un interešu izglītība pamazām, pakāpeniski vienkārši noies līdz grīdai, līdz nullei? Vai man izdevās jautājumu uzdot?

G. Delijeva.

Nesaskatām risku, jo arī finansējums tiek meklēts un nebūt tā, ka beigsies, tā konkrēti mēs nevaram apgalvot, ka tikai uz pašvaldībām tas gulsies, jo risinājumi tiek meklēti un plānots tiek.

I. Pimenovs.

Bet es pareizi sapratu, ka patlaban spēkā esošie Ministru kabineta noteikumi garantē finansējumu tikai gadījumā, ja konkrētajā gadā notiek pāreja no mazākumtautību izglītības programmas uz interešu izglītības programmu. Nākamajā gadā, kad turpināsies šī interešu programma, valsts finansējums šai klasei jau nebūs nodrošināts?

G. Delijeva.

Nu, varbūt, jā, es lūgšu kolēģi Olitu mazliet pakomentēt.

O. Arkle.

Šobrīd tiek no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem plānoti līdzekļi arī programmas turpināšanai, kā jūs teicāt, tad, ja šobrīd ir iezīmēts 1-4-7 posms, tad tas turpināsies. Pie tam no struktūrfondi, no līdzekļiem, no pieejamiem Eiropas Savienības atbalsta mehānismiem arī tiek plānots finansējums turpmākajiem periodiem nometņu atbalstam un mazākumtautību valodas un kultūras atbalstam. Tas arī šobrīd ir darba kārtībā – no struktūrfondi nākamie finansējumi.

Un vēl, ja drīkst vēl vienu piebildi, tad valsts, aprēķinot finansējumu šobrīd uz mazākumtautību interešu izglītības programmu, ir aprēķinājusi, katram bērnam tās pienākas trīs stundas, tad finansējums tika aprēķināts tādā mērā, ja, ka garantē minimumu – katram šīs trīs stundas plus pašvaldības vēl piemaksa.

I. Pimenovs.

Pēdējais jautājums. Ja es sadzirdēju, tad tas finansējums, kuru minējāt, struktūrfondi, vēl kaut kāds... vēl kāds naudas maks, kas ir drošības gadījumā, ir sagatavots, no turienes var naudu ņemt, lai nodrošinātu interešu izglītību, ir jūsu rokās, bet plāni mainīt, grozīt spēkā esošo dokumentu, kas nosaka finansējumu interešu izglītības programmām, mainīt šo dokumentu jums nav tālād plānos.

O. Arkle.

Piedodiet, varbūt es nesapratu jautājumu, bet no valsts mēs garantējam tālāk arī finansējumu turpmākajiem posmiem: 2-5-6 un tā tālāk. Tas ir no valsts garantēts.

I. Pimenovs.

Pēc pārejas perioda?

O. Arkle.

Šobrīd, turpmāk...

I. Pimenovs.

Bet pēc pārejas perioda?

O. Arkle.

Pēc pārejas perioda šobrīd ir runa par struktūrfonda atbalstu.

I. Pimenovs.

Paldies. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim?

S. Bērtaitis.

Nebūs jautājumu, godātā tiesa.

A. Laviņš.

Nebūs jautājumu.

Loginovas kundze, jums ir jautājumi?

O. Loginova.

Jā.

A. Laviņš.

Lūdzu!

O. Loginova.

Jā. Paldies par iespēju. Tā man būtu jautājums, kas jau saistīts ar Pimenova kunga uzdoto jautājumu. Tātad, es sapratu, ka ministrija analizē eksāmenu rezultātus programmu griezumā, bet neanalizē mazākumtautību latviešu skolu griezumā, bet mans jautājums – kāpēc neanalizē? Vai ministriju neinteresē, kā izmaiņas izglītības sistēmā ietekmē mazākumtautību skolu skolēnu izglītības kvalitāti?

Un otrs jautājums: kā šajā gadījumā jūs varēsiet secināt, vai ir uzlabojušās latviešu valodas zināšanas, vērtējot 12. klašu eksāmenu rezultātus, jo tur... jā, tā vienotā skola, un nebūs iespējams nekādu secinājumu veikt.

O. Arkle.

Paldies. Pirmkārt, es gribētu uzsvērt, ka vidusskolā jau kopš 2019. gada tad visi mācību priekšmeti ir apgūti latviešu valodā. Otrkārt, es gribētu pievērst uzmanību, ka 9. klases eksāmens ir šobrīd vienāds. Eksāmenu saturs ir vienāds gan skolām, kuras īsteno programmu latviešu valodā, gan mazākumtautības skolām, un tādā sakarā mēs arī šobrīd to, ko mēs varam, tad mēs varam analizēt eksāmenu rezultātus 9. klasē, centralizēto eksāmenu rezultātus, un to, ko mēs spriežam pēc vienotā eksāmenu rezultāta, tad mācību sniegums dažkārt ir zemāks, kā jau es teicu, īpaši tālmācības programmās un kādās citās programmās. Bet valsts analizē ne tikai vien eksāmenu

rezultātus, valsts analizē arī to, kāds ir vidējais sniegums mācību saturā atsevišķi skolās, atsevišķi programmās.

O. Loginova.

Jā, paldies.

A. Laviņš.

Paldies, Arkles kundze jums, un Delijevas kundze. Paldies.

Tā... Cienījamie lietas dalībnieki, šajā brīdī tiek izsludināts pārtraukums līdz pulksten 13.10, kad turpināsim uz klausīt vēl divas pieaicinātās personas.

Paldies.

Pārtraukums līdz 13.10.

A. Ziemeļe.

Lūdzu visiem piecelties!

(Pārtraukums.)

A. Ziemeļe.

Lūdzu visiem piecelties! Tiesa nāk.

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties! Turpinām tiesas sēdi.

Nākamo pieaicināto personu uz klausīsim, un tā ir Rīgas Stradiņa universitātes Psihiatrijas un narkoloģijas katedras docētājs, Bērnu psihiatrijas klīnikas vadītājs, Pusaudžu resursu centra attīstības vadītājs Ņikita Bezborodova kungs.

Bezborodova kungs, jūs esat ieradies. Vai personu apliecinoši dokumenti pārbaudīti?

A. Ziemeļe.

Dokumenti pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies. Bezborodova kungs, aicinu jūs Satversmes tiesai sniegt viedokli.

Es ieskicēšu, kas ir tas konteksts, kādā jūs esat aicināti piedalīties šajā lietā. Pieteikuma iesniedzēja pārstāvis izvirzīja šo lūgumu ar mērķi precizēt dažādus aspektus, kas attiecas uz bērniem ar īpašām vajadzībām, kontekstā, vai mācību satura apguve tikai valsts valodā ir vai nav šādiem bērniem kāds nopietns šķērslis, un arī atbalsta sniegšana, individuāla atbalsta sniegšana šādiem bērniem, kas ir paredzēta

individuālā plāna kontekstā, šī atbalsta sniegšana bērniem, kuriem nav mācīšanās traucējumi, ar bērniem, kuriem ir īpašās vajadzības, ir atšķirīga pieeja, kādā tiek sniegts šis individuālais atbalsts. Tāpēc lūgums būtu no jūsu, kā šīs jomas lietpratēja, speciālista skatupunkta, sniegt tiesai ieskatu, vai mācīšanās bērnam, kurš pieder pie mazākumtautībām un kuram ir speciālās vajadzības, ir vai nav šķēršļi apgūt valsts valodu un kādi tajā ir problemātiskie aspekti. Lūdzu!

N. Bezborodovs.

Jā, paldies. Es tad arī, nākot uz šejieni, es mēģināju savas domas sakopot par šo jautājumu, un es esmu tādus trīs virzienus noformulējis, trīs tādus argumentus. Un nu mana kompetences joma ir tieši runāt par bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem. Es esmu bērnu psihiatrs, ja. Tad nu tas kompetences loks ir tad dažāda veida attīstības traucējumi – bērniņas autismas, valodas attīstības traucējumi, intelektuālās attīstības traucējumi. Nu pamatā šie ir bērni, par kuriem es domāju un strādāju ikdienā.

Tad un vēl viena lieta. Nu, es mēģināšu pieturēties pie kaut kādiem faktiem, kas mums ir zināmi, jo, nu, viens ir viedoklis, un, ja tiesai vajadzēs, tad es varu arī viedokli sniegt, bet es tomēr balstīšos kaut kādos zināmos pierādījumos. Un šeit ir jāsaprot, ka par Latvijas konkrēto situāciju datu ir ļoti maz. Līdz ar to, sniedzot kaut kādu viedokli, man jābalstās uz pasaulē pieejamiem datiem un pētījumiem.

Un tad pirmā faktu grupa ir saistīta ar to, kas notiek ar valodas apguvi bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem, kas mācās, ne dzimtajā, ne ģimenes valodā, mažoritārajā valodā. Un par bērniem ar tipisko attīstību ir diezgan labi replicēts zināms fakts, ka kopumā, nu, piemēram, atrašanās bilingvālā vidē, mācīšanās bilingvālā vidē, tad papildzina valodas apguves laiku, nu, respektīvi, nedaudz aizkavē valodas attīstību, bet mēs zinām diezgan labi, ka kopumā, ja mēs skatāmies uz ilgtermiņa iznākumiem, tad ilgtermiņa iznākumus šāda veida bilingvāla mācīšanās, nu, kad ģimenē ir viena valoda un skolā ir cita valoda, tad negatīvās sekas neatstāj uz ilgtermiņa valodas apguvi.

Bišķiņ ir īpatnības, mēs zinām, ka, piemēram, šādā kontekstā bērniem ir... nu, ja mēs skatāmies ilgtermiņa iznākumu, tad viņam ir lēnāka apguve, viņi vēlāk sāk runāt, un iznākumā tad viņam ir nedaudz labākas spējas mācīties jaunus vārdus, tātad – tā kā pozitīvā puse; no negatīvas puses – viņam ir šaurāks vārdu krājums katrā no valodām. Kopā saliekot, viņam ir tikpat liels vārdu krājums kā bērniem no monolingvālas vides, bet katrā no valodām atsevišķi ir šaurāks vārdu krājums, jo ir kaut kādi semantiskie lauki, ja tad ir kaut kādas jomas, kur viņi zina vārdus tikai vienā valodā, respektīvi, vai nu ģimenes, vai nu, piemēram, mūsu kontekstā – valsts valodā.

Tad par bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem pētījumu ir mazāk, bet kopumā tie pētījumi, kas ir pasaulē, liecina faktiski par to pašu, ka, neskatoties uz to, ka bērnam, piemēram, ir garīgā atpalicība vai ekspresīvās valodas attīstības

traucējumi, vai bērības autisms, šāda veida mācīšanās tad var aizkavēt viņa valodas apguvi, bet gala iznākumā, nu, kopumā tad salīdzinājumā ar bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem no monolingvālas absolūti vides, tas valodas apguvi netraucē. Nu tie ir tie dati, kas ir pieejami tieši saistībā ar to, kā bērni apgūst valodu.

Tad otrs tāds virziens, ir saistīts, un par kuru droši vien, ka ir jādomā, ir saistīts kopumā ar izglītības kvalitāti. Tā es varētu formulēt, jo tas, kas ir diezgan labi zināms un tas ir arī aktuāls ikdienas klīniskai praksei, mēs zinām... piemēram, ja man ir pacients, piemēram, ar autismu... un viņš mācās... ir krieviski runājoša ģimene... mācās latviešu dārziņā, un vecāki prasa, ko mums darīt? Mēs esam dzirdējuši, ka, kad ir divas valodas, tad lēnāk tā valodas apguve notiek. Vai mums būtu ar viņu mājās jāpariet uz latviešu valodu? Tad tie dati, kas ir pieejami zinātniskie, tad liecina par to, ka tā ir slikta ideja tādēļ, ka principā, ja vecāks, kuram latviešu valoda nav dzimtā un kas nepārvalda faktiski līdzvērtīgi dzimtajai valodai, var nebūt dzimtā valoda, bet var pārvaldīt tādā līmenī, kas ir pietuvināta, , tādā gadījumā tas nav attiecināms, bet, ja viņš pilnīgi nepārvalda to valsts valodu, ja viņš mēģina pāriet komunikācijā ar bērnu tā kā ar mērķi viņam palīdzēt, tad faktiski tas, kas notiek, ir – neapzināti tiek samazināts to kontaktu skaits un kontaktu kvalitāte. Un tas ir tas veids, kā mēs mācāmies kopumā sociālkomunikāciju un jebkuru valodu, ja tā ka tas šādā gadījumā... bērna valodas apguve varētu bišķiņ arī ciest. Līdz ar to mūsu rekomendācija vienmēr būs tāda, ka vecākam ir jārunā savā dzimtajā valodā ar bērnu. Ja ir divi vecāki, kas katrs savā valodā runā un nav nu pilnīgi brīvi pārvaldīta tā kopējā valoda, tad katram ir jārunā savā valodā, un mums ir jāreķinās ar to, ka, jā, bērnam tas prasīs ilgāku laiku apgūt abas valodas.

Ja mēs to attiecinām uz izglītības vidi, tad tā baža, ar ko es dažreiz arī klīniskajā praksē saskāros, ir jautājums par to, nu, cik kvalitatīvu izglītību bērni iegūst izglītības vidē, kurā skolotājs nepārvalda to valodu, kurā viņam ir jāpasniedz, jāstrādā ar bērnu līdzīgā līmenī, kā viņš pārvalda dzimto valodu, un tas būtu principā sarunā tas ir C2 līmenis. Nu C2 līmenis ir tas līmenis, kurā būtu jārunā cilvēkam, kas audzina vai skolo, vai mēģina palīdzēt bērnam apgūt valodu, un tas aktuāli ir bērniem ar bez neiropsihiskās attīstības traucējumiem, bet nu droši vien, ka ne tik. Šis jautājums par izglītības kvalitāti ir it īpaši aktuāls bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem, ņemot vērā, ka viņiem jau ir grūtības valodas apgūvē. Tad tas būtu tas... tā baža, kas pašlaik... ar kuru mēs saskaramies. Un mēs ar to saskaramies arī klīniskajā vidē, tai skaitā arī par to, kādā valodā mēs sniedzam mūsu rehabilitāciju, ja, tad nu tas ir jautājums.

Un tad trešais, lai...

A. Laviņš.

Jā, šajā kontekstā es tomēr gribētu precizēt. Jūs stāstījumu sasaistījāt ar faktiskajiem apstākļiem par to, ka skolotājs varētu būt tāds, kurš nepārvalda valsts

valodu noteiktā līmenī, un tas varētu radīt noteiktas problēmas bērnam ar īpašām vajadzībām pietiekami labi apgūt saturu. Bet man jāteic, ka šajā tiesvedības procesā šāds arguments par skolotāju, pedagogu prasmēm pasniegt saturu valsts valodā... es neesmu dzirdējis, ka kāds būtu izvirzījis.

Līdz ar to, attiecībā uz šo otro aspektu, Bezborodova kungs, ko jūs minējāt, es aicinātu arī sniegt jūsu viedokli, kā jūs teicāt – balstīts ir uz pētījumiem –, par to, ja pieņemsim, ka situācija ir, ka bērns ar īpašām vajadzībām atrodas izglītības iestādē, bet ir pedagogi, kuri pārvalda valsts valodu, un šai ziņā nav problēmas.

Un es negribu ieiet šobrīd jautājumā, iedziļināties jautājumā C1, C2 kādā... ir vienkārši tā, ka pārvalda valodu. Iziesim no šādas situācijas. Un kāds būtu jūsu vērtējums?

N. Bezborodovs.

Uz šo kontekstu ir attiecināms tas mans pirmais noformulētais – šādā gadījumā mēs zinām, ka tas aizkavē valodas apguvi, bet kopumā ilgtermiņā principā neko sliktu bērnam, tai skaitā bērnam ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem, nenodara.

A. Laviņš.

Paldies.

N. Bezborodovs.

Un tad... jā – par to trešo. Nu, protams, ka izglītības kvalitāte ir tas jautājums... es saprotu to teorētisko pieņēmumu, bet praksē diemžēl, strādājot ikdienā ar bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem, mēs kopumā saskaramies ar, nu, vispār izglītības kvalitātes... un tas nav tikai par valodu, tad tas ir par to... latviski runājošam bērnam ar attīstības traucējumiem, cik kvalitatīva ir tā izglītība, ko viņš saņem Latvijas izglītības sistēmā. Tā kā nu līdz galam uz to pieņēmumu praktiski es nevaru balstīties.

Bet tas trešais arguments ir saistīts ar rehabilitācijas un vai vispār, nu, ekstrapolējot šajā kontekstā, izglītības mērķiem. Kad mēs strādājam ar bērniem, kuriem ir attīstības traucējumi, vai tas būtu intelekts vai sociālkomunikācija, autisms, respektīvi, vai valodas attīstības traucējumi, viens no galvenajiem rehabilitācijas mērķiem, ko mēs gribam sasniegt ar mūsu intervencēm, un kas, manuprāt, ir arī viens no galvenajiem izglītības mērķiem, ir trenēt prasmes, kas ir saistītas ar viņu spēju patstāvīgi funkcionēt ikdienā. Tas, ko mēs gribam panākt, – maksimāli mēs gribam trenēt dažāda veida prasmes tā, lai viņš pēc iespējas sasniegtu spēju būt par sabiedrības locekli, funkcionēt, komunicēt un tā tālāk.

No šī viedokļa, protams, skaidrs, ka, ja valsts valoda ir latviešu valoda, tad neatkarīgi no tā, kāda ir dzimtā valoda, mēs paredzam, ka sabiedrības loceklis, pat ja viņam ir attīstības traucējumi, ja viņš grib funkcionēt patstāvīgi ar minimālo iespējamo

atbalstu, tad nu viņam būtu jāzina valsts valoda. Līdz ar to nu no šī viedokļa, protams, ka mācīšanās valsts valodā arī bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem būtu ļoti, ļoti svarīga, ja tā ir kvalitatīva.

Tātad, tie ir mani trīs pamata argumenti, kas balstās tai kaut kādā pierādījumu bāzē.

A. Laviņš.

Jā, paldies.

Daži precizējoši jautājumi. Runājot par pirmo aspektu, jūs norādījāt savu skatījumu par bērniem, kuriem nav mācīšanās traucējumi, un par bērniem, kuriem ir mācīšanas traucējumi, un minējāt, ka izglītības ieguve valsts valodā, tikai valsts valodā, nedaudz varētu aizkavēt dzimtās valodas apguvi un arī valsts valodas apguvi, bet ilgtermiņā tas tikai būtu kā pozitīvs ieguvums bērnam. Mani interesē tas, ko nozīmē „nedaudz aizkavēt” – tas ir dienu, mēnešu, gadu jautājums?

N. Bezborodovs.

Nu, es domāju, ka labāks eksperts par šo jautājumu būs nākamais pieaicinātais eksperts, respektīvi, Tūbeles kundze, kas ir valodas eksperts specifiski.

Tad šeit es varu bišķiņ precizēt. Es nerunāju tikai par situāciju, kad bērns dzīvo, piemēram, ģimenē runā vienā valodā un mācās citā valodā. Pierādījumu bāze drīzāk skatās uz mono- vai bi- vai trilingvālo vidi neatkarīgi no tā, no kurienes, nu, kādā veidā šī te vide veidojas. Tas ir par to, cik dažādās simboliskās komunikācijas sistēmās vienlaicīgi bērns eksistē, jo valoda ir simboliskas komunikācijas sistēma. Tad ir skaidrs, ka Latvijā vispār neviens bērns neaug monolingvālā vidē sen, jo ir angļu valoda, kas ir *online* vides valoda un no kuras nevar izvairīties. Tātad tie bērni, kas aug mazākumtautību ģimenēs, tad viņi atrodas vismaz trilingvālā situācijā, jo jāņem vērā, ka ir obligātā angļu valoda.

Tad kopumā tie dati, kas mums ir par Latviju, mēs tikko esam veikuši arī, nu, izstrādājuši agrīnas attīstības skrīninga instrumentu kopā ar kolēģiem no Latvijas Universitātes, kur bija standartizācijas pētījums, tad kur viena no jomām ir arī valoda, kas tiek vērtēta. Un ir skaidrs no Latvijas standartpopulācijas bērnu no viena līdz sešiem gadiem, ka tas, ko mēs esam paredzējuši, balstoties uz teoriju, kā vajadzētu, cik ātri vajadzētu apgūt valodu, ka tas neatbilst realitātei, ka Latvijā kopumā visi bērni tagad valodu apgūst lēnāk, nekā mēs teorētiski par to bijām domājuši. Iespējams, ka viens no iemesliem ir tas, ka neviens vairs nav monolingvālā vidē, ka visas vides ir bilingvālas.

Tā attīstības aizture bērniem ar tipisko attīstību - nu droši vien nē... tās nav, tās nav dienas, ja tad es nevaru kompetenti nosaukt ciparu, bet droši vien, ka tas ir... tie ir mēneši līdz gadam varbūt nu, ka tā nobīde ir, bet šo varētu Tūbeles kundze mēģināt noprecizēt. Un diemžēl es nevaru atbildēt par bērniem ar neiropsihiskās attīstības

traucējumiem, cik liela tā nobīde ir. Šādu datu manā rīcībā vienkārši nav, jo arī pētījumu ir samērā maz. Ir pētījumi par to ilgtermiņa iznākumu, kas parāda, ka principā būtiskas atšķirības nav, bet par to, cik pa ceļam tas tiek aizkavēts, nu, nevaru atbildēt.

A. Laviņš.

Labi, paldies. Kā jūs komentētu tēzi, kas ir izskanējusi šajā tiesas sēdē – jo agrākā vecumā bērns ir tādā vidē, kur ir divu valodu kodi, kā tika lietots, ar to domājot, ģimenē ir mazākumtautības valoda, savukārt izglītības iestādē tā ir valsts valoda, un divu kodu esība ir tas, kas palīdz bērnam vislabāk apgūt gan valsts valodu, gan arī savu dzimto valodu. Vai jūs tādai tēzei piekristat? Un kas ir jūsu pozīcijas pamatā, ja tā es varu teikt?

N. Bezborodovs.

Saprātu jautājumu. Nu, ir jāsaprot, ka valodas apguve ir process, kas faktiski sākas droši vien, ka vēl pirms dzimšanas. Jau pirms dzimšanas bērns dzird valodas skaņas, un mūsu nervu sistēmu raksturo tā saucamā plasticitāte. Tā ir spēja mainīties vides ietekmē. Plasticitātes līkne, ja mēs grafiski to uzzīmējam, tad viņa ir tāda lejupslidoša eksponente – jo mazāks ir bērns, jo mazāk nobriedušas smadzenes, jo lielākas ir bērna smadzeņu spējas mainīties vides ietekmē, jo vairāk tur ir nenobriedušo šūnu. Laikam ejot, mēs visi, kamēr šeit būsīm tiesas zālē, mums mirst šūnas centrālajā nervu sistēmā, un tas ir neatgriezenisks process. Un tas ir normāls process. Tās šūnas, kas netiek izmantotas, tās mirst ieprogrammētas nāves procesā. Tās, kas tiek stimulētas, specializējas, diferencējas, veido saikni savā starpā. Jo vairāk laiks iet uz priekšu, jo mazāk paliek šūnas, kas ir spējīgas mainīties, jo vairāk ir to esošo saikņu starp šūnām. Tas ir laikam intuitīvi saprotams visiem, ja. Protams, ka, jo mazāks ir bērns, jo lielāka ir smadzeņu plasticitāte, jo vieglāka ir jebkādu prasmju apguve, jo mazāk atkārtojumu, jo mazāk enerģijas ir jāiegulda, lai smadzenes varētu mainīties.

Runājot par valodu... Ja mēs runājam par tādu atkal pierādījumu bāzi, tad, piemēram, ir dati, kas rāda, ka, ja bērns apgūst jaunu valodu un tas notiek periodā, kad smadzenes vēl ir ļoti plastiskas, un šeit grūti noteikt ļoti konkrēto ciparu, jo atkal smadzenes ir individuālas, bet dažādi pētījumi rāda – 6, 8, 10 gadi tas diapazons. Ja jaunās valodas apguve sākas tai vecumā, tad jaunu valodu iemācīties ir ļoti viegli. Nu un principā galvenais jautājums – vai bērns atrodas valodas vidē, jo valodu nevar iemācīt mācot, valodu var iemācīties tikai vidē.

Nu, piemēram, situācija – ģimene aizbrauc, emigrē, aizbrauc uz Īriju, un bērnam pieci gadi, viņš nonāk angļu valodas vidē. Viņš sāks runāt angļiski pusgada laikā, un viņam vēl veidosies valodas vides fonoloģija, akcents, viņam būs angļu valodas akcents, jo valodu mēs apgūstam no vides. Ja šis process notiek vēlāk, tad, kad smadzenes ir jau mazāk plastiskas, nu, piemēram, es latviešu valodu esmu apguvis pēc

ši te kritiskā perioda, dzīvojot Purvciemā, Rīgā, var ļoti labi iemācīties valodu, bet man vienmēr būs krievu valodas akcents, jo uz to brīdi manas smadzenes jau bija stabilizējušās uz krievu valodas fonētiku. Tagad, ja es gribētu valodu jaunu iemācīties, man ir 40 gadi, tas ir iespējams, bet es zinu, ka man tas prasīs daudz vairāk laika un daudz vairāk atkārtojumu.

Tad grūti nosaukt konkrētus vecumus, bet protams, ka ir skaidrs, ka, jo agrīnāk notiek mācīšanās, jo vieglāk ir atbilstošas simbolu sistēmas, komunikācijas sistēmas apguve.

A. Laviņš.

Tas attiecas, sakiet, lūdzu, tas attiecas arī uz bērniem, sākot no pusotra gada vecuma jau?

N. Bezborodovs.

Tas attiecas uz bērniem, sākot no tā brīža, kad viņiem sāk veidoties centrālā nervu sistēma, un tas ir pirms dzimšanas.

A. Laviņš.

Paldies. Un vēl jautājums par visoptimālāko, bērna interesēm atbilstošāko atbalstu izglītības procesā bērniem ar īpašām vajadzībām. Jūs strādājat ar bērniem, kuriem ir neiropsihiskās attīstības traucējumi.

Sakiet, lūdzu, vai izglītības procesā šādiem bērniem, kā jau es minēju, viņu interesēm vislabākais būtu, ja atbalsts tiktu sniegts viņu dzimtajā valodā vai tomēr valsts valodā? Un atkal ir runa par to, ka noteikts valodas kods tiek lietots. Kāds jūsu viedoklis ir par šo?

N. Bezborodovs.

Nu, tas bišķiņ atgriež pie tā argumenta par izglītības kvalitāti. Bet, nu, ja mēs vēl par kaut kādu jautājumu, par kuru ir dati, varam pieskarties... Tas, kas ir zināms, atkal ne Latvijas, bet nu citu Eiropas valstu dati. Mēs zinām, ka bērniem, kas mācās ne dzimtajā valodā un brīvi nepārvalda to valodu, kurā viņi mācās, viņiem ir lielāks risks saņemt dažāda veida attīstības traucējumu diagnozi. Respektīvi, viņiem ir lielāka varbūtība saņemt mācīšanās traucējumu diagnozi, garīgas atpalicības diagnozi, arī autismu diagnozi.

Un ir pētījumi, kas arī dziļāk uz šo skatās, tad principā tur ir problēma abos virzienos – gan hipodiagnostika, gan hiperdiagnostika. Tad dažreiz... nu, Latvijas kontekstā, piemēram, bērns brīvi nerunā latviešu valodā, bet viņš nāk pie mums un mēs viņam veicam klīnisko izpēti pie psihologa latviešu valodā tāpēc, ka tikai latviešu valodā Vekslera tests ir standartizēts bērniem no sešiem līdz 16 gadiem. Tātad šajā

gadījumā, protams, ka viņa sniegums intelekta testā būs krietni zemāks. Es pats esmu veicis Vekslera testu, skolā mācoties, es zinu savu IQ krievu valodā. Mans IQ latviešu valodā ir par 10 procentpunktiem zemāks tieši dēļ valodas skalām. Un tas ir potenciāls diagnostiskām kļūdām, respektīvi, ka bērnam tā kā nepareizi tiek atpazīta, ka viņam ir disleksija vai disgrāfija, vai intelekta attīstības traucējumi, vai autisms, kaut gan potenciāli viņam nav.

No otras puses, būs bērni, nu, šai te kontekstā, kuriem tādēļ, ka viņš brīvi nepārvalda izglītības sistēmas valodu, viņam netiks atpazīti tie traucējumi, kas viņam ir, bet viņi netiks pamanīti, – hipodiagnostika. Tādi dati no pasaules pētījuma... tā ir diezgan robusta atradne.

Un tad, atbildot uz jautājumu par to, kāda veida atbalsta pasākumi ir nepieciešami, tad, ja mēs runājam par to būtību un tā ir esošās izglītības, arī speciālās izglītības sistēmas problēma, ka mūsu izglītības sistēma skatās uz bērna īpašām izglītības vajadzībām un uz atbalsta pasākumiem nu pagaidām vēl samērā vienveidīgi, es teiktu. Mums ir speciālas izglītības programmas, kur ir pieņemts, ka tur, nezinu, 59. ir programma ar tāda veida atbalsta pasākumiem, kas ir atbilstoši bērnam ar vidēji smagu/smagu garīgu atpalicību, 58. – bērniem ar vieglu garīgu atpalicību, tur 55. – ar valodas attīstības traucējumiem. Bet bērna izglītības, īpašās izglītības vajadzības ir unikālas absolūti, un katram bērnam tās būs atšķirīgas, un tā ir problēma esošajai sistēmai, jo nav tā, ka visiem bērniem, nezinu, ar autismu ir vienādas izglītības vajadzības un vienādas vajadzības pēc atbalsta pasākumiem.

Līdz ar to vispārēji es uz šo jautājumu atbildēt diemžēl nevaru. Es domāju, ka dažādiem bērniem dažādās situācijās ar attīstības traucējumiem būs vajadzīgi dažādi atbalsta pasākumi, kuru nepieciešamību ir jāvērtē izglītības vidē, jo to var novērtēt tikai izglītības vidē, un es nevaru izslēgt iespēju, ka dažiem bērniem, ja arī mēs skatāmies, piemēram, uz ne tikai uz valodas apguvi, bet arī uz mācību vielas apguvi, tad bērniem ar īpašām vajadzībām, ka viņiem varētu būt nepieciešams saņemt to atbalstu tādā veidā un valodā, kādā viņi to pašreizējā situācijā saprot.

Ja mēs izmantojam piemēru, piemēram, bērns ar autismu. Var būt tā, ka viņš arī nevienu valodu neizmanto komunikācijai. Tas atbalsta pasākums, kas viņam ir nepieciešams izglītības vidē, ka izglītības vide izmanto viņam saprotamu simbolu sistēmu un visbiežāk tā ir vizuāla simbolu sistēma, ka viņam to informāciju ir jāpasniedz vizuālajā valodā, izmantojot fotogrāfijas, kartiņas, vizuālo vides strukturēšanu, sociālos stāstus, bet sniedzot viņam individuāli atbilstoši viņa izglītības vajadzībām vizuālajā valodā. Protams, ka šai te kontekstā, jā, es domāju, ka ir bērni, kuriem atbalstu, nu, ja mēs vadāmies tikai no bērna vajadzībām, būtu labi saņemt nu tai valodā, kādā viņš to saprot.

A. Laviņš.

Paldies. Tad kopsavelkot šo atbildi, jūs sakāt, ka katra bērna situācija ir individuāla un attiecīgajai skolas videi vajadzētu rast atbildi uz jautājumu, kāds konkrētajā gadījumā bērnam ir vislabākais atbalsts.

N. Bezborodovs.

Jā.

A. Laviņš.

Paldies, paldies.

Turpinām ar tiesnešu jautājumiem, un vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Sveicināti! Paldies par jūsu jau doto skaidrojumu. Man ir viens jautājums. Sakiet, lūdzu, mēs no pieteikuma iesniedzēju puses esam dzirdējuši, ka tomēr, iespējams, labākais bērna interesēm, lai apgūtu valsts valodu un tostarp arī turpinātu saglabāt dzimto valodu, būtu mācību process, kas īstenojams bilingvāli, proti, gan, teiksim, valsts valodā, gan nu... mūsu... galvenā tēma, protams, ir krievu valoda. Kā jūs redzat šo no bērna attīstības viedokļa? Tam ir savi kaut kādi plusi vai tomēr... Mēs arī no ekspertiem dzirdējām, nu, teiksim tā, dažādus viedokļus, jo viena vide ir mājās, otra vide, kas ir latviskā vide, ir izglītības iestādē, bet no pieteikuma iesniedzēju puses bija tomēr uzskats, ka vairāk tomēr bilingvāli apmācības būtu labākas bērnu interesēm. Paldies.

N. Bezborodovs.

Man ir samērā grūti atbildēt uz šo jautājumu, jo nu par šo Latvijas unikālo situāciju mums vienkārši nav datu, uz ko balstīties. Tas, kas ir attiecināms uz bilingvalitāti – nu to es jau esmu savā argumentā izteicis. Kopumā, protams, ka valodu var iemācīties tikai no vides. Ja mēs gribam, lai bērns iemācās jebkādu valodu, vai tā būtu mažoritārā vai minoritārā valoda, tad ir svarīgi, ka viņam ir iespēja atrasties šīs valodas vidē. Nu, tad, protams, ka ar šo ir sasaistīts arī tas, ko es jau pieminēju par to, ka ir ļoti svarīgi, ka tie cilvēki, kas nodarbojas ar bērna izglītošanu, brīvi pārvalda, tiešām brīvi pārvalda to valodu, kurā viņi to dara. Šajā gadījumā, ja nav šī te teorētiskā situācija, ka tā tiešām ir, bet ir situācija, ka tā nav, un man piedāvātu izvēli atbilstoši bērna vislabākajām interesēm, es izvēlētos situāciju, kad katrs skolotājs, neatkarīgi no tā, kāds ir priekšmets, bet atkarīgi no skolotāja valodas zināšanām katrs skolotājs māca bērnu tajā valodā, kuru skolotājs pārvalda vislabāk.

Tas pats, ka nu tas ir, ekstrapolējot to mūsu rekomendāciju, piemēram, ģimenes locekļiem, ja, ka katrs runā tai valodā, ko viņš zina. Tas bērnam palīdzēs vislabāk, jo ja

viņš mēģinās runāt tajā valodā, ko viņš nepārvalda, tas samazinās interakciju skaitu, tas samazinās interakciju kvalitāti, un tas traucēs jebkuras valodas apguvi. Nu tas... absolūti teorētiska atbilde, bet tas, kas ir svarīgi, jā, tad...

Ir pētījumi par to, ir dažādas arī izglītības sistēmas. Es pats zinu arī, piemēram, Lielbritānijas izglītības sistēmu, kur mūsu pacienti dažreiz saskaras tiešām arī ar situāciju, kad ģimene runā latviski un skola ir angļiski un bērnam ir grūtības ar to angļu valodu. Un tad uz ģimeni nāk sociālais darbinieks ciemos un saka, ka jums vajadzētu mājās sākt runāt angļiski arī, jo bērnam ir grūti skolā. Tad nu no datu viedokļa šī nav pareiza pieeja, nav pareiza situācija, nu tad ir jāstrādā skolā, ir jāsniedz atbalsts, tātad ir jānodrošina tā mažoritārās valodas vide, bet, lai saglabātu to etnisko piederību, lai saglabātu iespēju komunicēt ar radniekiem, ar vecmāmiņu kaut kur Latvijas laukos, ja, tad ir pareizi, ka ģimene turpina ar bērnu runāt dzimtajā valodā.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Jā, paldies. Labdien!

Jūs sakiet, ka šī te ir unikāla situācija Latvijā, bet faktiski, ja mēs paskatāmies nesenā vēsturē, Padomju Savienībā bija ļoti daudz republikas, kurās nacionālās skolas tā kā vispār neeksistēja. Tā nebija Latvija, bet vairākās citās, kur bērni šajā te mājas vidē runāja vienā valodā un skolā runāja krievu valodā. Tur nebija pētījumu nekādu par šo laiku?

N. Bezborodovs.

Nu... nemāku atbildēt jums, ka nebija pētījumu, bet man šī pētījumu bāze nav pieejama tīri tāpēc, ka, nu, ja mēs runājam par Padomju Savienību, viņa nebija daļa no pasaules zinātnes aprites. Ja tās publikācijas eksistē, tad viņas droši vien, ka ir krievu valodā kaut kur bibliotēkās, un ar šo pierādījumu bāzi man pat nav iespēju iepazīties. Kas būtu ļoti interesanti vispār, vai tādi pētījumi ir bijuši.

J. Briede.

Jā, paldies. Un otrs jautājums, sakiet, lūdzu, apmēram, es nezinu, vai ir tādi pētījumi, vai nav, kā... cik liels procents, varētu teikt, nu ir tādi bērni, kuriem ir kaut kādi šie te psiho... kā nu jūs tur teicāt.

N. Bezborodovs.

Neiropsihiskās attīstības traucējumi, jā.

J. Briede.

Jā, paldies.

N. Bezborodovs.

Tas ir ļoti labs jautājums. Ļoti svārstās tie dati. Runājot par Latviju, labākais, ko es jums varu piedāvāt, nu, kā es pieminēju, mums tikko ir bijis šis te liels pētījums skrīningā, agrīnā attīstības skrīningā bērniem no viena gada līdz sešiem ar pusi gadiem, tad kur tika reģistrētas dažādas attīstības jomas – valoda, receptīvā, ekspresīvā valoda, runas plūdums, intelekts, kognitīvās spējas, sociālās komunikācijas spējas, vadības funkcijas, nu, respektīvi, ļoti daudz. Tad no šiem datiem mēs varam pateikt, ka aptuveni ap 20 procentiem populācijas ir kaut kādi nozīmīgi riski vairākās, un tas ir trīs un vairāk neiropsihiskās attīstības jomās. Respektīvi, ka viņam nav tikai izolēti tur valodas bišķiņ aizture, bet viņam ir valoda, kognitīvās spējas un sociālā komunikācija, piemēram, vairākas jomas. Un tā ir tā grupa, ko mēs vērtējam kā nu tādu augsta riska grupu. Ne visiem viņiem attīstīsies neiropsihiskās attīstības traucējumi, ar kuriem pēc tam man būs jādarbojas kā psihiatram, bet par maziem bērniem kaut kur ap 20 procentiem ir kaut kādas ievērojami attīstības riski.

Ja mēs runājam par diagnosticējamiem traucējumiem, tad intelekta attīstības traucējumi tie ir kaut kur pusotrs, pusotrs procents no populācijas. Autiskais spektrs, nu kādreiz teica 1 procents, tad nu tagad ir krietni pieaugusi izplatība, līdz pat 2 procentiem, ja. Tad vieglāk izteikti, nu, valodas traucējumi arī, nu, droši vien, ka varbūt Tūbeles kundze labāk varēs atbildēt, bet tie ir pāris procenti. Tad mācīšanās traucējumi, disleksija, disgrāfija arī, nu, nezinu 5 – 7. Saliekot visu kopā, nu kaut kur ap 10 procentiem ir kaut kādas tik izteiktas neiropsihiskās attīstības īpatnības, ka tās kvalificējas medicīniski noteiktai traucējumu diagnozei un arī ar visu no tā izrietošo, ja, tā kā tas ir liels bērnu skaits.

J. Briede.

Labi, paldies jums.

A. Laviņš.

Labprāt paturpinātu manas kolēģes Irēnas Kucinas uzdoto jautājumu. Tas gan bija kontekstā ar to, vai bilingvāla izglītības ieguve ir labākais bērnam, lai iegūtu izglītību. Taču es šo aspektu gribētu nedaudz citādā griezumā aplūkot, un jautājums būs šāds. Tātad, jūs minējāt, ka ģimenē ir ieteicams runāt dzimtajā valodā, savukārt izglītības... ja mērķis ir apgūt valsts valodu, tad vislabākais ir, lai bērns atrodas šādā

valodas vidē. Tātad izglītības procesu, es saprotu no jums, būtu vēlams, lai tas būtu valsts valodā.

N. Bezborodovs.

Izglītības vide, jā.

A. Laviņš.

Jā. Un, un tad ir jautājums par to, kā šiem bērniem, kas pieder pie mazākumtautībām, saglabāt, attīstīt savu valodu, etnisko, kultūras piederību. Savdabību, piedošanu. Un tad šis modelis, vai, jūsuprāt, no speciālista skatupunkta ir tāds, kas ir adekvāts vai, varētu pat teikt, atbilstošs mazākumtautību bērnu interesēm? Ka, lūk, modelis – ģimenē ir dzimtā valoda, skolā pamatā tā ir valsts valoda, un vēl bērniem skolas vidē ir vismaz trīs stundas nedēļā, kur var apgūt, piemēram, dzimto valodu, kas ir krievu valoda, un, turklāt, skolā vēlā pēcpusdienā var piedalīties dažādos kultūras pasākumos, kas ir dejas, kas ir koris, kur atkal ir krievu valodas un krievu kultūras klātesamība? Vai šāds modelis ir tāds, kas nodrošina abu mērķu īstenošanu? Tajā jūs saskatāt būtiskas problēmas gan attiecībā uz, lūk, dzimtās valodas apguvi, gan attiecībā uz mērķi tam bērnam nodrošināt vislabākos apstākļus, lai apgūtu valsts valodu?

N. Bezborodovs.

Nu... laikiem uz šo jautājumu es arī varu atbildēt tikai diezgan vispārēji, jo man ir grūti komentēt – trīs stundas vai septiņas stundas. Es varu pateikt, ka, protams, ka, kā es jau esmu pieminējis, ka valodu mēs mācāmies tikai no vides, un, protams, kā jebkuras prasmes trenējot, jo ilgāk, jo lielāks ir laiks, kuru tu velti prasmes trenēšanai, jo labāka ir prasmes apguve. Nu atkal, ilustrējot šo ar mūsu pieeju rehabilitācijai, tas ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc principā visefektīvākā rehabilitācija bērniem, ar tai skaitā, piemēram, ar bērniības autismu vai citiem neiropsihiskās attīstības traucējumiem, nav tiešs darbs ar bērnu. Jo speciālists ar bērnu strādā vienu stundu nedēļā un trenē kaut kādas prasmes. Nu, tas pats logopēds, ja, tad trenē alternatīvas komunikācijas prasmes, prasmes izmantot simbolisko attēlu komunikāciju, lai izteiktu vajadzības. Logopēds ir ar bērnu vienu stundu nedēļā, vecāks ir ar bērnu atlikušās, es nezinu, 98 stundas nedēļā. Daudz efektīvāk ir, ka šo te prasmi trenē 98 stundas nedēļā nekā vienu. Līdz ar to tas, ko mēs darām, mēs mēģinām apmācīt vecāku kļūt par rehabilitācijas speciālistu un mājās ar bērnu trenēt simboliskās attēlu komunikācijas sistēmu. Tā kā kopumā... jā! Nu tāda būtu mana atbilde. Stundu skaitu nemāku komentēt, bet bērnam, ja mēs runājam par kaut kādu prasmju iegūšanu vai piederību kultūrvidei, vai tātad etniskai videi, nu tad, protams, ka viņam svarīgi, ka viņš, viņam ir iespēja piedalīties, atrasties tai vidē. Un otrs, protams, ka, jo ilgāk viņš to var darīt,

jo vairāk efekta no tā ir, jo šaurāk, jo mazāka ir tā ekspozīcija. Ja, tad šie te devas efekts tā saucamais, ja, jo lielāka deva, jo lielāks efekts.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Tā, ja es varu paturpināt par šo pašu, jūs teicāt par tā stundām, ka jūs nevarat nokomentēt. Un es piekritīšu, jā, ja vecāki visu dienu citā vidē viņam ir, tad... Bet nu diemžēl, droši vien jūs arī praksē redzat, mums jau Latvijā ir ļoti daudz viena vecāka ģimenes, kur vecāks strādā visu dienu, un skola ir varbūt tas arī viens no retajiem, kur, nu, kur viņš pavada diezgan daudz laika. Un tāpēc es gribēju jautāt tieši par bērniem ar attīstības traucējumiem. Nu, ir šīs trīs stundas, ko valsts ir tā vispārēji pateikusi, ka ar to valsts redz to mazākumtautību identitāti, valodu var saglabāt. Un tad, protams, ir tas, kā jūs sakāt, ja viņš, protams, mājās runā. Bet, ja mājā tā vide mums ir savādāka, tur, nu, vecāks daudz strādā un nav šīs komunikācijas daudz. Ja mēs runājam tieši par bērniem ar attīstības traucējumiem, vai viņiem, jūs redzat, tas laiks būtu nepieciešams ilgāks vai vienkārši citas metodes, un arī ar tām trim stundām varētu pietikt? Vienkārši būtu citi instrumenti, kā ar viņiem strādāt.

N. Bezborodovs.

Nu ja, atkal mēs modelējam tādu absolūti teorētisku situāciju, ka, nu, mājās ar bērnu nerunā vispār, tad skolā viņš runā latviski, un vienīgais brīdis, kad viņš atrodas, nu, nezinu, krievu vai nu citas valodas, mazākumtautību valodas vidē, ir tās trīs stundas nedēļā. Nu... atkal man nav datu, uz ko atsaukties, bet no klīniskās prakses es teiktu, ka nu ir stipri apšaubāmi, ka viņš varētu tādā veidā apgūt valodu. Bišķiņ nu var arī ekstrapolēt kopumā par nu... vispār kopumā par valodas apguvi. Nu man... es franču valodu esmu mācījies daudzus gadus skolā un man bija vairāk kā trīs stundas, man liekas, ka nedēļā. Bez iespējas atrasties franču valodas vidē, nu, tad tā ir absolūti pasīva bagāža, kas man ir, ko, iespējams, ka, nu, kādreiz var aktivizēt, kamēr vēl demence nav iestājusies man, ja, vecuma plānprātība, bet, bet kopumā jā, es domāju, ka tas ir drīzāk jautājums tiešām par atrašanos, iespēju atrasties valodas vidē. Ja vides nav, tad trīs stundas, manuprāt, nav pietiekošas.

A. Kučs.

Tātad plašāk jautājumu ietverot, man tas vairāk bija, nu...

N. Bezborodovs.

Nu es tikai plaši varu atbildēt diemžēl, jā. Man nav, uz ko balstīties, lai šauri.

A. Kučs.

Labi. Otrs jautājums pavisam konkrēts. Kā jūs redzat to no bērna labākajām interesēm, un kas mums šodien tiesas procesā izskanēja, kur bērnudārzu vadītāji saka, kadir psihologa vai psihoterapeita, es tagad nepateikšu, atzinums, ka bērnam būtu vislabāk... nu, tā tad mācīties dzimtajā valodā. Un viņi saka – man ir šāds atzinums, ko es daru? Es nodrošinu atbalsta personālu, tā tad viss notiek latviski, bet viņam atbalsta personāls ir, kas viņam tā tad, nu, sniedz atbalstu šajā procesā. Es saprotu, arī lietojot viņa dzimto valodu. Vienlaikus, es saprotu, tā nostāja no ministrijas tomēr puses ir, ka šādi nevajadzētu. Nevajadzētu izmantot dzimto valodu, vajadzētu izmantot žestus un kādus citus risinājumus. Kā jums liktos no bērna labākajām interesēm, kāds būtu... es saprotu, ka tā situācija jums nav detaļās zināma, bet, nu, es varu izstāstīt, cik mums ir izskanējis, kā jūs... ja jūs varat nokomentēt?

N. Bezborodovs.

Es domāju, ka, nu, atkal var teorētiski komentēt un praktiski komentēt. Protams, ka... nu, ja mēs teorētiski skatāmies, tad droši vien, ka šāda veida formulējums kopumā psihologa atzinumā ir tāds apšaubāms. Jo, nu, protams, ka drīzāk šeit vajadzētu runāt, jā, par tām bērna īpašām izglītības vajadzībām un tiem atbalsta pasākumiem, kas viņam šobrīd būtu nepieciešami. Jo atkal ir jāsaprot, ka tas... nu, arī psiholoģiskā izpēte ir šķērsgrīzums, kas raksturo situāciju tagad, un bērna attīstība ir dinamisks process. Protams, ka tam būtu izglītības videi jāseko dinamikā un, kā jau iepriekš es pieminēju, es neizslēdzu situāciju, ka, no bērna labākajām interesēm vadoties, konkrētajā brīdī, tad tai brīdī, kad viņš absolūti nepārvalda to valodu, kurā viņš saņem izglītību, ka viņam būtu nepieciešams kaut kādā veidā, ja tad... informācija viņam saprotamā valodā, ja, tad. Un atkal, nu... tas var būt žests, jo, *okay*, žesti ir saprotami. Tā var būt vizuāla informācija, tā var būt arī informācija viņa dzimtajā valodā. Tas ir jautājums par, nu, jā, atbalsta pasākumu pieejamību. Es pieņemu, ka ne jau visos bērnudārzos ir iespēja nodrošināt tulkošanu sinhrono.

Tad mēs ar šo problēmu ļoti aktuāli saskaramies pašlaik ārstniecības vidē, jo mēs nevaram nodrošināt, piemēram, to pašu logopēdu. Krievu valoda mums faktiski nav. Dotajā brīdī Bērnu klīniskajā universitātes slimnīcā ir laikam viens logopēds, kuram krievu valoda ir dzimtā, un visi pārējie... nu, ir ļoti sarežģīta situācija, jo, nu, mēs īsti nezinām, kā vislabāk, viskvalitatīvāk vispār sniegt viņam veselības aprūpi un rehabilitāciju. Bet nu mēs mēģinām tad dažādos veidos izmantot nu ļoti dažādus risinājumus, ja, tā kā... Jā, es nezinu, vai es esmu atbildējis.

A. Kučs.

Atbildējāt jau, paldies.

A. Laviņš.

Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien! Paldies par jūsu viedokli un līdz šim izteikto. Man viens papildjautājums saistībā ar to, ko jūs norādījāt, kāda ir metodoloģijas un metodoloģijas datu pareiza interpretēšana. Mēs šeit tiesas sēdē jau dzirdam dažādus terminus – bilingvāla vide vai bilingvāla izglītības vide. Sakiet, lūdzu, vai šajos pētījumos, ar kuriem, es pieļauju, jūs esat iepazinies, ir kaut kāda dažāda rezultātu interpretēšana jeb tas tiek skatīts kā tāds vienkopus? Vai secinājumus, kas ir par bilingvālo vidi, automātiski var attiecināt uz bilingvālo izglītības vidi?

N. Bezborodovs.

Saprātu. Tie pētījumi, un, kā es jau pieminēju, protams, ka vispār pētījumu par bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem kopumā nav daudz, tā pierādījumu bāze nav ļoti liela. Bet ir. Un tie pētījumi, ar kuriem es esmu saskāries, protams, ka... nu vairāk... nu tie ir pētījumi, kas nāk no, nu, tās pašas Lielbritānijas, ja, tā ir angļu valoda mažoritāro jeb, nu, lielām valstīm. Un, protams, ka tie pētījumi tiek veikti populācijās, nu, cik man ir zināms, tur nav situācijas ar bilingvālām izglītības programmām. Protams, ka tiek pētīts, tiek pētīta situācija, kad ir izglītība, kas notiek valsts valodā, un ir ģimenes valoda, kas ir cita, ja, tad. Nu tā kā, jā, manuprāt, nu vismaz tie ir tie pierādījumi, uz kuriem es atsaucos, tie ir pētījumi par šādu situāciju.

Neesmu redzējis, līdz ar to, nu, nevaru komentēt, vai ir kaut kādi pētījumi konkrēti par bilingvālo izglītības vidi. Droši vien, ka mērķtiecīgi jāmeklē, nezinu, vai ir iespējams atrast. Mans minējums būtu, ka par bilingvālu izglītības vidi, konkrēti bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem, varētu būt tā, ka ir vai nu nemaz, vai ir ļoti, ļoti, ļoti maz. Jo nu samērā maz ir tādi izglītības risinājumi pasaulē ar šīm te bilingvālām izglītības vidēm. Vai šie dati ir tiešā veidā ekstrapolējami? Nu, protams, ka, nu, kaut kāda atšķirība šajās divās situācijās pastāv. Bet es domāju, ka lielā mērā, nu, tos datus no bilingvālās vides, nu, droši vien, ka var ekstrapolēt, nezinu. Tur ir pārāk daudz kontekstuālo faktoru, kas ir saistīti ar izglītības norises kvalitātes īpatnībām un nu ar konkrēto izglītības sistēmu.

G. Kusiņš.

Un, ja jūs sakāt, ka šo datu par šo bilingvālo izglītības vidi ir maz, tad droši vien vēl mazāk ir datu, vai bērns izjūt, vai tas ir obligātajā izglītības daļā, vai kā interešu izglītības formā, jo tā ir vēl smalkāka?

N. Bezborodovs.

Nekomentēšu, jā, nezinu, neesmu redzējis tādus.

G. Kušiņš.

Jā, skaidrs, paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies. Atbildot uz tiesneša Artūra Kuča jautājumu par psihiatra vai varbūt pat psihologa atzinumu, kur var norādīt šos te atbalsta pasākumus jeb atbalsta, iespējams, mehānismus bērniem ar īpašajām vajadzībām. Sakiet, lūdzu, teiksim, tas, ko jūs pieļautu kā psihiatrs, ko var norādīt? Vai ko jūs norādītu bērna labākajās interesēs, ko bērns varētu apgūt tieši savā dzimtajā valodā? Vai, piemēram, tā var būt situācija, ka īpaši sarežģīti jēdzieni vai tā krīzes komunikācija bērnudārzā vai skolā? Vai jūs pieļaujat tādu iespēju, ka tajā atzinumā psihiatrs vai psihologs tomēr norāda tos pasākumus vai to kaut kādu īpašu programmu bērnam, kur atbalsts no skolas, no pirmsskolas izglītības iestādes ir tomēr nepieciešams dzimtajā valodā? Paldies.

N. Bezborodovs.

Saprātu jautājumu. Nu, es varu atbildēt par psihiatru. Tad, protams, ka tas vispār ļoti maz ir ar psihiatra kompetenci jautājums saskarsme, ja, tad. Psihiatra kompetence, ārsta kompetence būtu psihisko traucējumu diagnostika, diferenciāldiagnostika, ārstēšana, rehabilitācija, rehabilitācijas plānu tur formulēšana un uzraudzība. Nu, noteikti tas nebūtu jautājums, kas būtu psihiatra kompetencē. Runājot par psihologu, tad nu atkal jāsaprot, kāds ir psiholoģiskās tās diagnostikas mērķis. Un droši vien, ka, iespējams, ka ir, noteikti ir labāki eksperti par šo – psihologi paši tad. Bet kopumā psiholoģiskās izpētes mērķis ir konstatēt situāciju, veikt izpēti, dažādu funkcionēšanas jomu izpēti, izmantojot standartizēto metodoloģiju, ja, tad izmantojot konkrētus izvērtēšanas instrumentus. Tad tas var būt, nezinu, nu arī samērā nestrukturētās metodikas. Bet tie var būt arī lieli strukturēti instrumenti, nu, piemēram, IQ tests, Vekslera tests Latvijas kontekstā, ja, tad kognitīvo spēju izvērtēšana. Tad viņš veic izpēti. Viņš, nu, konstatē rezultātu, tālāk viņš interpretē rezultātu un apraksta kontekstā ar bērna, nezinu, tur situāciju, uzvedību, anamnēzi. Tālāk viņš izsaka kaut kādu secinājumu un sniedz rekomendācijas.

Jūsu jautājuma kontekstā, nu, es, protams, ka pieļauju, ka var būt situācijas, ka psiholoģiskās izpētes rezultātā ir skaidrs, ka, nezinu, bērnam ir paaugstināts trauksmes līmenis, ja, tad psiholoģiskajā izpētē secināms, ka, nu, viņš skolā mācās valodā un kuru

viņš nesaprot. Un trauksme ir dabiski saistīta ar to, ka, ja no tevis kaut ko prasa, ko tu nesaproti, un liek atzīmes, ja, tad nu kā lai nav trauksme, ja, tad. Un ka kaut kādas no tām sniegtajām rekomendācijām varētu arī iekļaut, ja, tad, nu, nezinu, komunikāciju bērnam saprotamā veidā. Nu es nezinu, vai atkal korekti precizēt konkrētu valodu, bet, ja mēs runājam par bērna labākajām interesēm, tad viņa labākajās interesēs ir krīzes situācijā saprast, kur viņam jāskrien. Citādi tas var būt saistīts ar riskiem, un tas ir tad izglītības iestādes un atbalsta plāna jau jautājums, nu, kādā veidā tad mēs nodrošināsim šo te komunikāciju bērnam saprotamā veidā krīzes situācijā vai nu... un tā tālāk.

Man būtu, nu, samērā grūti jums pašlaik, jo atkal droši vien, ka, nu, par to varētu psiholoģijas jomas eksperts atbildēt, vai... jo būtu labi, ka tie secinājumi un rekomendācijas balstās datos, izpētes datos. Vai ir tādas metodes pašlaik psihologu arsenālā Latvijā, kas varētu palīdzēt sniegt datus, uz kuriem varētu balstīt šāda veida rekomendācijas? Es apšaubu.

I. Kucina.

Paldies, jums.

A. Laviņš.

Paldies. Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem būs jautājumi?

Lūdzu, Loginovas kundze!

O. Loginova.

Jā. Man būs jautājumi.

Paldies, ka jūs atnācāt uz tiesas sēdi.

Jūs teicāt, ka valodu visefektīvāk apgūt vidē. Vai jūs uzskatāt, ka, nu, vide, kura pašlaik eksistē mazākumtautību skolās, kur bērni savā starpā komunicē krievu valodā, bet mācību process ir latviešu valodā, tā tad pats process... vai to procesu var uzskatīt par vidi, valodas vidi?

N. Bezborodovs.

Nu... jā, es laikam sapratu jautājumu, bet, nu, to, protams, ka... Mēs vienmēr eksistējam valodas vidē. Kur mēs neatrastos, mēs eksistējam kaut kādā valodas vidē. Un, nu kā es jau pieminēju šajā kontekstā, tie bērni, kas atrodas mazākumtautību skolā, viņi, nu, paralēli eksistē trīs valodas vidēs. Tad viņi eksistē vienaudžu vidē, kas runā krievu valodā, viņi eksistē interneta vidē, kas runā angļu valodā, un viņi eksistē izglītības vidē, kas runā latviešu valodā. Nu, viņi atrodas vidē, bet viņi atrodas trijās valodas vidēs vienlaicīgi.

O. Loginova.

Jā, jā, skaidrs, paldies. Tā, un otrs jautājums izriet no iepriekšējā. Kā jūs uzskatāt, vai divplūsmu skolas modelis būtu labākais variants, salīdzinot ar esošo? Ar divplūsmu es...

Ņ. Bezborodovs.

Man laikam vajag precizējumu, ja, jo es laikam nesaprotu, ko nozīmē divplūsmu.

O. Loginova.

Tās skolas kaut kad eksistēja, un pašlaik ir arī skolas, kur vienā un tajā pašā skolā ir klase, kur mācās latviešu bērni, un ir klase, kur mācās krievu bērni. Viņi mācās pēc dažādām programmām. Bet tomēr viņiem ir iespēja komunicēt starpbrīžos, pēc stundām un tā tālāk.

Ņ. Bezborodovs.

Nu man... jā... man nav datu, uz ko atsaukties, godīgi sakot. Ja šāda situācija ir eksistējusi, nu, tas būtu tas jautājums, ka interesanti zināt, nu, kāds ir tas iznākums un kādi ir rezultāti.

A. Laviņš.

Šajā brīdī es pārtraukšu, lai es... man nepieciešams precizēt jautājumu. Es arī ne līdz galam izprotu, ko jūs domājat, Loginovas kundze, ar divplūsmu izglītības vidi? Jūs domājat, ir klases, kur ir bērni, kas mācās latviešu valodā, un ir bērni, kas mācās krievu valodā, un tad starpbrīžos spēj komunicēt dažādās valodās? Tas ir tas, ko jūs domājat?

O. Loginova.

Nē, es domāju par to, ka pašlaik visi mācās latviešu valodu, ja. Pats mācību process notiek latviešu valodā, ja, bet ir klases, kur latviešu... nu, runājoši bērni. Un ir, ir klase, kur ir krievu bērni.

Ņ. Bezborodovs.

Ā, *okay*. Es sapratu. Jā, jā.

A. Laviņš.

Respektīvi, piedošanu, respektīvi, ir klases, kurā ir bērni piederoši pie krievu mazākumtautības.

N. Bezborodovs.

Jā.

A. Laviņš.

Un ir bērni, latvieši, kas ir, ir latvieši, ja. Un abi, un... un abas divas klases apgūst vielu valsts valodā.

O. Loginova.

Nu pēc jaunā likuma, jā. Bet pirms tam, kad tika pieņemts tie jaunā likuma grozījumi, ja, tas, protams, ka tie krievu bērni apgūst vēl mazākumtautību programmu, ja, bilingvāli. Nu, tas daļa no priekšmetiem viņiem pasniegta latviešu valodā un daļa krievu valodā.

N. Bezborodovs.

Laikam sapratu bišķiņ labāk jautājumu kopumā, ja... nu, atkal. Neesmu izglītības eksperts, tad droši vien no savas ekspertīzes puses atbildēšu tieši par bērniem ar attīstības traucējumiem. Tad mēs nu vismaz teorētiski un no visādiem pētījumiem zinām, ka vislabākais izglītības veids bērniem ar attīstības traucējumiem ir, protams, ka iekļaujošā izglītība. Iekļaujošās izglītības būtība ir tāda, ka iekļaujošā izglītība vispār ir viena visiem, visiem. Nu, ja ir iekļaujošās izglītības sistēma, tas nozīmē, ka viņi iekļauj vienā izglītības sistēmā absolūti visus bērnus neatkarīgi no viņa vajadzībām, īpatnībām un tā tālāk. Un viņam ir iespēja saņemt viņam nepieciešamo atbalstu, nu, tajā izglītības kontekstā, kurā viņi atrodas. Jo tas ir laikam vienīgais zināmais veids, kā var izvairīties no segregācijas, no segregētas izglītības, kas pastāv Latvijā dotajā brīdī. Latvijā ir segregēta izglītības sistēma, ja mēs runājam par bērniem ar īpašām vajadzībām, ja. Joprojām mums ir speciālās izglītības iestādes, kur speciālie, kaut kādi īpašie bērni ir atdalīti no visiem pārējiem bērniem. Nu, viņi komunicē vienā vidē, visi pārējie ir citā vidē, un tas nav vislabākais veids, kā sniegt izglītību, tāpēc visa... nu, vismaz teorētiski mūsu izglītības sistēmas virzība bija tai iekļaušanas virzienā. Tas nozīmē likvidēt specializētas izglītības programmas, kas ir arī, nu, bišķiņ padomju laika relikts, bet iet uz to, ka visi bērni, tai skaitā bērni ar dažādām izglītības vajadzībām, ar dažādiem veselības traucējumiem, ar dažādām, droši vien, ka arī dzimtajām valodām, ka viņi visi ir kopā un viņi saņem vienādu izglītību un saņem atbalstu tādu, kāds viņiem ir nepieciešams tai izglītības vidē, kurā viņi ir. Nu tad mana atbilde būtu, ka, manuprāt, jebkura iekļaujoša izglītība, ja tā ir realizēta kvalitatīvi, vienmēr būs labāka par jebkāda veida un pēc jebkāda principa segregētu izglītības sistēmu.

O. Loginova.

Paldies. Tā, nu, precizēju... Gribēju precizēt, jūs nosaucāt procentuāli, cik populācijā cilvēku ar dažādām psiho... neiropsihiskā spektra traucējumiem. Vai tie cipari ir... jūs domājat, ka tie ir apstiprināti un diagnosticēti Latvijā?

N. Bezborodovs.

Nē. Es jau, nu, sniedzot to atbildi, pieminēju, ka man ir jābalstās šai kontekstā uz pasaules datiem, jo, protams, ka Latvijas statistika... nu ir, ka mums īsti pat nav, godīgi sakot, ticamas statistikas. Mums noteikti nav populācijas datu. Labākais ekvivalents, kas ir pieejams, ir manis pieminētais, nu, nesen veiktais tas skrīninga standartizācijas pētījums, no kuriem ir kaut kādi pieejami dati, bet tie nav par diagnosticētiem traucējumiem, tas ir par grūtību jomām. Tā kā šie cipari, viņi balstās, nu, pasaules pētījumos. Nu, kopumā droši vien, ka tas ir racionāli tādā ziņā, ka mūsu populācija, nu, noteikti neatšķiras būtiski no jebkuras Eiropas populācijas, nu mēs varam lielā mērā ekstrapolēt šos datus.

No visiem manis nosauktajiem traucējumiem vislabāk atpazītais droši vien, ka būs intelekta attīstības traucējumi. Vienkārši tāpēc, ka funkcionēšanas grūtību īpatnības ir tādas, ka, ja cilvēkam ir pietiekoši izteikti intelekta attīstības traucējumi, nu tad, visticamāk, ka funkcionēšanas grūtības viņam būs, tai skaitā izglītības vidē, un tad... Nu tad to diagnozi viņš ātrāk vai vēlāk saņems. Tā kā droši vien, ka ja var skatīties oficiālo statistiku, nu tad vienīgais, ko var tā kā samērā ticami pieņemt, ir dati par to, cik daudz ir bērnu ar garīgo atpalcību. Par visiem pārējiem traucējumiem Latvijā datu ticamu nav.

O. Loginova.

Nu, bet tie bērni, kuriem ir piešķirts kods, kuri apmeklēja to pedagoģiski (*nesaprotami*)... komisiju...

N. Bezborodovs.

Jā.

O. Loginova.

... medicīnisko komisiju. Un šis atzinums dod tādiem bērniem izvēlēties arī speciālas izglītības programmu kādā no skolām, ja tāda programma ir piedāvāta. Cik tādādu bērnu procentuālais skaits ir?

N. Bezborodovs.

Droši vien, ka ir labāki eksperti, kas var atbildēt. Bet, nu, tas, ko es varu no psihiatra puses pateikt, ka nu tad tiem cipariem, kas ir par 58., 59. programmu, droši

vien, ka tie ir tuvi, nu, tai realitātei, ja. Tad nu cik daudz kopumā bērnu ir ar... Nu, kopumā ir vairāk, protams, bērnu ar intelekta attīstības traucējumiem, bet, nu, tas cipars droši vien, ka nav ļoti tāls. Bet, runājot par visiem pārējiem izglītības kodiem, protams, ka tas absolūti nesniedz nekādu ticamu ieskatu par reālu traucējumu izplatību un arī par reālām izglītības vajadzībām.

O. Loginova.

Tā, tāvad gribētos pieskarties par to speciālās izglītības sistēmu. Vai jūs uzskatāt, ka pietiekoši piedāvāts no valsts puses to vietu skaits skolās, lai nodrošinātu visiem bērniem, kuriem ir mācīšanās traucējumi, disleksija vai citi kaut kādi traucējumi, kvalitatīvu atbalstu, kur ir tas atbalsts finansēts arī attiecīgi?

N. Bezborodovs.

Nu, ja jūs prasāt par manu viedokli par izglītības sistēmas organizāciju, man liekas, ka jau es bišķiņ pieskāros. Manuprāt, nu, esošā izglītības sistēmas organizācija ir slikta. Viņa ir arī vēsturiska. Gan tas process, kā izglītības vidē vērtē bērna īpašas izglītības vajadzības, gan tas process, kādā veidā pašlaik tiek sniegti atbalsta pasākumi, gan šim mērķim pieejamais resursu līmenis, tas viss ir neoptimāls, ļoti, ļoti tāls no optimālā. Un, protams, ka šajā te kontekstā ir nepieciešamas, nu, ļoti lielas reformas un darbs. Jā, tad, nu... jā. Ja jautājums ir, vai tas ir optimāls, protams, ka nē.

O. Loginova.

Nu, skaidrs. Paldies.

Tāvad, vai jūs varat pateikt, ja bērns ar īpašām vajadzībām nesaņem palīdzību un atbalstu sev saprotamā valodā vai veidā, tāvad kādas negatīvas sekas tāda neatbalstīšana var radīt psihoemocionālā ziņā šim bērnam?

N. Bezborodovs.

Šī jautājuma kontekstā es domāju, ka nav pamata vispār atdalīt bērnus ar īpaši, nu, kaut kādām papildu izglītības vajadzībām no jebkura bērna. Nu, tas ir par jebkuru bērnu jautājums. Nu, jebkuram bērnam, ja viņš nesaņem pietiekošu atbalstu, ja, tad... un pietiekoši, ja, nezinu, kvalitatīvu izglītību, protams, ka tas ir saistīts ar... nu, viens, ar potenciālām problēmām izglītības satura apguvē, ja. Tad atkal tas ir par visiem bērniem. Tas ir saistīts potenciāli ar, nu, saistītām grūtībām, kas var attīstīties. Un tās grūtības... nu, jo šai kontekstā jebkuram cilvēkam, ja viņš nesaņem tad sev nepieciešamo atbalstu, viņam rodas distress. Tad distressu... konceptuāli domājot mēs... tas ir tāds cilvēku stāvoklis, *condicio humana*. Mēs divas lietas varam darīt ar savu distressu. Mēs varam pavērst to pret sevi, internalizēt, vai pavērst pret citiem jeb eksternalizēt. Un tie ir emocionāli un uzvedības traucējumi, ja. Tad bērniem... nu šādā

kontekstā ar vai bez neiropsihiskās attīstības traucējumiem potenciāli var būt palielināta iespējamība, vai nu internalizējoša loka traucējumu attīstībai – trauksme, depresija... un tā tālāk. Vai nu eksternalizējoša loka traucējumi, respektīvi, uzvedības grūtības, opozicionāri izaicinoša, disociāla un cita veida uzvedības traucējumi. Bet tas nav specifiski par bērniem ar attīstības traucējumiem, tas ir par visiem bērniem.

O. Loginova.

Jā. Tātad man būtu vēl jautājums.

Vai pēdējo trīs vai četru gadu laikā, un it īpaši pēdējo mācību gadu laikā, vai ir palielinājies tāds psihoemocionālo traucējumu skaits bērniem?

Ņ. Bezborodovs.

Uz šo jautājumu es diemžēl nevaru atbildēt tāpēc, ka, jau esmu pieminējis, nu, Latvijā nav statistikas, uz kuru varētu balstīties, par prevalenci, par izplatību. Jo, lai noteiktu traucējumu izplatību populācijā, ir nepieciešams veikt populācijas pētījumu. Iet, randomizēti ņemt bērnus un vērtēt, ja. Šādi pētījumi Latvijā nav veikti. Tas, kas ir novērots, un tas novērots, nu, arī pirms Covid, bet pavisam noteikti Covid laikā, strauji tad tas, kas ir pieaudzis, ir palīdzību meklējuša uzvedība. Respektīvi, nu to es varu apgalvot, balstoties uz Bērnu slimnīcas datiem, ka, jā, to cilvēku skaits, kas vēršas pie mums pēc palīdzības ar visu ko – ar aizdomām par iespējamiem autiska spektra traucējumiem mazam bērnam vai cita veida neiropsihiskās attīstības traucējumiem vai pusaudžiem saistībā ar emocionālām grūtībām, suicidālu, nesuicidālu paškaitējumu, nezinu, vielu lietošanu, un nu... var ņemt gandrīz jebkuru psihiatrisko diagnozi. To cilvēku skaits, kas meklē palīdzību, ir palielinājies.

Šeit es vienīgi gribu piebilst, ka tā ir pasaules universālā situācija. Tā nav Latvijas situācija. Tas pats notiek Lielbritānijā, tas pats notiek Francijā, tas pats notiek Brazīlijā, kur tikko bija kongress pasaules bērnu psihiatrijā. Absolūti visur ir vienāda problēma. Tātad to cilvēku skaits, kas vēršas pēc psihiatriskās palīdzības ar dažāda veida grūtībām, tieši jauno cilvēku vidū aug strauji, un, jā, nu mums ir liels izaicinājums palīdzību piedāvāt tādā apjomā, kādā viņu pašlaik pieprasa sabiedrība.

A. Laviņš.

Jā, lūdzu, virzāties uz priekšu!

O. Loginova.

Jā, paldies. Man... man būtu viss.

A. Laviņš.

Jā, Pimenova kungs, lūdzu!

I. Pimenovs.

Man viens jautājums.

Ja mēs abstrahētos no vēsturiskās pieredzes, vēsturiskā mantojuma, no politiskā pasūtījuma, no fobijām un eiforijām, tātad, lai mēs palaistu tos grožus vaļā, un kādai ir jābūt skolā... skolai ar kādu lingvistisko iekšējo vidi būs vislabvēlīgākā bērniem, lai, ja viņi tur būs vienkārši, viņš tur justos brīvi, laimīgs, viegli, viņš vienmēr gribētu tur pēc iespējas ātrāk tikt no mājas uz skolu un negribētu pat atgriezties, jo tur būs viņam tā paradīze, kur viņš attīstītos vislabāk? Kāda tā ir tieši no psihoneiroloģiskā viedokļa? Lingvistiski.

N. Bezborodovs.

Lingvistiski.

I. Pimenovs.

Kas atbilst vēl arvien vairāk...

N. Bezborodovs.

Jā, es...

I. Pimenovs.

... pieprasījumu.

N. Bezborodovs.

Man ir ļoti grūti atbildēt uz šo jautājumu. Tas ir tāds pavisam teorētisks. Manuprāt, vislabākā izglītības vide ir, nu, es jau pieminēju to, ka es, nu... es domāju, ka informēti uzskatu iekļaujošu izglītību par vislabāko iespējamo izglītības organizācijas variantu pašlaik. Tad varbūt nākotnē kaut kas cits būs izdomāts, bet tātad tā ir tā vide, kas ņem vērā bērna individuālās īpatnības, viņa izglītības vajadzības. Un jāsaprot, ka ne tikai bērniem ar neiropsihiskās attīstības traucējumiem ir īpašas izglītības vajadzības. Arī bērniem, kas ir īpaši apdāvināti, otrajā tai normālā sadalījuma galā viņam arī ir īpašas izglītības vajadzības, kas ņem vērā bērna intereses, kas ņem vērā bērna individuālās spējas, viņa cilvēcību, ņem vērā viņa viedokli, nu, kas vispār ir interesants jautājums. Jo, protams, ka no bērnu tiesību viedokļa, nu, bērnam pašam ir jābūt iespējai iesaistīties un sev pieejamā un iespējamā līmenī izteikt savas vēlmes, tātad, un ietekmēt to procesu, ja. Tā kā šādu vidi es redzētu kā ideālu bērna attīstībai.

Man ir ļoti grūti atbildēt, nu, tieši valodiskā ziņā. Nu šeit es varu tikai pateikt, ka, nu, mūsu smadzenēm ir raksturīga manis jau pieminētā neiroplasticitāte. Mēs esam adaptīva suga. Mūsu smadzenes ir spējīgas adaptēties videi, līdz ar to nu... jā. Tāda ir mana atbilde.

A. Laviņš.

Paldies. Paldies. Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

S. Bērtaitis.

Jā, būs daži jautājumi. Es mēģināšu operatīvi, jā.

Sakiet, lūdzu, Bezborodova kungs, varbūt pirmais. Bērni, kuri pieder minoritāšu, tāpat mazākumtautību valodām, ienāk izglītības sistēmā. Viņi nonāk šai bilingvālajā situācijā, ka viņi sāka apgūt mācības valsts valodā. Vai šis te bilingvālās vides parādīšanās un šīs mācības, kas notiek valsts valodā, vai šis pats fakts kaut kādā ziņā apdraud vai samazina šīs dzimtās valodas spējas, vai kaut kādā ziņā rada kaut kādu kaitējumu tam? Paldies.

N. Bezborodovs.

Man liekas, ka es neko jaunu nevaru pateikt. Tas ir tas pats jautājums par to, ka, nu, jautājums par ekspozīcijas ilgumu, ja. Tad, nu, protams, ka jo ilgāka ekspozīcija vai atrašanās konkrētajā valodas vidē, jo labāka ir droši vien ka tās valodas apguve. Un šeit nu jāpiebilst, ka tā situācija, kurā mūsu bērni atrodas, nav gluži tāda. Viņi no dzimšanas atrodas jau vairāku valodu vidē, jo arī angļiski visur skan, un tā pati latviešu valoda, nu... es domāju, ka nevar izvairīties pilnībā. Nu, iespējams, ka ir kaut kādas vides kā konglomerāti Latvijā, kur latviešu valoda nemaz neskan, bet nu tādu ir maz. Kopumā viņš no dzimšanas jau atrodas daudzvalodīgā vidē. Skola ir zināmā mērā tāds turpinājums, ja, tā kā, nu...

Tas, ja mēs balstāmies uz zinātniskiem pierādījumiem, nu tas... tas, ko es pieminēju, bērniem, kas aug bil- vai trilingvālā vidē, kopumā vērtējot pēc... nu, jau iznākuma situāciju pieaugušo vecumā, valodas zināšanas, ja, viņam ir šaurāks vārdu krājums katrā no valodām. Kopā saliekot, viņam ir plašs, normāls vārdu krājums, bet viņam var būt, nu, kaut kādas... Es domāju, ka visi cilvēki, kas vairākās valodās runā, šo te efektu zina. Nu, piemēram, ja man tagad prasītu lasīt lekciju par psihiatriju manā dzimtajā valodā, es to nevarētu izdarīt, jo man nav vārdu krājums atbilstošs. Es nezinu vienkārši tos vārdus krieviski, bet manā kopējā zināšanu, vārdu apjomā tas viss ir – daļa ir latviešu valodā, daļa ir angļu valodā, daļa ir arī krievu valodā.

S. Bērtaitis.

Jā, labi, paldies. Un tad jūs minējāt un pieskārāties valodas attīstības šiem procesiem kopumā. Un šis te bilingvālisma parādīšanās šajā agrīnajā vecumā posmā. Nu šeit, piemēram, šis pats agrīnais bērna vecuma posms no pusotra līdz, es nezinu, trīs līdz četrus gadus vecumam. Tas, piemēram, kā šobrīd ir izveidots, ka bērns jau šajā agrīnajā vecumā posmā tiek ievietots šajā valsts valodas situācijā, no jūsu kā profesionālā viedokļa tas nav nekas tāds traumatizējošs vai kaut kas principā nepareizs,

kas būtu pretējs bērna interesēm?

N. Bezborodovs.

Ja izglītība ir sniegta kvalitatīvi – nē.

S. Bērtaitis.

Labi, paldies. Tad nākamais. Jūs minējāt par to, ka rehabilitācijas mērķis, runājot tieši par bērniem ar speciālajām vajadzībām, ir trenēt tās prasmes, kas viņiem ir vajadzīgas, lai viņi varētu tātad integrēties šajā sabiedrībā, funkcionēt kā pastāvīgi sabiedrības locekļi, un, lai viņi to darītu, tātad ir nepieciešamas arī valodu zināšanas. Tātad jūs minējāt par to, ka vajadzētu trenēt valsts valodas zināšanas. Un es pareizi saprotu, ka principā tad kopumā jūsu skatījumā bērnu ar šajām īpašajām vajadzībām ievietošana šajā valsts valodas vidē, šajā latviešu valodas vidē kopumā trenē tātad šo bērnu latviešu valodas spējas, un tas tādā ziņā ir pareizs tā kā izvēle, no jūsu skatupunkta?

N. Bezborodovs.

Jā, es atkārtošu, ka valodu mēs mācāmies tikai no vides. Un, protams, ka, ja mēs gribam, lai bērni ar vai bez neiropsihiskās attīstības traucējumiem apgūst valsts valodu, mums ir jānodrošina, ka viņiem ir iespēja atrasties kvalitatīvā valsts valodas vidē. Jo agrīnāk viņa attīstībā, jo, nu, principā, jo lielāks ir tas... jo mazāks atkārtojumu skaits un mazāks laiks ir vajadzīgs valodas prasmju apguvei šajā kontekstā.

S. Bērtaitis.

Labi, paldies. Un pēdējais jautājums. Psiholoģijas attīstības profesore Anika Miltuze ir izteikusi viedokli, ka izglītības procesā nebūtu pareizi, ka viens un tas pats pedagogs, kas strādā ar bērniem, jauc valodu kodus.

N. Bezborodovs.

Es viņai piekrītu, jā.

S. Bērtaitis.

Nu, respektīvi, ka... respektīvi, ka viens un tas pats pedagogs vienā brīdī runā, piemēram, latviešu valodā, vienā brīdī, nezinu, piemēram, krievu valodā, tad jūsu skatījumā, tas nebūtu pareizi, šī te jaukšana?

N. Bezborodovs.

Es viņai piekrītu. Nu tas bišķiņ arī par to, ko es jau arī nokomentēju. Principā tad nu jārunā vienā valodā, bet vislabāk tajā valodā, kurā tu runā brīvi.

S. Bērtaitis.

Skaidrs. Labi, paldies. Vairāk jautājumu nav.

A. Laviņš.

Paldies. Bezborodova kungs, Satversmes tiesas vārdā pateicos jums par dalību tiesas sēdē, sniegto vērtīgo informāciju no jūsu kā speciālista skatupunkta uz tiem jautājumiem, par ko gan tiesa, gan lietas dalībnieki ir ieinteresēti saņemt atbildes uz šiem jautājumiem. Un, zinot jūsu aizņemtību, pateicamies par to, ka tādā īsā laika posmā tomēr atradāt iespēju un esat šeit, un varat sniegt tiesai vērtīgu informāciju. Paldies jums! Lai jauka diena, paldies! Varat doties...

Ņ. Bezborodovs.

Es varu doties, ja?

A. Laviņš.

... ieplānotajās dienas gaitās.

Ņ. Bezborodovs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies, jums.

Ņ. Bezborodovs.

Paldies.

A. Laviņš.

Turpinām uz klausīt pieaicinātās personas, un šobrīd uz klausīsīm Latvijas Universitātes profesori un Latvijas Logopēdu asociācijas valdes locekli Sarmīti Tūbeles kundzi.

Tūbeles kundze ir norādījusi, ka piedalīsies tiesas sēdē attālināti. Tā. personu apliecinoši dokumenti ir iesniegti, un pēc tiem mēs varam pārliecināties par personas identitāti.

Tūbeles kundze, vai jūs mūs dzirdat, redzat un tehniski varat piedalīties tiesas sēdē?

S. Tūbele.

Labdien, visiem! Es jūs ļoti labi dzirdu.

Man žēl, ka es nedzirdēju jau ātrāk, ko Bezborodova kungs stāstīja, jo tas ļoti

lielā mērā sasaucas arī ar maniem uzskatiem par dažādiem jautājumiem. Paldies.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Bet vispirms es ļoti īsi, lakoniski ieskicēšu to kontekstu, kamdēļ jūs esat aicināta piedalīties šajā tiesas sēdē un izteikt viedokli. Tātad ir tiesas sēdē vairākkārt izskanējis, ka individuālais atbalsts bērniem valsts valodas apguvei, un te mēs runājam par logopēda pakalpojumu, tiek sniegts valsts valodā, un tas tiek darīts ar noteiktu mērķi, ka šis pakalpojums taisni valsts valodā ir noderīgs bērnam, ja mērķis ir valsts valodas apguve. Arī pastāv uzskats, ka bērniem, ja viņi pieder pie mazākumtautības, tad šim logopēda pakalpojumam, iespējams, vislabāk bērnu interesēs būtu saņemt viņa dzimtajā valodā. Kā jūs varētu šo komentēt no speciālista valodu jautājumos? Lūdzu!

S. Tūbele.

Paldies. Nu es sāksu ar to, ka logopēds strādā tikai ar tiem bērniem, kam ir runas un valodas traucējumi, ja. Tātad ļoti bieži šobrīd skolās arī ir tāda situācija, ka, nu, citu tautību bērni varbūt nav vēl iemācījušies labi valodu, un tad, nu, saka, nu, varbūt, ka vajadzētu iet pie logopēda un tur pastrādāt. Mūsu nodarbības viņam nāk par labu, bet logopēda slodze nav bezizmēra, un vienkārši mēs to nevaram atļauties. Līdz ar to tātad ir kaut kādi, nu, nosacījumi, pie kuriem logopēds izvēlas, ja, ar kuriem bērniem strādāt. Tātad viņš izvērtē bērnu runas un valodas stāvokli un strādā, kā jau es teicu, ar tiem bērniem, kam ir dažādi traucējumi.

Un te vēl viens aspekts. Mēs uzskatām, ka traucējums ir tad, ja tas ir viņa dzimtajā valodā. Un te, nu, lūk, ir mazliet problēma tā, ka nav jau tikai krievvalodīgi bērni. Mums jau Latvijā arī ir vēl citu tautību bērni, un ne vienmēr tātad ir, nu, pilnvērtīgas iespējas šo citu valodu, nu, prasmi bērnam viņa dzimtajā valodā izvērtēt. Bet nu tomēr nu kaut kā jau arī ar to tiekam galā. Nu lūk! Un tad ir tie runas traucējumu veidi varbūt vai tās situācijas, kad tas neatšķiras no valodas. Nu, piemēram, es varētu atļauties pašļupstēt un teikt „saule spozi spīd”. Nu mēle iet starp zobiem, un šis izrunas traucējums ir vienāds gan citās tautībās, nu, izņemot angļu, protams, gan arī latviešu valodā. Un tad, protams, mēs iemācām viņam pareizi runāt. Tas, kas ir varbūt uz šiem valodas traucējumiem, kad ir arī mazs vārdu krājums un gramatiski nesaskaņotas lietas, tad, protams, ka logopēds izglītības iestādē strādās valsts valodā, tas ir, latviešu valodā, un tādējādi arī pilnveidos šī bērna gan valodu prasmes, gan arī, nu, teiksim, novērsts arī tas valodas traucējums. Un tas ir tas pamats, ja, un es tomēr uzskatu, ka, nu, ja ir vēlme varbūt dzimtajā valodā strādāt, tad tas tomēr laikiem būtu jāmeklē privātos un, nu, privātpraksēs, privāti pie logopēdiem, kas tomēr mums arī Latvijā ir un strādā. Un es domāju, ka tādā veidā tad ir jāstiprina tās vajadzības, jo skolā to atļauties vienkārši nevar. Un tad, nu, ko dara, piemēram, Anglijā skola, kurā ir 75 tautību bērni? Viņi taču

nevar nodrošināt nekādu oficiālu šo palīdzību. Un tad nāk brīvprātīgie, kas palīdz, nu, šajā, nu, posmā, kad vēl bērns nav apguvis valodu. Bet nu patiešām, jo mēs agrāk ar viņu sāksim strādāt un agrāk viņš, nu, būs šajā valsts valodas vidē, jo bērni jau ļoti ātri iemācās visu. Un jūs runājat arī par šo divvalodību. Tad ir šie pētījumi, kas saka, ka divvalodība vai vairākvalodība pat stimulē smadzeņu attīstību, ja, tas veicina šo attīstību. Nu, problēma gan ir tad, ja ir runas vai valodas traucējums. Tad šī divvalodība reizēm kavē to attīstību, un viņš nevar izteikties ne vienā, ne otrā valodā. Nu, ko tad darīt, ja? Tad tomēr, ja mums ir Valsts valodas likums un mums izglītība ir valsts valodā, es tomēr uzskatītu, ka viņam ir jāmācās šī te valoda pēc iespējas agrāk, lai viņš varētu pilnvērtīgi mācīties.

A. Laviņš.

Labi, paldies. Tātad jūs sakāt, ka, ja ir bērnam runas traucējumi, tad neatkarīgi no tā, pie kuras mazākumtautības viņš pieder, ievērojot mērķi, lai kvalitatīvu izglītību valsts valodā varētu iegūt, jūs sakāt, ka tieši tāpēc arī logopēda pakalpojumam ir jābūt valsts valodā, lai tās izrunas problēmas, kas ir, mācoties dažādus priekšmetus un tur saskaroties ar izrunas problēmām, to tieši varētu pareizi pateikt valsts valodā. Un, ja vecāki redz, ka bērnam joprojām ir runas traucējumi viņa dzimtajā valodā, tad tādas situācijas ir jārisina, kā jūs teicāt, ar privātu logopēda pakalpojuma saņemšanu. Pareizi uztvēru jūsu teikto?

S. Tūbele.

Domāju, ka tā, jo, piemēram, nu šo izrunas traucējumu kaut vai novēršot, tad tiek paplašināts vārdu krājums, ja. To traucējumu novēršot, strādā arī ar (*skaņas pārrāvums*...)... teikumiem, ja, tā kā tā valoda tiek pastiprināta vēl jebkurā veidā.

A. Laviņš.

Labi. Un tagad pievērsīsimies jautājuma aspektam par bērniem ar īpašām vajadzībām. Vai šajā ziņā ir kāda atšķirība, kā vislabāk šos logopēda pakalpojumus sniegt? Vai joprojām būtu tas darāms tieši valsts valodā, ievērojot, ka arī šādam bērnam izglītība ir jāapgūst valsts valodā, lai veiksmīgāk iekļautos sabiedrībā? Vai tomēr šīs bērna īpašās vajadzības kaut kādā veidā nosaka to, ka tam atbalstam šādam bērnam, arī logopēda pakalpojumam, būtu jābūt citā valodā, viņa dzimtajā valodā, es domāju?

S. Tūbele.

Domāju, ka noteikti nē, jo izglītības valoda mums ir latviešu valoda, un līdz ar to arī logopēda pakalpojumi ir latviešu valodā. Tas stiprina viņu, tas viņam palīdz šajā procesā. Jo, tad, ja mēs dodam atkal to citu valodu bloku, nu, es nezinu, kā atbalsta pasākumu, tad jau viņš neprogresēs valodas ziņā.

A. Laviņš.

Paldies. Paldies.

Jautāšu tiesnešiem, vai būs jautājumi?

Jā, lūdzu, vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Jā. Ja es varu, mums šodien ir lieta par publiskām skolām, bet mums Latvijā ir arī privātās skolas. Un valsts ir paredzējusi interešu izglītību tādā trīs stundas nedēļā, kas ir domātas arī, nu, mazākumtautību, tai skaitā arī mazākumtautību valodas apguvei. Un tāpēc es gribēju jums jautāt... es saprotu, jūs teicāt, ka skolā to nevar sniegt, nu, arī tīri slodzes dēļ tai skaitā, ja es pareizi sapratu no jums, bet tādās privātā, lai viņš pareizi apgūtu to mazākumtautības valodu, viņam pietiks ar atbalstu tikai valsts valodas atbalstu, nu, tīri logopēdu tai runas, vai viņam tur būtu nepieciešams, lai viņš apgūtu savu dzimto valodu, tad arī, nu, cita veida atbalsts, kā jūs to redzētu? Nu, ja mēs skatītos kaut vai uz privātām skolām, jo es saprotu, valsts skolās to būtu grūtāk izdarīt.

S. Tūbele.

Jā. Valsts skolā patiesībā tas ir neiespējami, jo logopēdi jau tā ir pārslogoti, es teikšu, kā ir. Viņiem ir... viņu ir... nu, salīdzinoši nav pietiekami logopēda slodžu atbilstoši tam, kāds ir bērnu ar traucējumiem skaits, jo tas nepārtraukti turpina palielināties.

Runājot varbūt tieši par pašu bērnu, es tomēr domāju, ka, nu, viņi šo savu dzimto valodu izmanto tā kā tā ikdienā. Viņi izmanto ģimenē, viņi runā visur citur, kur tas ir iespējams, un varbūt pat tās trīs stundas būtu pat vērts viņiem papildus dot šai latviešu valodas mācīšanās iespējai, ja, jo tā ir, nu, tas ir tas, ko... Nu, es, piemēram, redzu... nu esmu saskārusies ar tiem ukraiņu bērniņiem, ja, kas mums tagad skolās ir, nu tas jau ir tieši tas pats jautājums. Viņi ir – hops! Viņi ir iemesti latviešu skolā, kurš tad viņiem palīdz? Kādā veidā? Viņi mācās, un viņi mācās šo latviešu valodu, un tas notiek ļoti jauki, raiti. Un viņi... nu, viņi spēj to izdarīt, un tad bērns, kam ir kaut kādas nedaudz problēmas, arī viņš saprot un mācās. Un papildus tāda darbošanās ar viņu tieši latviešu valodā stiprina viņu, un spēcina, un, un dod šo valodas varbūt priekšrocību zināmā mērā. Jo tas, tas jau viņam dod šo, šīs te trīs stundas vēl tagad krievu valodā, es nezinu. Manuprāt, tas nekādā veidā neatbalsta šo izglītību latviešu valodā. Kā to apgūt tiem bērniem. Es nezinu, es varbūt nesapratu īsti.

A. Kučs.

Nē, nu jautājums varbūt bija drusciņ cits. Nu tīri, kā jūs kā speciālists teiktu, ja, teiksim, bērnam ir defekts, nu, kaut vai izrunāt kādu konkrētu skaņu, ja. Vai tas atbalsts, ko viņam sniedz valsts valodā, nu, viņam arī palīdzēs savā dzimtajā valodā pie tā? Nu, ja

viņam novērsīs. Vai tur viņam būtu tad savādāk? Jeb viņš jau tajās trīs stundās arī apgūst to dzimto valodu, lai nepazaudētu savu identitāti. Jā.

S. Tūbele.

Nu identitāti pazaudēt noteikti nevajag. Un es domāju, ka tieši tas, kas attiecas uz izrunas problēmām, to, nu, noteikti palīdzēs logopēds tajās nodarbībās, kas ir paredzētas jau viņam skolā vai pirmsskolas izglītības iestādē, bet es nedomāju, ka tur ir vajadzīgs vēl logopēda atbalsts papildus. Nu tad, ja nu tie ir kaut kādi nu īpaši smagi traucējumi varbūt.

A. Kučs.

Labi, paldies.

A. Laviņš.

Tūbeles kundze, un vēl šāds jautājums. Vai logopēda pakalpojumu nodrošināšana tikai valsts valodā kaut kādā veidā negatīvi ietekmē bērna, kas pieder pie mazākumtautības, viņa dzimtās valodas apguvi?

S. Tūbele.

Domāju, ka noteikti ne negatīvi. Tātad nekādas negācijas tur nav. Jo, nu, godīgi sakot, bērni vispār ir ļoti atvērti. Un bērni ir pielāgoties spējīgi, viņi ir plastiski, viņi mācās ļoti ātri un ļoti labi viņiem tas viss izdodas. Nu, reizēm varbūt, es nezinu, tas ģimenes atbalsts varētu būt lielāks, un tad izglītības iestādē tiešām runāt šajā valsts valodā, kā tas man nereti... nu, es arīursos klausītāji man ir stāstījuši tādas situācijas, kur tas nebūt nenotiek. Un vecāks, atvedot no rīta bērnu uz bērnudārzu, un latviešu valodā nerunā, un pat nevēlas sasveicināties, tad varbūt tā attieksme, un kā tad to visu... kā to visu salikt kopā? Jo paši bērni, manuprāt, ir ļoti pozitīvi, atvērti, ātri mācās. Viss notiek.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem būs jautājumi?

Lūdzu!

I. Pimenovs.

Paldies. Jā, es esmu pieteikuma iesniedzēju pārstāvis, Tūbeles kundze.

Es nezinu, kurā virzienā skatīties, lai redzētu.

S. Tūbele.

Es jūs redzu.

I. Pimenovs.

Iespējams, uz turieni. Tūbeles kundze, tas biju es, kas uzrunāja godāto tiesu ar lūgumu jūs uzaicināt uz sēdi, lai es gūtu jūsu profesionālo viedokli.

Lieta ir tāda, ka mani uzrunāja jūsu kolēģes logopēdes, kas līdz šim ilgu laiku strādāja skolā. Nu, jāsaka, ka viņas tagad ir, nu, izmisumā. Viņām tika mācīta cita profesija, kā viņas saka. Jūs visai elastīgi paskaidrojāt, kā tagad ir jāuzvedas, lai turpinātu veikt savu misiju logopēdisko skolās. Bet, no vienas puses un... bet uz zemes viss notiek daudz skarbāk. Piemēram, ir Izglītības un zinātnes ministrijas vēstule, nosūtīta Latvijas Logopēdu asociācijai, kura bilst šādu domu. Ministrijas ieskatā būtu tikai atbildīgi un pareizi logopēdam bērna runas un valodas traucējumu korekciju veikt latviešu valodā, profesionāli lietojot metodes, lai palīdzētu bērnam, tajā skaitā pārejai no dzimtās valodas uz valsts valodas lietošanu. No citas puses ir mācību līdzekļi, grāmatas, kuras ir būtiski, tad galda grāmatas speciālistam.

Piemēram, tāda grāmata, kā „Skolotāja logopēda darba mape. Teorija, pieredze, prakse”. Tās autore ir Irēna Miltiņa. Un tur rakstīts: logopēds veic ne tikai runas un valodas attīstības nepilnību korekcijas darbu, bet arī uzņemas dzimto valodas kopēja funkcijas. Ja es pareizi saprotu šo latviešu vārdu „kopējs”, tas ir nu kā sargs, vai tas, ka, nu, vienkārši uzrauga dzimto valodu. Un tad... Skolotājs logopēds pirmām kārtām ir kvalificēts pedagogs, kas aktivizē bērna interesi par dzimto valodu. Tātad logopēds aktivizē interesi par bērna dzimto valodu. Tātad, neskatoties ne uz likumiem, ne uz konjunktūru, bet gan uz to profesionālo misiju, kādēļ šis speciālists ieguva savu profesiju. Tātad šeit tomēr kaut kā ir jārod tāda patiesa pozīcija, kas būtu atbilstoša tam, kā līdz šim logopēdi vai drīzāk logopēdes saprata savu misiju, savu darbu. Jo dažas no viņām vienkārši, nu, aiziet vienkārši pagrīdē. Viņi... es tagad es nevaru, protams, nosaukt ne pilsētas, ne novadus, ne uzvārdus noteikti, bet viņi aiziet gandrīz kā pagrīdē. Viņi izliekas, ka viņi pilda savus pienākumus, bet pēc tam, pēc darba faktiski pieņem tos pašus cilvēkus, tos pašus bērnus, un māca viņus runāt dzimtajā valodā. Vot, šī pretruna, man liekas, ir tomēr ļoti nopietna. Un jūs... ir tā. Nu, speciālisti, kas mācījās, šīs logopēdes kādreiz, viņas bija nosaukušī jūs un vēl divus speciālistus. Godātā tiesa izvēlējās uzaicināt jūs. Nu tad mēs jums uzticamies. Paldies par jūsu uzmanību! Un gaidām atbildi!

S. Tūbele.

Paldies, paldies.

A. Laviņš.

Pagaidiet, mirklīti, mirklīti! Kāds bija jautājums? Es ļoti pacietīgi, pacietīgi šo visu laiku klausījos, bet jautājumu es nesadzirdēju, Pimenova kungs.

I. Pimenovs.

Jautājums jau ir... jā, paldies. Es... vienkārši ir pretruna starp to, kas ir jādara logopēdam atbilstoši ministrijas rīkojumiem, un starp to, ko, nu, kas viņam tika mācīta. Faktiski no viņām prasa veikt darbu, kuru viņi, nu, neprot. Jautājums, ko darīt? Faktiski tas neaizskar konkrēto bērnu, un skatot mūsu lietu. Bet no, no vienas puses. No otras puses, tā ir tā vide, kur logopēdiskā palīdzība, logopēdiskie pakalpojumi ir nodrošināti bērniem. Un, ja logopēds, nu, nevarēs strādāt, nu, kaut kā no sirds, tad faktiski mēs, nu, izkropļosim arī bērna nākotni, konkrētā bērna, kas gaida profesionālo palīdzību.

A. Laviņš.

Bet, Pimenova kungs, tas ir, nupat, kas izskanēja, tas ir apgalvojums vai jautājums?

I. Pimenovs.

Tas ir jautājums, ko darīt?

A. Laviņš.

Ā, ko darīt. Šādu jautājumu... jā, piedošanu.

I. Pimenovs.

Es atvainojos, ka es tik daudz jautājumus uzdodu, bet tas arī nav mans jautājums.

A. Laviņš.

Pimenova kungs, ja jautājums ir – ko darīt, tad šādu jautājumu es diemžēl, bet noņemmu. Paldies. Virzāties uz priekšu. Un jautāšu Saeimas pārstāvim, vai būs jautājumi Tūbeles kundzei.

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa, tikai viens jautājums, ja drīkst.

A. Laviņš.

Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā. Sakiet, lūdzu, Tūbeles kundze, iepriekš izskanēja šajā lietā tāds... eventuāla iespēja, ka bērniem, kas pieder pie mazākumtautībām, sarežģītākos jēdzienus vajadzētu iztulkot šajā mācību procesā viņu dzimtajā valodā. Kāds ir jums skatījums uz šo? Lai apgūtu, vajadzētu tāpat kaut kādas daļas tulkošanu nodrošināt vai nē? Kāds jums...

S. Tūbele.

Nu, domāju, ka daļēji, nu, tas būtu vajadzīgs, ja runājam par sarežģītākām lietām, jo pamazām jau bērns arī, nu, iemācās, apgūst, un skolotāji jau paskaidro, nu, tajā izglītības valodā, latviešu valodā paskaidro arī ar citiem vārdiem, ja, lai var labāk saprast. Bet, ja grib katru vārdu saprast, iespējams, ka tas ir vajadzīgs, bet nu tad tie tiešām varētu būt kaut kādi palīgi vai brīvprātīgie. Bet tajā izglītības sākumposmā, jo pēc tam jau tas vairs nav vajadzīgs. Bet saprast bērnam ir jāsaprot. Bērnam ir jāsaprot. Bet, es nezinu, jo, nu, nav jau mums tikai tā krievu valoda, teiksim tā, ir arī... tās ir arī citas valodas. Nu tad mēs taču nevaram nodrošināt saprašanu absolūti visās... mums taču arī ķīniešu bērni nāk, vai, vai tur... Es domāju, ka tā, nu, ka tas jautājums varbūt ir ļoti no, nu... no vienas puses tā kā uzdots, ja. Un vai... Nu bērnam ir jāsaprot tas, ko no viņa prasa, nu. Tad citādi ir grūti. Bet es domāju, ka ir grūti tāpēc, ka tā pāreja nu tagad ir kā tāda diezgan strauja, un... un hops! visās, visās pakāpēs, ja. Ja mēs ejam tagad solīti pa solīti, un ejam no bērnudārza uz skolu un tālāk pa klasēm, tad šo jautājumu nebūs. Viņi būs iemācījušies un zinās, un sapratīs visu to, ko no viņiem prasa.

S. Bērtaitis.

Paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Jā, un atgriezīsimies vēl pie pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem. Protams, Loginovas kundze, jums arī ir iespēja uzdot jautājumus.

O. Loginova.

Jā, labdien, Tūbeles kundze! Man būs laikam divi jautājumi, ja. Pirmais jautājums tāds. Vai eksistē tādas logopēdiskas problēmas, kuras logopēds nav spējīgs konstatēt bērniem, ja testēšana notiek ne dzimtajā valodā? Ja ir tādas problēmas, lūdzu, paskaidrojiet, kādas viņas varētu būt?

S. Tūbele.

Nu, var būt kaut kādas problēmas, kas attiecas tieši uz valodas izpausmi, ja. Nu, piemēram, kur ir atšķirības krievu valodai. Nu tad runāsim tad tagad par to krievu valodu un latviešu valodu, ja, kur ir atšķirības. Piemēram, latviešu valodā nav tādu

„ударные, безударные гласные” (*tulk. – uzsvērti, neuzsvērti patskaņi*), ja, kas ir krievu valodā. Un ja tur bērns tos neatšķir vai, nu, viņam tajā ziņā rodas grūtības, nu tad to latviešu valodā mēs nevaram konstatēt, un latviešu logopēds ar to nestrādās, ja, jo viņam... viņš strādās ar to, kas ir sastopams tiešām tikai latviešu valodā. Bet citas visas lietas, es domāju, ka mēs varam saskatīt, mēs varam pamanīt, un tur, nu, tās valodu atšķirības nav būtiskas.

O. Loginova.

Jā, paldies. Tā. Un... Mēs tikko uzklusāmies psihiatra Ņikitas Bezborodova viedokli, ka tā bilingvālā vide ilgtermiņā nekaitē bērniem, ja, valodu apgūšanai, ja, bet vidējā termiņā tomēr tas tā aizkavē valodas attīstību. Vai jūs varat pateikt, cik liels tas laika posms, par kuru tā attīstība aizkavēta?

S. Tūbele.

Jā, tas ir ļoti, nu, tāds nekonkretizējams jautājums, jo arī bērna attīstība ir ļoti dažāda. Un vienam nekādi... laiks nekāds nav vajadzīgs, un viņš uzreiz kaut kā saprot tās abas valodas vai pat trīs valodas, un orientējas tajās un spēj reaģēt, un runā kaut vai vecmāmiņu krievu valodā, ar tēvu franču valodā, ar mammu latviešu valodā, un viņam nav nekādu problēmu. Bet ir tie bērniņi, kuriem, nu, drusku tā kā tas viss kavējas, ja. Un, teiksim, ir tādi bērni, kuri trīs gados vispār par... tāpēc, ka tur ir šo divu valodu sadure, un viņš vēl nav sapratis, nu, kā tad tā runāšana notiks. Līdz ar to, nu, jo agrāk mēs viņu ievietosim šajā... nu, tanī valsts valodas vidē, un mājās, protams, ka viņam saglabāsies tā viņa dzimtā valoda, be... jo vieglāk viņam būs tālāk izglītības procesā. Un es domāju, ka tur... nu, tur nav, jo... nu tāpat jau viņš runās dažādās tanīs valodās. Tāpat mēs par to angļu valodu runāt, ka tā ļoti ietekmē bērnus, un viņi vairs neprot arī latviešu valodā izteikties, viņi runā angļiski. Kāpēc?

O. Loginova.

Varbūt es precizēšu jautājumu. Tā kā mēs runājam dzimtajās valodas, tas, nu, pārsvarā krievu valodas saglabāšanas un attīstības kontekstā, tātad jautājums tāds. Pieņemsim, ja nebūtu bilingvālās izglītības un tā valodas attīstība nebūtu kavēta... tātad, kurā klasē bērns jau pareizi raksta, pareizi runā un... nu, un, ka viņam tā runa ir tā nu jau nu diezgan bagāta, tā teikt? Un, ja ir tā bilingvālā vide un tā valodas attīstība un arī dzimtajās valodas attīstība kavējas, tātad... kurā klasē viņš spēs apgūt to visu gramatiku un tā tālāk?

S. Tūbele.

Jums ir atkal, nu, tas ir atkal ļoti individuāls jautājums. Nu ir bērni, kas atnāk uz skolu, patiešām pat no pilnīgi krievvalodīgas ģimenes, un viņš jau brīnišķīgi runā, viņš

visu saprot, kā ir jāraksta, un viss notiek pilnīgi bez nekādas aizķeršanās. Nu to nevar pateikt, ka ir vajadzīgs tagad viens vai divi gadi, vēl kaut kāda bilingvālā mācīšanās, lai pēc tam būtu labi. Tāda nosacījuma nav.

O. Loginova.

Labi, paldies par jūsu atbildēm. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Tā, jautājumu vairs nav.

Tāpat līdz ar to, Tūbeles kundze, paldies jums! Un arī jums Satversmes tiesas vārdā teikšu paldies par dalību tiesas sēdē! Un arī tiešām ļoti īsā laika posmā atradāt laiku, lai varētu piedalīties Satversmes tiesas izskatāmajā lietā un sniegtu savu lietpratēja skatījumu uz uzdotajiem jautājumiem. Paldies. Lai jums jauka diena! Un varat atslēgties no pieslēguma tiesas sēdei.

S. Tūbele.

Paldies. Visu labu!

A. Laviņš.

Visu labu!

Tā, cienījamie lietas dalībnieki! Visas pieaicinātās personas esam uzklauzījuši. Vai tiesnešiem vēl būs kādi papildjautājumi lietas dalībniekiem? Nebūs.

Līdz ar to mēs varam pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības.

Vai pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka varam pabeigt lietas izskatīšanu un pāriet pie tiesu debatēm?

I. Pimenovs.

Jā, mēs uzskatām, ka mēs varam nonākt pie debatēm, kā ir paredzēts, jā.

A. Laviņš.

Paldies. Paldies. Saeimas pārstāvim?

S. Bērtaitis.

Varam pabeigt lietas izskatīšanu un pāriet pie debatēm, jā.

A. Laviņš.

Paldies. Tāpat lietas izskatīšana pēc būtības tiek pabeigta, un pārejam pie tiesu debatēm.

Pirms dodu vārdu tiesu debatēs, vai ir nepieciešams neliels pārtraukums, kas būtu pusstunda, lai sagatavotos tiesu debatēm? Pimenova kungs, jums?

I. Pimenovs.

Es lūdzu šādu pārtraukumu izsludināt.

A. Laviņš.

Paldies. Tātad ir. Un Saeimas pārstāvim?

S. Bērtaitis.

Piekrītu, jā, būtu labi. Piekrītu.

A. Laviņš.

Labi. Tātad izsludinu pārtraukumu līdz pulksten 15.30, kad sāksim tiesu debates. Un lūgums ir, pusstunda. Pusstundā iekļauties ar tiesu debašu runu. Paldies. Pārtraukums.

A. Ziemeļe.

Lūdzu, visiem piecelties!

(Pārtraukums.)

A. Ziemeļe.

Lūdzu visiem piecelties! Tiesa nāk!

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi, un vārds debašu uzrunai tiek dots pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem. Kā jau es minēju, 30 minūtes ir jūsu rīcībā. Jūs esat divi pārstāvji. Lūdzu, šo laiku sadaliet pēc jūsu ieskatiem. Lūdzu, vārds jums!

O. Loginova.

Jā, paldies. Godātā tiesa un godātie tiesas dalībnieki! Apkopojot iepriekš izteikto un reflektējot uz lietas izskatīšanas gaitai pieaicināto pušu sniegto informāciju, lūdzu tiesu uzklaut manu personīgo skatījumu uz lietas būtību un, izvērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 114. pantam kopsakarā ar 112. pantu, lūgums tiesai pievērst uzmanību šādiem aspektiem.

Pirmais – par atbilstību Satversmes 1. pantam. Pirmais mērķis un mērķa sasniegšanas metožu samērīgums. Viens no apstrīdētā likuma pamatmērķiem ir

nodrošināt pienācīgas valsts valodas zināšanas, kas, ņemot vērā Saeimas skaidrojumu, paredz valsts valodas prasmes nodrošināšanu cilvēkiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda, visaugstākajā līmenī, tuvu dzimtās valodas prasmei. Bet vai šis mērķis nav pārmērīgs? Katram cilvēkam ir individuālas spējas valodu, kas nav dzimtā, apgūšanā. Daudziem cilvēkiem valodas apgūšanas process var būt ilgstošs un neieklāties 9 vai 12 gadu laika posmā, kas ir atvēlēti mācībām skolā. Valodas prasme līmenī, kas ir tuvu dzimtās valodas prasmei, nav nepieciešama virknē profesiju. Arī komunikācija sadzīves līmenī un sabiedriskajā telpā neprasa valsts valodas prasmi visaugstākajā līmenī. Jāņem vērā, ka cilvēks turpina apgūt valodu visas turpmākās dzīves garumā, studējot augstskolā, darbā, sporta komandā un jauktas laulības gadījumā ģimenē, ja. Uzskatu, ka, ja cilvēks nebija bilingvāls jau no bērnības, tad mērķis izskatās pārmērīgs. Iesniedzējs uzskata, ka nav arī sniegti pietiekami pierādījumi tam, ka 2018. gada izglītības reforma nenodrošina izvirzītā mērķa sasniegšanu.

Pirmais. Secinājumi par nepietiekamu valsts valodas prasmi jauniešiem izdarīti, balstoties uz nepilnīgu un sagrozītu informāciju. Pētījumā „Valodas situācija Latvijā 2016.–2020. gadā”, uz kuru atsaucas Saeima un Izglītības ministrija, analizēti 2019. gada aptauju dati. Bet pētījuma veikšanas brīdī 18 – 34 gadu vecuma grupa ietvēra arī tās personas, kuras ieguvušas pamatzglītību un vidējo izglītību pārsvarā mazākumtautību valodā un pabeigušas skolu vēl pirms izglītības reformas, kura tika pieņemta 2018. gadā. Saeima, atsaucoties uz pētījumu „Valodas situācija Latvijā”, izdarīja secinājumu, ka tieši 20 procentu mazākumtautību pārstāvju jauniešu neprot valsts valodu vai prot to zemā līmenī. Šis secinājums tika veikts, pamatojoties uz informāciju pētījuma 23. lapaspusē. Tomēr, ja izlasām attiecīgo rindkopu pilnībā, tad kontekstā šie 20 procenti drīzāk jāinterpretē kā attiecināmi uz iepriekšējā plānošanas posma rezultātiem, proti, 2010.–2015. gadu. Šajā pašā dokumentā tālāk 59. lapaspusē „Attēlā 2” sniegti dati par valsts valodas statusu 2019. gadā. Šie dati liecina, ka tikai 13 procenti jauniešu pārvalda valsts valodu vāji vai ļoti vāji, vai neprot valsts valodu. Un tepat 59. lapaspusē pētnieki norādīja, ka, citāts: „Apstiprinās fakts, ka latviešu valodas pratēju skaits kopumā, iespējams, ir sasniedzis savu maksimālo robežu – apmēram 90 procentu iedzīvotāju.” Jo rādītājs būtiski nav mainījies kopš 2004. gada. Tas varētu nozīmēt to, ka pārējā daļa vairs nav īsti sasniedzama, bet arī nākotnē būtiski situāciju neietekmēs, īpaši ņemot vērā latviešu valodas prasmes rādītājus jauniešu grupā. Šīs atlikušās daļas jeb 13 procentu respondentu nepietiekamas valsts valodas prasmes cēloņi netika atsevišķi analizēti. Un citi... Izglītības ministre teica, ka bija arī citi pētījumi, bet tie netika prezentēti.

Savukārt es personīgi izanalizēju 12. klases valsts valodas eksāmenu rezultātus par pēdējiem 10 gadiem un secināju, ka jau vidusskolas posmā pāreja uz mācībām latviešu valodā, kas sākusies 2020. gadā, ietekmēja eksāmenu rezultātu uzlabošanos. Un tie ir – no 70 procentiem līdz 80 procentiem no latviešu skolu eksāmenu vidēja

līmeņa valsts valodā, ja. Tātad es vienkārši dalīju vidējo to atzīmēju atzīmi ar mazākumtautību skolas uz to vidējo atzīmi latviešu skolās, ja. Tātad 2023. gadā tas bija 80 procenti, kas ir tuvu jau valodas nesēju zināšanu līmenim. Skolēni, kuri sāka apmeklēt skolu 2019. gadā pēc izglītības reformas, kas tika īstenota, kas pēc Izglītības likuma grozījumiem, kas tika pieņemti 2018. gadā, jau sākot ar 1. klasi, 50 procentus priekšmetu apgūst valsts valodā. Šie bērni 9. klasi pabeigs 2028. gadā un 12. klasi pabeigs 2031. gadā. Un tikai tad varēs spriest par šīs bērnu paaudzes sasniegto valsts valodas zināšanu līmeni.

Bet reformas otrā puse ir tas, ka mazākumtautību skolu absolventi demonstrē eksāmenu vērtējumu pasliktināšanos tādos priekšmetos kā matemātika, bioloģija, fizika. Arī jāpiebilst, ka mērķa sasniegšanai valsts nav izmantojusi saudzējošākas metodes. Joprojām valsts nav nodrošinājusi skolas ar efektīvām metodikām un mācību materiāliem valsts valodas kā svešvalodas apguvei. Kaut gan šajā nepieciešamība ir iekļauta... tādā dokumentā kā „Par valsts valodas politikas pamatnostādnēm 2021.–2027. gadam”. Tieši otrādi. Pārejot uz „Skola2030” modeli, tika atceltas vecās mācību grāmatas un nav izdotas un iespīestas jaunas.

Tātad tālāk, pieskaroties tiesiskās palāvēības aspektam, gribētos pievērst uzmanību tam, ka apstrīdētās likuma normas ir pretrunā arī ar diviem tiesību aktiem. Pirmais „Par valsts valodas politikas pamatnostādnēm 2021.–2027. gadam”, kurš bija apstiprināts ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 601 2021. gada 25. augustā, un „Par izglītības attīstības pamatnostādnēm 2021.–2027. gadam”, apstiprināts ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 436 2021. gada 22. jūnijā. Šajos dokumentos nav atrodami tādi uzdevumi par atteikšanos no izglītības mazākumtautību valodā un pilnīgu pirmsskolas un pamatzglītības pāreju uz valsts valodu. Dokumentā „Par valsts valodas politikas pamatnostādnēm 2021.–2027. gadam” galvenais uzsvars likts uz mācību materiālu un metodiku kvalitātes uzlabošanu valsts valodas apguvei. Savukārt dokumentā „Par izglītības attīstības pamatnostādnēm” galvenais uzsvars likts uz sekmīgu kompetenču pieejas ieviešanu mācību saturā jeb „Skola2030” vispārējā izglītībā mijiedarbībā ar izmaiņām mazākumtautību izglītībā saskaņā ar 2018. gada 22. marta grozījumiem Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā, un īpaši fokusējoties uz iekļaujošu mācību pieeju STEAM – „the science, technology, engineering, arts, and mathematics” un citām prasmēm. Pamatnostādņu īstenošanas periodā bija plānots nodrošināt pietiekamu skaitu pedagogu un atbalsta personālu bērniem un jauniešiem, īpaši bērniem ar speciālām vajadzībām. Bet viena no apstrīdētā likuma pieņemšanas sekām bija skolotāju masveida atlaišana, kas nonāk tiešā pretrunā ar pamatnostādnēs formulētiem uzdevumiem. Tā vietā, lai konsekventi un metodiski pildītu plānoto, nolemts pārtraukt izglītību mazākumtautību valodā un īstenot pilnīgu izglītības pāreju uz valsts valodu. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uzskatu, ka tiesā netika sniegts pietiekams un pārliecinošs pamatojums 2018. gadā apstiprinātās izglītības modeļa maiņai,

mazākumtautību izglītības programmu likvidācijai un pilnīgai pārejai uz apmācību valsts valodā pamatskolā.

Tātad, par atbilstību Satversmes 114. pantam. Vērtējot jautājuma izskatīšanu par apstrīdēto Izglītības likuma normu atbilstību Satversmes 114. pantam, man gribētos akcentēt tiesas uzmanību uz sekojošo. Saglabāt savu valodu nav tas pats, kas attīstīt savu valodu. Tāpēc ļoti svarīgi ir iegūt pārliecību par to, ka bērnam ir nodrošināta savas valodas, etniskās kultūras tieši attīstība. Paliek atklāts jautājums, vai Latvijas augstskolas turpina gatavot pedagogus ar specializāciju krievu valodā un literatūrā. Ņemot vērā skolotāju vecuma struktūru, daudzi no viņiem tuvāko gadu laikā dosies pensijā. Un, ja krievu valodas un literatūras jauno skolotāju sagatavošana būs pārtraukta, skolotāju atražošanās nesešos, kas dod pamatu domāt, ka ilgtermiņā ne visām skolām būs iespēja nodrošināt krievu valodas un literatūras pasniegšanu interešu izglītības ietvaros.

Interesu izglītība nav pilnvērtīga obligātās programmas aizstāšana. Rīgas Purvciema vidusskolas pārstāve norādīja, ka 2023./2024. mācību gadā ir konstatēta interešu nodarbību neapmeklētība 7. klašu skolēniem mācību gada beigās. Modelējot nākotnes situāciju un balstoties uz tiem faktiem, var pieņemt, ka jā, iespējams, 1. un 2. klašu skolēni, visticamāk, apmeklēs krievu valodas stundas interešu programmas ietvaros. Un arī tāpēc, ka 1. un 2. klasei darbojas pagarinātās dienas grupas. Bet turpmākajās klasēs bērnu skaits, kuri apmeklēs krievu valodas stundas interešu programmas ietvaros, samazināsies līdz minimumam. Tas nozīmē, ka dzimtās valodas mācīšanās pārtraukšana mazākumtautību bērniem obligātās programmas ietvaros perspektīvā novedīs pie faktiskas dzimtās valodas mācīšanas pārtraukšanas mazākumtautību bērniem. Un tā... un tas izskatīsies pēc... nav pieprasījuma, bet īstenībā tas ir, nu, jēdzienu pārgrozīšana.

Lai tiktu nodrošināta Satversmes 114. panta izpilde, dzimtās valodas un mazākumtautību kultūras apguvei jābūt obligātās programmas komponentei. Jāņem vērā, ka līdz 2018. gada reformai dzimtās valodas, literatūras un kultūras apguvei tika piešķirtas piecas, sešas stundas nedēļā obligātās programmas ietvaros. Tad pēc 2018. gada reformas stundu skaits tika samazināts līdz trim stundām nedēļā pamatprogrammas ietvaros. Monitorēt dzimtās valodas zināšanas... vai līmeņa izmaiņas, vai... var tikai tad, kad ir regulāri eksāmeni, kurus interešu izglītība neparedz. Līdz ar to apstrīdētā likumā ir iestrādāta norma, kura faktiski izslēdz iespēju saņemt objektīvu informāciju par to, kāds būs skolnieku dzimtās valodas zināšanas līmenis, pabeidzot 9. un 12. klasi. Ņemot vērā iepriekš minēto, iesniedzējs uzskata, ka tiesai nav iesniegti pietiekami pierādījumi, kā apstrīdētās normas garantētu Satversmes 114. panta izpildi. Gluži pretēji, iegūtā informācija liecina, ka apstrīdētās Izglītības likuma normas nevar nodrošināt dzimtās valodas un kultūras attīstību mazākumtautību bērniem.

Attiecībā uz bērniem ar īpašām vajadzībām viss iepriekš minētais ir svarīgs

divkārsā apmērā. Tā slodze, kas gulstas uz šiem bērniem apstrīdēto normu ieviešanas rezultātā, un tie uzdevumi, kas stāv viņu priekšā, iekļaujošās izglītības modeļa nepietiekamības apstākļos, piemēram, Rīgā nav pietiekošs skolu skaits, kur ir akreditēta speciāla izglītības programma bērniem ar mācīšanās traucējumiem, ir neizpildāmi un novedīs pie šīs bērnu grupas nesekmības palielināšanos, kā arī var negatīvi ietekmēt viņu psihoemocionālo stāvokli.

Nemot vērā iepriekšminēto, lūdzu Satversmes tiesu atzīt 2022. gada 29. septembra likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5., 6. pantu un 12. pantu daļā par pārejas noteikumu papildināšanu ar 102. pantu, kā arī 2022. gada 29. septembra likuma „Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 4. panta pirmo daļu un 6. pantu par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1. un 114. pantam kopsakarā ar Satversmes 112. pantu un Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 14. pantu un par spēkā neesošu. Paldies.

I. Pimenovs.

Godātā tiesa! Es varu turpināt, tā saprotu. Es pateicos par šo tiesvedības procesu, par iespēju paust viedokli, uzdot jautājumus un gūt pieaicināto personu atbildes. Tā bija ļoti vērtīga pieredze, kas noteikti man palīdzēs turpmākajā darbā. Pieteikuma iesniedzēju prasība un tās juridiskais pamatojums ir izteikts konstitucionālajās sūdzībās. Pārstāvēt iesniedzējus... iesniedzēju nostāju un prasību, es to paudu tiesai 2024. gada 5. janvārī, sniedzot savu rakstveida viedokli par Saeimas atbildes rakstu, kā arī mutiskā ziņojumā tiesas sēdē 7. jūnijā.

Tagad īsi galvenās (*skaņas pārrāvums*...)... vērtējot tos ar atsauci uz konvencijas normām. Par taisnīgu līdzsvaru starp valsts valodas saglabāšanu un stiprināšanu kā sabiedrības integrācijas līdzekli, no vienas puses, un pie mazākumtautībām piederošu personu lingvistisko tiesību aizsardzību, no otras puses, par vēsturiski pieaugošo izglītības sistēmu un no tās izrietošām interesēm un cerībām, ievērošanu, veicot izmaiņas. Eiropas Padomes ministru komitejas Konsultatīvās komitejas 2023. gada 9. oktobrī pieņemtajam viedoklim par Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību izpildi Latvijā ir bezprecedenta skarbs raksturs. Konsultatīvā komiteja mudina Latvijas varas iestādes būtiski pārskatīt lēmumu pāriet uz pilnu izglītību latviešu valodā. Pāreja uz mācībām valsts valodā uzsākta, lai gan par noslēdzošo reformas posmu Satversmes tiesas lietā Nr. 2018-12-01 tika nosaukts reformas iepriekšējais posms, kurš beidzies 2021. gadā. Izglītības un zinātnes ministrija tad apstiprināja, ka ar 2018. gada Izglītības likuma grozījumiem (citāts) „esot pabeigta pāreja uz vienotu izglītības sistēmu valsts valodā, kas īstenota pakāpeniski kopš 1995. gada.” Nebija izvērtēti 2018. gadā uzsāktās reformas rezultāti. Ja nav apkopoti iepriekšējā posma reformas posma rezultāti, nevar būt izstrādāts jaunā reformas posma zinātniskais profesionālais pamatojums, nevar sākt jaunu reformu. Nav sniegti ekspertu

secinājumi par to, ka vispārējās mazākumtautību izglītības programmu aizstāšana ar mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmām nesamazinās viņu iespējas saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Iesniedzēji kategoriski nepiekrīt apgalvojumiem, kā Saeimas atbildes rakstā rakstīts, tāpat kā apstrīdētās normas anotācijā esošā skolu sistēma ir dēvēta par segregētu. Nav segregācijas, ja dalītas atrašanās stāvoklis, dalīta rīcība atspoguļo indivīdu kultūras un valodas vajadzības.

Par krievu valodas pašpietiekamības pārtraukšanu. Vispārējās izglītības izbeigšana mazākumtautību valodās pamatā attiecas uz mācībām tieši krievu valodā. Lielākā daļa skolēnu, kam pārtraucas izglītība mazākumtautību valodās, ir bērni un pusaudži no krievvalodīgo ģimenēm. Valsts izglītības informācijas sistēma vispārējās izglītības dienas programmās 2021./2022. mācību gadā krievu plūsmā norāda 96,71 procentu Latvijas mazākumtautībām piederīgo bērnu. Par ideoloģisko pamatojumu mācību krievu valodā izstumšanai no valsts izglītības sistēmas likumdevējs pielieto konceptu par krievu valodas pašpietiekamības kā valsts valodas lietojuma bremzējoša apstākļa pārtraukšanu Latvijā.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata šo doktrīnu par antikonstitucionālu. Pašpietiekamība ir cilvēka tieksme pēc patstāvības un savdabības, kā pēc iespējas risināt savas attīstības uzdevumus, paļaujoties uz savām spējām un neapgrūtinot sabiedrību un valsti. Personības pašpietiekamība ir avots un pamats tādas sabiedrības attīstībai, kādu pieņemts uzskatīt par brīvu. Šajā ziņā tiekšanās pēc personības pašpietiekamības ir brīvas pamats demokrātiskā... brīvības pamats demokrātiskā sabiedrībā. Tā kā cilvēks, lai saprastu esamības apstākļus, tiecas pēc iespējas pilnīgāk tos aprakstīt valodā, kurā viņš jau domā un runā, tad tieksme pēc valodas pašpietiekamības kļūst par personības pašpietiekamības priekšnoteikumu. Valodas prasmes pilnīgumu panāk tieši tad, kad valoda kļūst pašpietiekama. Iesniedzēju ieskatā valodas pašpietiekamības ierobežošanas iespēja jāizskata kā iespēja iejaukties privātajā dzīvē. Demokrātiskā sabiedrībā, kas balstīta humānisma principos, valodas kā personības pašpietiekamības līdzekļa attīstības tīša ierobežošana nav pieļaujama.

Par savdabības saglabāšanu un attīstību. Apstrīdētās normas atbilstības Satversmes 114. pantam izpētē īpaša uzmanība bija pievērsta mazākumtautībām piederīgo personu tiesībām saglabāt un attīstīt savu valodu. Tomēr, mūsdiā, paliek otrajā plānā mazākumtautību etniskās un kultūras savdabības nodrošināšana. Tikmēr mazākumtautībām piederīgo personu mācībām savā valodā ir izšķiroša nozīme tieši etniskās un kultūras savdabības saglabāšanā un attīstībā. Galvenais līdzeklis personas savdabības saglabāšanai un attīstībai sākas jau no bērna pirmām dienām. Šis līdzeklis ir iedzimta spēja atdarināt vidi. Tas ir bērna sociālās attīstības noteicošs līdzeklis. Ja mēs vēlamies, lai mazākumtautībām piederīgajam bērnam būtu nodrošināta viņa mazākumtautību valoda un kultūras savdabība, ir jānodrošina bērna kultūrai raksturīgā

savdabīgā vide, kuru bērns atdarinātu un kuru valsts atzīst kā saglabājamo un attīstāmo. Bērns runā tā, kā runā viņam apkārt. Bērns uzvedas tā, kā uzvedas apkārt. Bērns atdarina uzvedības stereotipus, tāpēc, ja mērķis ir etniskās un kultūras savdabības saglabāšana un attīstība, ap bērnu ir jāizveido attiecīga vide. Cilvēka savdabība materializējas, kad viņš runā valodā, kurā domā. Kādā valodā bērns skolā runā, tādā viņa savdabība nostiprinās un attīstās. Tāpēc bērna ģimenes savdabības attīstības līdzeklis ir skola, kurā māca pārsvarā dzimtajā valodā.

Es labi atceros Tautas frontes gaisotni. Toreiz neapgāžama patiesība bija atziņa, ka latviešu tauta ir saglabājusies, pateicoties diviem apstākļiem – latviešu laukiem un latviešu skolai. Ja šī patiesība bija tik skaidra attiecībā uz latviešiem, kāpēc tā netiek attiecināta uz citām tautām, turklāt šeit, Latvijā, dzīvojošajiem? Mēs secinām, ka, lai bērni un pusaudži pilnvērtīgi apgūtu ģimenes valodu, pārņemtu ģimenes kultūras stereotipus un apzinātu tās unikalitāti un vērtību, lai veiksmīgi attīstītos viņu intelektuālās spējas, lepnums par piederību vecāku kultūrai, pašcieņai, mācībām skolā ir jānotiek pārsvarā ģimenes valodā.

Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas 1990. gada Hāgas rekomendācijas pauž (citāts): „Izglītība ir ārkārtīgi svarīgs elements personu, kas pieder mazākumtautībai, identitātes saglabāšanā un attīstīšanā.” Es necentīšos citēt Hāgas rekomendācijas, lai ietaupītu laiku. Jums noteikti, Satversmes tiesai, tās ir zināmas – tās rekomendācijas, uz kuru es atsaucos. Mēs, kā jau teicām, iepriekšējās Satversmes lietās, kurās sakarā ar mazākumtautību valodu lietošanas ierobežošanu izglītības sistēmā tika apstrīdēta tiesību aktu atbilstība Satversmes normām, jau bija veikta tiesību aktu satversmības pārbaude. Apstrīdētas šajā lietā normas... apstrīdētās normas... jā, šajā lietā apstrīdētās normas ierobežo mazākumtautību mācību valodu lietojumu vēl vairāk.

Tāpēc, ņemot vērā visu iepriekš minēto, mēs lūdzam tiesu izvērtēt apstrīdēto normu satversmību. Mēs uzturam konstitucionālajās sūdzībās izteikto prasījumu atzīt 2022. gada 29. septembra likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5., 6. pantu un 12. pantu daļā par pārejas noteikumu papildināšanu ar 102. punktu, kā arī 2022. gada 29. septembra likuma „Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 4. panta pirmo daļu un 6. pantu par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1. un 114. pantam par spēkā neesošiem. Pateicos.

A. Laviņš.

Paldies, Loginovas kundze un Pimenova kungs, par jūsu debašu runu. Šobrīd vārds tiek dots tiesu debatēs Saeimas pārstāvim. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Paldies, godājamā tiesa!

Jā, jāsaka tā, ka šī ir komplicēta lieta, kuras ietvaros Saeima, kā apstrīdēto normu izdevējs, ir iesniegusi vairākus atbildes rakstus ar savstarpēji papildinošu argumentāciju.

Es vēlētos šajās debatēs varbūt sākt ar atsevišķu robežu iezīmēšanu, ko es aicinātu Satversmes tiesu ņemt vērā, un vispirms es aicinu tiesu pievērst uzmanību lietas izskatīšanas robežām.

Ar Satversmes tiesas lēmumu, tāad otrās kolēģijas lēmumu ir ierosināta lieta par attiecīgi Izglītības likuma un Vispārējās izglītības likuma vairāku normu atbilstību Satversmes 1. un 114. pantam. Saeima atbildes rakstā ir sniegusi savu redzējumu arī par citām Satversmes normām, tostarp par Satversmes 112. pantu – tiesībām uz izglītību, izskaidrojot kontekstu, kādā ir pieņemti grozījumi Izglītības likumā un Vispārīgās izglītības likumā. Bet šis apstāklis pats par sevi nenozīmē, ka Satversmes tiesa būtu pamudināta izskatīt šo lietu ārpus tām robežām, kas ir norādītas lēmumā par lietas izskatīšanas ierosināšanu. Līdz ar to mēs paliekam pie aicinājuma Satversmes tiesu koncentrēties tieši uz Satversmes 1. un 114. pantu, nepārbaudīt atbilstību 112. pantam un nepievērsties jautājumiem, kas skar izglītības kvalitāti un līdz ar to ir saistīti ar Satversmes 112. pantu.

Un, ņemot vērā Satversmes tiesas 2024. gada 24. maija lēmumu, ar kuru ir noteikts izskatīt lietu mutvārdu sēdē, Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 114. pantam, ir jāvērtē, vai mazākumtautībām ir nodrošinātas pienācīgas iespējas saglabāt un attīstīt mazākumtautības valodu, kā arī etnisko un kultūras savdabību pirmsskolas izglītības un pamatzglītības pakāpes ietvaros, un, ņemot vērā, ka viens no sūdzības iesniedzējiem ir arī bērns ar speciālām vajadzībām, tad Satversmes tiesa ir definējusi, ka papildus ir nepieciešams pārliecināties, vai interešu izglītības programma nodrošina bērniem ar speciālām vajadzībām pienācīgas iespējas saglabāt un attīstīt mazākumtautību valodu, kā arī etnisko un kultūras savdabību. Tātad šis lietas izskatīšanas un pārbaudes apjoms, kas ir nodefinēts Satversmes tiesā, ir tas, kur mēs saprotam, par ko mēs šajā 1. tiesas sēdē runājam, un attiecīgi arī turpmāk debatēs mēģināšu pieskarties šiem jautājumiem.

Otrs jautājums par robežām šajā lietā. Es vēlētos vērst Satversmes tiesas uzmanību uz to, kādos gadījumos ir jālieto valsts valoda. Un, manuprāt, šeit ir zināmi pārpratumi. Pirmkārt un galvenokārt mēs runājam par pamatprincipu, kas ir nostiprināts Izglītības likuma 9. pantā, proti, par izglītības ieguves valodu. 9. panta pirmā daļa paredz, ka valsts, pašvaldību, valsts augstskolu izglītības iestādēs izglītību iegūst valsts valodā, un šī panta 1.¹ daļa paredz, ka privātajās izglītības iestādēs vispārējo izglītību un profesionālo izglītību pamatzglītības un vidējās izglītības pakāpē iegūst valsts valodā. Tātad šīs normas runā par to, ka valsts valoda ir lietojama tieši izglītības

procesā. Un es aicinu arī tiesu tam uzmanīgi pievērst uzmanību sakarā ar to, ka vairāki aplūkoti gadījumi lietā skar tātad situāciju, kas jau pārsniedz izglītības ieguvu. Pirmais gadījums ir saistīts ar... šodien arī tiesas sēdē izskanēja jautājums par asistentu, kas ir personai, tātad bērnam ar īpašām vajadzībām, tātad bērnam ar invaliditāti, ja, un par to, kādā valodā komunikācija notiek ar šo personu.

Šeit es vērsu Satversmes tiesas uzmanību uz Invaliditātes likuma 12. pantu un šī panta pirmās daļas 4. apakšpunktu, kas paredz, ka valsts, tātad, nosaka zināmus pasākumus invaliditātes seku samazināšanai. Viens no pasākumiem ir, ka valsts uzņemas finansēt no valsts budžeta asistenta pakalpojumus pārvietošanās atbalstam un pašaprūpes veikšanai. Tātad izglītojamam pirmsskolas izglītības un arī pamatzglītības pakāpē, ja ir bērns ar attiecīgu invaliditāti, tad viņam ir tiesības uz šādu asistenta palīdzību, un valsts finansē šāda asistenta palīdzību. Bet vērsu tiesas uzmanību, ka pat, ja šāds asistents ir klātesošs šādam izglītojamam un pat var būt klātesošs arī vietā, kur notiek izglītības process, šāds asistents nepiedalās izglītības procesā saturiskā nozīmē. Tātad runa ir par to, ka šāda asistenta uzdevums ir palīdzēt pārvietoties, atbalstīt šo te pārvietošanās palīdzību un pašaprūpes veikšanu. Tātad šie ne viens, ne otrs nav saturiski saistīts ar izglītību, un līdz ar to Izglītības likuma normas, kas ir apstrīdētas, nereglamentē valodu, kādā izglītojamais sazinās ar šo asistentu. Un tas nav šīs lietas izskatīšanas robežas. Tas ir pirmais apstāklis, kam es vēlos vērst tiesas uzmanību.

Otrs apstāklis ir saistīts ar to, ka valsts valodu lieto izglītības procesā, bet izglītības process noteiktos gadījumos var tikt pārtraukts. Un, proti, runa ir par Izglītības likuma 36. panta trešo daļu, kas paredz, ka izglītības programmas tiek īstenotas personas dzīvībai un veselībai drošos apstākļos. Tātad, ja mēs runājam par tiem izņēmuma gadījumiem, kad nenotiek izglītības process normāli izglītības iestādē un netiek noteikts lietot valsts valodu izglītības procesā, ir šādi izņēmuma gadījumi, kad ir apdraudēta izglītojamo dzīvība un veselība. Tātad šis... Izglītības likuma 36. panta trešā daļa paredz šādu vispārēju izņēmumu, un attiecīgi to es aicinātu Satversmes tiesu ņemt vērā, saprotot, kad ir vispār jālieto valsts valoda saskaņā ar Izglītības likumu un Vispārējās izglītības likuma normām.

Tālāk. Attiecībā uz pārēju valsts... tātad attiecībā uz valsts valodas lomas nostiprināšanu izglītības procesā esmu jau sniedzis Satversmes tiesai vairākus izvērstus paskaidrojumus par mērķiem, kādēļ tas tika darīts, ka tā ir daļa no kompleksas izglītības reformas, ka mērķis ir nostiprināt valsts valodas zināšanas izglītojamos gan pirmsskolas pakāpē, gan pamatzglītības pakāpē. Un šeit arī šajā lietas izskatīšanas reizē pieaicinātās personas, kas ir bijuši speciālisti attiecībā uz bērnu – gan Nikita Bezborodovs, gan arī logopēdijas speciāliste, kas bija piesaistīta attiecībā uz bērnu, tātad, apmācību šajos sākotnējos posmos, kā arī pedagogi un izglītības iestāžu vadītāji – visi kā viens uzsvēra uz to, ka bērni ātri, ļoti viegli apgūst, tātad, valsts valodas prasmes, viņi viegli pieņem šo izglītības vidi, un faktiski gan izglītības iestāžu vadītāji, gan arī, piemēram, tas pats

Bezborodova kungs no tiesu psihiatrijas... tāvad no bērnu psihiatrijas viedokļa, raugoties no attīstības viedokļa, norādīja, ka bērniem nerada traumu apstākļi, ka viņi sāk, apgūt valsts valodu līdzās savai dzimtajai valodai jau no agrīna laika posmu, tāvad jau no pašā pirmsskolas vecuma posma. Un līdz ar to nav saskatāms nekāds pamats konstitucionālās sūdzības iesniedzēju pozīcijai, ka sākotnēji vajadzētu izglītību organizēt dzimtajā valodā un tikai tad pakāpeniski likt klāt citas valodas. Tāvad šis ir mīts, un šajā lietā pieaicinātās personas ir apgāzušas to, šo pieņēmumu, norādot, ka, jo ātrāk bērns sāk apgūt valsts valodu, jo vieglāk tas padosies un vieglāk arī būs turpināt izglītības apguvi nākošajos izglītības posmos.

Lai veicinātu valodas apguvi, jāsaka tā, ka valsts ir nākusi ar vairākām darbībām, lai sekmētu šo procesu un integrāciju attiecīgi šajā valodas vidē attiecībā uz valsts valodu, un ir noteikusi vairākus atbalsta pasākumus. Gan Izglītības likums, gan Vispārējās izglītības likums runā par to, ka pirmsskolas izglītībā un arī pamatizglītības pakāpē izglītojamiem ir tiesības saņemt individualizētu un personalizētu atbalstu valsts valodas prasmes apguvei, ja tas ir nepieciešams. Un šeit es tāvad uzsveru uz to, ka šis atbalsts ir izglītības procesa daļa, tāvad arī uz to ir attiecināma valsts valodas lietošanas prasība, un līdz ar to šāds atbalsts pēc būtības tiek sniegts valsts valodā. Mēs noraidām uzskatu, ka tas būtu nepareizi. Un faktiski pieaicinātās personas apstiprināja, ka nav vēlams bērnam... tāvad izglītības procesā pedagogam mainīt valodas. Arī Ņikita Bezborodova kungs, atbildot uz manu jautājumu, apstiprināja, ka viņš piekrīt attīstības psiholoģijas, tāvad, speciālistes Anikas Miltuzes viedoklim, ka nebūtu pareizi, ka bērns, kurš mācās pie noteikta pedagoga, tāvad, saņem atgriezenisko saiti no pedagoga dažādās valodās jauktā veidā. Tāvad nejaukt šos valodu kodus, pieturēties pie vienas valodas lietojuma, un līdz ar to arī būtu pareizi, ka, pat ja bērns saskaras ar zināmām grūtībām šīs valodas apguvē, viņam tomēr šis atbalsts tiek sniegts valsts valodā ar profesionālu palīdzību. Un tas ietver gan logopēdu, gan skolotāja palīgu, gan arī pagarinātās grupas skolotāju.

Un šajā ziņā es vēlos uzsvērt, ka bērna intereses, kas arī izskanēja vairākas reizes šajā lietā, aptver tieši to, ka bērns apgūst valsts valodu. Un šajā ziņā tāvad ir ļoti skaidrs, ka bērns var veidot savas valodas spējas, vadoties no valodas vides, kādā viņš atrodas. Tāvad bērns var mācīties valsts valodā tikai tad, ja viņam tiek nodrošināta iespēja atrasties šajā valsts valodas vidē. Un tāvad pamatuzdevums no likumdevēja puses ir ar šo izglītības sistēmas reformu ieviest valsts valodas vidi arī tajās mācību grupās, kur ir mazākumtautībām piederošie bērni, un līdz ar to turpmāk sekmēt vispārējās izglītības obligātā satura apguvi valsts valodā. Un šeit es arī vēlētos atkārtoti atsaukties uz Bezborodova kungu, kurš runāja par to, ka bērniem ar speciālām vajadzībām pēc būtības ir līdzīga situācija. Jā, ir taisnība, ka viņiem var būt zināmas attīstības grūtības gan attiecībā uz valodu, gan uz citiem varbūt, tāvad, attīstības aspektiem, bet arī šādus bērnus vajadzētu tāvad ievietot šajā valsts valodas vidē, un tikai

šādā valsts valodas vidē šie bērni ar speciālajām vajadzībām var mācīties.

Un līdz ar to pēc būtības ir arī noraidīts otrs pārpratoms, uz kuru balstās konstitucionālās sūdzības iesniedzēji, proti, ka bērni ar speciālajām vajadzībām būtu kaut kādā ziņā izolējami vai izslēdzami no šīs vispārējās reformas, tātad, tvēruma, izdarot kādus izņēmumus. Tātad arī bērniem ar speciālām vajadzībām ir interese integrēties sabiedrībā. Un Latvijas sabiedrība runā valsts valodā, kas ir latviešu valoda, kas nozīmē to, ka arī šādiem bērniem ir svarīgi iekļauties un trenēt valsts valodas prasmes. Un kā arī Bezborodova kungs uzsvēra, ka tātad uzdevums, lai trenētu šādas prasmes, viņas ir jāpraktizē. Tātad, lai attīstītu bērnam valsts valodas prasmes, ir jāmēģina ar šo bērnu runāt un veidot viņam šī pedagogiskā vide, izejot no šī aspekta. Un līdz ar to ir tātad noraidāms konstitucionālās sūdzības pieņēmums, ka bērniem ar speciālām vajadzībām vajadzētu kādu atšķirīgu valodas vidi. Un tāpat arī bērniem ar, tātad, šīm speciālajām vajadzībām tiek nodrošināti atbalsta pasākumi – gan tie atbalsta pasākumi, kas ir pieejami viņiem speciālās izglītības ietvaros, gan arī tie atbalsta pasākumi, kas ir paredzēti sakarā ar pāreju uz valsts valodu, proti, runa ir par šiem Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā noteiktajiem individualizētajiem un personalizētajiem atbalsta pasākumiem valsts valodas prasmes apguvei. Tātad šāds īpašais atbalsts ir pieejams gan bērniem, kuriem nav attīstības traucējumi, gan arī tādiem bērniem, kuriem ir attīstības traucējumi.

Un līdz ar to mēs aicinām Satversmes tiesu atzīt, ka bērna interesēs ir mācīties valsts valodu. To var darīt tikai tad, ja bērniem ir dota iespēja uzturēties šādā mācību vidē, kas ir balstīta valsts valodā, un attiecīgi varētu praktizēt šo spēju.

Attiecībā uz mazākumtautību saturu... mazākumtautību, tātad, valodas un kultūras iespēju... iespējamo attīstību jāņem vērā, ka likumdevējs ir nodrošinājis interešu izglītības programmas visās, tātad, izglītības pakāpēs, kurās ir īstenota šī pāreja uz valsts valodu, proti, runa ir par pirmsskolas pakāpi un par pamatzglītības pakāpi, un šodien arī mēs dzirdējām no vairākām izglītības iestādēm, ka bērni iesaistās šajās interešu izglītības programmās, dara to ar prieku, mēģina, viņiem sanāk, un tātad pēc būtības nav konstatējami nekādi principiāli šķēršļi, raugoties no likuma viedokļa, attiecībā uz šādu programmu veidošanu un bērnu iesaistīšanu, tai skaitā jau sākot no 1,5 gadu vecuma, kad bērnam ir iespēja sākt apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi. Un šādās interešu izglītības programmās mēs arī dzirdējām, ka ir iespēja un faktiski arī vairāki bērni ar īpašajām vajadzībām iesaistās, tātad var gūt pieredzi attiecībā uz mazākumtautības valodas un kultūras attīstību.

Kas attiecas uz interešu izglītības, tātad, ieviešanu. Šeit ir jāņem vērā, ka šis ir komplekss pasākums, kurā ir iesaistītas vairākas personas: no vienas puses, likumdevējs ir izveidojis vispārējo normatīvo regulējumu jeb ietvaru, kurā šādas interešu izglītības notiek, no otras puses, protams, ka likumdevējs nav vienīgais, kas var ietekmēt šādas programmas norisi. Un šeit līdzās vecākiem es vēlos akcentēt arī

izglītības iestādes. Un šeit es vērsu Satversmes tiesas uzmanību uz Izglītības likuma 28. pantu, proti, kas nosaka izglītības iestādes patstāvību, tātad faktiski definē izglītības iestādes autonomiju. Un, proti, saskaņā ar Izglītības likuma 28. pantu izglītības iestāde ir patstāvīga izglītības programmu izstrādē un īstenošanā, darbinieku izraudzīšanā, finanšu, saimnieciskajā un citā darbībā saskaņā ar šo likumu, citiem likumiem un normatīvajiem aktiem un izglītības iestādes nolikumu un Satversmi. Tātad šeit ir jāņem vērā, ka, protams, šo interešu programmu sekmīgā darbībā un satura veidošanā un būtu, lai būtu... lai viņas būtu piemērotas, lielā mērā iesaistās izglītības iestādes, kurām ir noteikta autonomija, kuru likumdevējs respektē. Līdz ar to likumdevējs neatrisina visus jautājumus līdz galējam detalizācijas līmenim. Protams, ka, piemēram, jautājums par pedagogu meklēšanu interešu izglītības programmu īstenošanai ir izglītības iestādes jautājums, nevis likumdevēja jautājums. Likumdevējs neiejaucas šādā nozīmē šīs patstāvības, tātad autonomijas realizēšanā. No otras puses, protams, ka šī autonomija nav absolūta tādā nozīmē, ka arī izglītības iestādēm ir pienākums nodrošināt tās prasības, kas izriet no izglītības normatīvajiem aktiem.

Un šeit es vēlos Satversmes tiesai uzsvērt, ka saskaņā ar Izglītības likuma 47.³ pantu ir ieviestas mazākumtautību valodas un kultūras interešu izglītības programmas, un likumdevējs šajā normā ir nostiprinājis uzdevumu pašvaldībām nodrošināt iespēju mazākumtautību izglītojamiem bez maksas apgūt mazākumtautību izglītības saturu mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmās. Un arī Izglītības likuma 59. pantā ir cita starpā paredzēts, ka valsts piedalās šo interešu izglītības programmu līdzfinansēšanā.

Un tātad no likumdevēja puses ir bijis skaidrs uzdevums pašvaldībām to darīt, un attiecīgi ir arī Izglītības likumā iekļauts deleģējums Ministru kabinetam noteikt mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas paraugu un tās īstenošanas vadlīnijas, kas jau konkretizē šo Saeimas doto uzdevumu. Bet jebkurā gadījumā tātad pamatprincips, kā mēs aicinām Satversmes tiesu lūkoties uz šo lietu, ir, ka ir bijis likumdevēja tiešs un nepārprotams uzdevums nodrošināt šī satura apguvi interešu izglītības programmās. Un pašvaldības nevar atkāpties patvaļīgi no šī uzdevuma un neīstenot šo apmēru. Tātad, ja ir vecāku pieprasījums, tad pašvaldībām būtu pienākums nodrošināt atbilstošu interešu izglītību, interešu izglītības nodarbību organizēšanu.

Attiecībā uz trijām stundām, kas ir arī diskutēts, vai tas ir vai nav pietiekams, es vērsu Satversmes tiesas uzmanību, ka Rēzeknes Valsts poļu ģimnāzija norādīja, ka trīs līdz četras stundas nedēļā ir optimāls laika posms, kurā var apgūt šo valodu. Un tātad viņi ir... šajā ģimnāzijā tātad organizē trīs līdz četras stundas poļu valodas apguvi nedēļā, un uzsvēra arī šīs skolas pārstāve uzsvēra to, ka saikne ar šo poļu mazākumtautības kultūru ir saglabāta. Un līdz ar to tas ir pietiekams laika posms, lai varētu strādāt.

Jebkurā gadījumā jāuzsver, ka šī situācija ar interešu izglītības... mazākumtautību interešu izglītības programmām ir īpaša no likumdevēja skatupunkta, un faktiski mazākumtautību programma ir vienīgais izņēmums, kurai valstiskā līmenī tās īstenošanai ir izstrādātas vadlīnijas un mazākumtautību programmas paraugs un arī nodrošināts mērķēts valsts finansējums īstenošanai un atbalsts mācību līdzekļu iegādei. Tātad šī situācija, ka mazākumtautību izglītības saturs no vispārējās izglītības programmas ir pārcelts uz interešu izglītības programmu, parāda to, ka valsts ir ļoti piedomājusi un devusi arī noteiktu atbalstu šo interešu izglītības programmu īstenošanai, kas sekmē tātad Satversmes 114. pantā noteikto pamattiesību īstenošanu. Un tātad kopumā Saeimas ieskatā šādas interešu izglītības nodarbības, kuras ir pieejamas gan pirmsskolā, gan pamatizglītības pakāpē, tostarp arī bērniem ar īpašajām vajadzībām, pilnvērtīgi nodrošina iespēju izkopt un attīstīt savu kultūru, kā tas ir noteikts Satversmes 114. pantā.

Un šeit arī jāatzīmē, ka no konstitucionālās sūdzības iesniedzēju puses neizskanēja nekādi apsvērumi, nekādi pamatojumi vai argumenti, kāpēc šī interešu izglītības programma konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem nebūtu pieejama un ka viņiem būtu grūtības apgūt un iesaistīties šajās interešu izglītības programmās. Līdz ar to mēs uzskatām, ka nav bijuši arī konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem nekādi šķēršļi pilnvērtīgi iesaistīties mazākumtautību valodas un kultūras interešu izglītības programmās.

Un visbeidzot attiecībā uz Satversmes 1. pantu un tiesiskās palāvības principu, ko ir konstitucionālās sūdzības iesniedzēji uzsvēruši gan konstitucionālajās sūdzībās, gan arī tiesas sēdē, tad jānorāda, ka, nu, pieteicēji nav raksturojuši nekādas tad... ko tad īsti viņi ir vēlējušies darīt šajā pārejas periodā un kāpēc tieši likumdevēja izraudzītais risinājums ir bijis nesamērīgs attiecībā pret šīm personām. Faktiski pieaicinātas personas, tieši otrādi, apliecinot to, ka bērnus vajag iekļaut šajā valsts valodas izglītības vidē pēc iespējas agrākā vecuma posmā, parāda, ka likumdevējs nav bijis pārsteidzīgs un principā ir rīkojies bērnu interesēs, sekmējot, ka bērniem ir iespēja mācīties valsts valodu un attiecīgi apgūt vispārējās izglītības programmu valsts valodā, ir bijis atbilstoši. Tas nav bijis pretrunā bērnu attīstības tātad vecumposma īpatnībām, un līdz ar to ir respektētas arī bērnu kopējās intereses izglītības procesā, tāpēc atsauce uz tiesiskās palāvības principu un Satversmes 1. pantu šajā situācijā ir neprecīza un nekādā mērā nav saistāma ar sūdzības iesniedzēju tiesībām izglītības procesā.

Līdz ar to, apkopojot minēto, mēs esam skaidrojuši, ka apstrīdētās Izglītības likuma un Vispārējās izglītības likuma normas ir izstrādātas ne tikai Saeimas kārtības rullī noteiktā formālajā kārtībā, bet arī pēc būtības ir pamatotas ar atbilstošiem pētījumiem. Šo normu tātad atbilstību faktiskajiem apstākļiem un faktiskajai situācijai apstiprināja gan izglītības iestāžu vadītāji, kuri runāja par to, ka bērni kopumā sekmīgi pāriet uz šo izglītības modeli valsts valodā. Ir redzams, ka varbūt atsevišķas praktiskas

grūtības ir pakāpeniski atrisinātas un arvien vairāk nostiprinās šī modeļa tālāka izmantošana un kopumā nav redzamas nekādas tādas būtiskas blaknes, kuras likumdevējs nebūtu pamanījis normatīvo aktu izstrādes laika posmā. Tas ir izdarīts... šīs normas apstrīdētās, ir pieņemtas, iesaistot mazākumtautības, un faktiski izpilda visas tās prasības, kuras būtu attiecināmas uz pamattiesību ierobežojuma atbilstību, un kopumā nodrošina pilnvērtīgas iespējas konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem īstenot no Satversmes 114. panta izrietošās pamattiesības.

Līdz ar to Saeima uzskata, ka konstitucionālās sūdzības nepamatoti apstrīd Izglītības likuma un Vispārējās izglītības likuma normas, un attiecīgi lūdz Satversmes tiesu atzīt tās par atbilstošām Satversmei. Paldies.

A. Laviņš.

Bērtaiša kungs, paldies par jūsu debašu runu.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvji izmantos replikas tiesības? Ja jā, tad aicinu lakoniski – viens, divi, trīs, un kas ir tas galvenais apsvērums, kāpēc jūs attiecīgam argumentam nepiekrītat. Lūdzu!

I. Pimenovs.

Es pateicos par iespēju. Tā kā es neesmu pieredzējis ziņotājs, cik daudz minūšu ir man tagad manā rīcībā?

A. Laviņš.

Nē, ļoti lakoniski.

I. Pimenovs.

Sekunžu, cik sekunžu? Nu, labi, es saprotu...

A. Laviņš.

Es gribu likt uzsvaru: lakoniski pasakiet to galveno, kam jūs nepiekrītat, un uzskaitiet, kas tas tāds ir, kas ir tie apsvērumi pamatā. Bet lakoniski.

I. Pimenovs.

Bija izteikti daži viedokļi, kas uz mūsu pozīciju un iesniedzēju pieteikumi nemaz neattiecas. Mēs piekrītam, ka agrīnā bērnu attīstība arī veicina citu valodu ātru apguvi. Tas nav apspriežams. Runa nav arī ārpus mūsu pieteikuma mērķa vispār jebkāds vērtējums attiecībā uz to, kā panākt latviešu valodas valsts statusa turpmāku nostiprināšanos. Tā ir aksioma.

Mūsu pieteikuma mērķis un arī iemesls ir mūsu pārliecība, ka šī politika neatbilst Satversmes 114. un 1. pantam. Tos necitēšu, Saeimas pārstāvis tos labi zina.

Vēl viens moments par interešu izglītību. Kā par tādu mēs neiebilstam nemaz, mēs vairākkārt esam norādījuši uz to, ka interešu izglītībai, kā fakultatīvajām nodarbībām piemīt tās organiskie trūkumi, kas jebkādiem... fakultatīvajām nodarbībām, lai tas ir sports, mūzika, māksla vai nu mazākumtautību valoda. Un tie trūkumi, kuri arī nosaukti, lakoniski runājot, es tos arī nenosaukšu, ietaupot laiku. Man bija nodoms arī pievērst uzmanību Rēzeknes poļu ģimnāzijas pieredzei, bet nu tas laikam jau ir ārpus tagad manas replikas ietvara. Paldies.

A. Laviņš.

Loginovas kundze, lūdzu, jums!

O. Loginova.

Jā, es tomēr nepiekrītu, ka jāskatās to atbilstību 114. pantam, neskatoties uz to, vai atbilst vai neatbilst 112. pantam, jo tomēr runa ne tikai par to, var vai nevar bērns iemācīties valsts valodu, mācoties valsts valodā. Runa ir par to, vai bērns, kamēr viņš vēl neiemācās valsts valodu, vai bērns ir spējīgs apgūt patstāvīgi to mācību vielu citos priekšmetos. Jo reālajā dzīvē notiek tā, ka skolā bērns neko nesaprot, ko viņam tur pasniedz pasniedzējs, un pēc stundām tas pats bērns iet pie repetitoriem vai online nodarbojas, ja, kurš skaidro viņam visu dzimtajā valodā. Un tie repetitori – tie ir tie paši skolotāji, kuri no rīta strādā skolās, a vakarā viņi palīdz bērniem apgūt to mācību vielu, bet vecāki par to visu maksā. Jā.

Un vēl par to poļu ģimnāzijas pieredzi. Tur bija tā, ka papildus tiem trim četrām stundām nedēļā viņiem vēl ir fakultatīva stunda poļu valodas apguvei. Tātad kopumā tas nozīmē, ka četras piecas stundas nedēļā. Un tās obligātās programmas ietvaros. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies par jūsu replikām.

Vai izmantosiet atbildes replikas iespējas?

S. Bērtaitis.

Pavisam īsi.

A. Laviņš.

Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Skaidrs, ka katra kompleksa reforma prasa... ir zināms... rada sākotnēji zināmas pārejas laika grūtības sakarā ar adaptēšanos jaunajai situācijai, bet tas nav nekas tāds,

lai principā neveiktu šādas pārejas. Un šādas pagaidu grūtības ir iespējams pārvarēt, un tieši tādēļ arī bija paredzēts... šie individuālie pasākumi gan pedagoga palīgs, gan arī pagarinātās grupas skolotāji, kuri var bērniem palīdzēt apgūt nu tās lietas, kas ir nepieciešamas attiecībā uz valsts valodu. Tā kā tas nav nekas problemātisks kopumā, un līdz ar to šāds iebildums pats par sevi nekalpo par pamatu, lai apgalvotu, ka apstrīdētās normas būtu antikonstitucionālas. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Cienījamie lietas dalībnieki, es vēlreiz pateicos par jūsu sniegtajiem argumentiem un vēlos pateikties par sadarbību un disciplinētību šajā tiesas procesā. Pat ja ir bijuši vairāki aizrādījumi, tik un tā es vēlos uzteikt sadarbību ar tiesu, un efektīvi esam izpildījuši to darba apjomu, kas bija ieplānots, lai izskatītu šo lietu.

Un šajā brīdī vēl es tikai informēšu par laiku, kad būs sprieduma pasludināšana, un tas notiks 12. jūlijā pulksten 12.00 šajā tiesas sēžu zālē.

Ar to tiesas sēdi pasludinu par slēgtu.

Paldies. Lai jauka diena jums!

A. Ziemeļe.

Lūdzu visiem piecelties!

Tiesas sēdes sekretāre

Alise Ziemeļe

Stenogrāfiste

Evija Svikle

*Dokuments parakstīts ar drošu
elektronisko parakstu.*